

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ
**Studijní obor
(kombinace)** Český jazyk – Občanská výchova

POSTOJE DOSPÍVAJÍCÍCH K SEXUALITĚ THE ATTITUDES OF ADOLESCENTS TO SEXUALITY EINSTELLUNG DER JUGENDLICHEN ZUR SEXUALITÄT

Diplomová práce: 07–FP–KPP–018

Autor:

Podpis:

Veronika Steklá

Adresa:

Na Poustce 317/9

408 01, Rumburk 3

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková

Počet

stran	slov	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
171	39028	18	17	53	48	2+1CD

CD obsahuje celé znění diplomové práce, ilustrace a vyplněné dotazníky.

V Liberci dne: 1.12.2008

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL, v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím vědecké literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce.

V Liberci dne 1. 12. 2008

Veronika Steklá

Poděkování

Děkuji všem, bez nichž bych asi tuto práci nikdy nedokončila, především vedoucí mé diplomové práce PhDr. Jitce Josífkové za konzultace a odborné vedení. Dále děkuji Mgr. Dagmar Semerákové za cenné rady při realizaci hodin výtvarné výchovy.

Poděkování patří i mé rodině, mamince, tatínkovi, sestře a prarodičům za morální a finanční podporu, Petrovi – mému příteli, který mě po celou dobu psychicky a citově podporoval.

Anotace

Resumé

Diplomová práce popisuje a charakterizuje problematiku postojů dnešní dospívající mládeže v oblasti sexuality. Nahlíží na danou problematiku z pohledu současného vývoje a posuzuje ji z hlediska souvislostí vlivů rodiny, školy, vrstevníků a médií. V teoretické části objasňuje základní pojmy a témata, která se sexuality a dospívajících týkají. Na základě dotazníkového šetření pak posuzuje stav současných názorů a postojů z oblasti sexuálního života a partnerských vztahů u žáků vybraných základních škol. Z výsledků šetření vyplývá celkově pozitivní postoj dospívajících k sexualitě, ovšem častěji redukovaný pouze na tělesné uspokojení. Sexuální výchova by tak měla klást větší důraz na rozvoj citové stránky v této oblasti.

Klíčová slova:

sexualita, postoje k sexualitě, dospívající mládež, sexuální výchova

Annotation

Summary

This diploma thesis describes and defines attitudes of today's adolescents in area of sexuality. It looks at the problems from the contemporary development point of view and concludes the problems in context with influence of family, school, contemporaries and media. The thesis clarifies basic notions and topics in the theoretical part. On the basis of questionnaire survey it concludes level of present opinions and attitudes in area of sexual life and partnerships among pupils at secondary school. Positive attitude towards sexuality results from answers of questioned pupils. But it is often reduced only to physical complacency. Sex education should be more interested in development of emotional aspects in this area.

Keywords:

sexuality, attitude towards sexuality, adolescents, sex education

Annotation

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit beschreibt und charakterisiert Problematik der Einstellung heutiger Jugendlichen auf dem Gebiet der Sexualität. Zeigt Problematik aus der Sicht der gegenwärtigen Entwicklung und betrachtet sie aus dem Gesichtspunkt des Einflusses der Familie, Schule, Altersgenossen und Medien. Im theoretischen Teil erläutere ich die Hauptbegriffe und Themen, die mit Sexualität und Jugendlichen zusammen hängen. An Hand der Umfrag, an ausgewählten Schulen, bewertet diese Arbeit den Stand heutiger Meinungen und Einstellungen auf dem Gebiet des Sexuallebens und partnerschaftlichen Beziehungen. Aus den Ergebnissen geht die positive Einstellung der Jugendlichen zur Sexualität hervor, jedoch öfter nur auf körperliche Befriedigung begrenzt. Sexualerziehung sollte deshalb, auf diesem Gebiet, mehr Wert auf Entfaltung der Gefühle legen.

Schlüsselwörter:

Sexualität, Einstellung zur Sexualität, Jugendliche, Sexualerziehung

Obsah

ÚVOD	15
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	18
1.1 SEXUALITA	18
1.1.1 Pozitivní pohled na lidskou SEXUALITU.....	18
1.1.2 Význam pojmu SEXUALITA	19
1.1.2.1 Sexualita jako veskrze lidský cit.....	19
1.1.2.2 Sexualita jako intimní záležitost	20
1.1.2.3 Sexualita jako duše a tělo	21
1.1.2.4 Sexualita jako vztah k vlastnímu tělu	22
1.1.2.5 Sexualita jako různorodý pojem	22
1.1.3 Funkce SEXUALITY	23
1.1.3.1 Funkce reprodukční	23
1.1.3.2 Funkce slasti	23
1.1.3.3 Funkce oblažující.....	24
1.1.3.4 Funkce komunikační.....	24
1.1.3.5 Funkce redukovaného napětí	24
1.1.4 Roviny lidské SEXUALITY	25
1.1.4.1 Touha po druhém.....	25
1.1.4.2 Tělesné spojení	26
1.1.4.3 Láska se chce dávat	26
1.2 VÝVOJ SEXUALITY.....	27
1.2.1 SEXUALITA jako tři fáze pohlavního vývoje	27
1.2.1.1 První fáze (narození – 5 let).....	27
1.2.1.2 Druhá fáze (6 – 12 let).....	28
1.2.1.3 Třetí fáze (13 – raná dospělost)	30
1.2.2 SEXUALITA a období dospívání	31
1.2.2.1 Dospívání z pohledu různých teorií	33
1.2.2.2 Citové dospívání	35
1.2.2.3 Integrace sexuality	36
1.2.3 Rozdíly mezi SEXUALITOU ženy a muže	37
1.2.3.1 Cíl a průběh	38
1.2.4 Negativní vlivy působící na SEXUÁLNÍ VÝVOJ.....	40

1.2.4.1	Ničení lidské sexuality.....	40
1.2.4.2	Útěk před sexualitou	42
1.3	RODINA, ŠKOLA, VRSTEVNÍCI A MÉDIA JAKO HLAVNÍ VLIVY	
	UTVÁŘEJÍCÍ POSTOJE K SEXUALITĚ	43
1.3.1	Postoje.....	43
1.3.2	Názory a chování	45
1.3.3	Rozdílnost mezi postojem a názorem	45
1.3.4	Vztah chování a postoje	46
1.3.5	Vliv rodiny	46
1.3.5.1	Emocionalita	47
1.3.5.2	Komunikace.....	48
1.3.5.3	Vhodná doba.....	50
1.3.5.4	Zkušenost.....	52
1.3.5.5	Nepochopení a nezájem rodičů.....	53
1.3.5.6	Násilí.....	53
1.3.5.7	Sexuální traumata v rodině	54
1.3.5.8	Důležitá role rodiny	55
1.3.6	Vliv školy.....	56
1.3.6.1	Vymezení sexuální výchovy.....	57
1.3.6.2	Sexuální výchova ve škole.....	59
1.3.6.3	Sexuální výchova v RVP	61
1.3.6.3.1	Výchova k občanství.....	61
1.3.6.4	Učebnice	64
1.3.6.4.1	Obsah učebnic	65
1.3.6.5	Učitel	67
1.3.7	Vliv vrstevníků.....	68
1.3.7.1	Sexualita a vrstevnické vztahy.....	70
1.3.8	Vliv médií	73
1.3.8.1	Sex na prodej	74
1.3.8.2	Věrohodnost médií	75
1.3.8.2.1	Mediální výchova.....	77
1.3.8.3	Literatura vhodná pro dospívající	78
1.3.8.4	Internetové portály.....	79
1.3.8.5	Nejen negativní vliv.....	80
1.3.9	Možné zdroje informací	80
2	PRAKTICKÁ ČÁST.....	82
2.1	Průzkum.....	82

2.1.1	Výzkumné cíle, problémy a hypotézy	83
2.1.1.1	Otázky	83
2.1.1.2	Hypotézy	84
2.1.2	Metody průzkumu	85
2.1.2.1	Dotazník	85
2.1.2.2	Kresba jako diagnostický prostředek	86
2.1.3	Sběr dat	87
2.1.4	Vzorky průzkumu	88
2.1.4.1	Respondenti (pubescenti)	89
2.2	Vyhodnocení průzkumu	92
2.2.1	1. otázka - Jakým způsobem chápou dospívající pojem sexualita a sex? Spatřují v těchto pojmech rozdílnost? Existují rozdíly mezi pojetím u chlapců a dívek?	92
2.2.2	2. otázka - Jaké jsou zdroje informací dospívající mládeže? Který zdroj informací je nejčastější, nejvěrohodnější a který byl jejich první?	98
2.2.3	3. otázka - Jaká je úroveň vztahů a hlavně komunikace v rodině pro utváření postojů dospívajících k sexualitě?	108
2.2.4	4. otázka - Jaké názory a postoje zastávají dospívající v oblasti sexuálního života a partnerských vztahů? Co je pro ně v této oblasti důležité? Existují rozdíly u chlapců a děvčat v těchto otázkách?	116
2.2.5	5. otázka - Jak hodnotí dospívající své dosavadní znalosti o sexualitě a partnerských vztazích? Na které otázky z těchto oblastí hledají uspokojivé odpovědi?	130
2.2.6	6. otázka - Jakou úlohu hraje v hodnocení znalostí o sexualitě škola?	138
2.2.7	1. hypotéza	148
2.2.8	2. hypotéza	151
2.3	Shrnutí výsledků	156
	ZÁVĚR	158
	SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	160
	SEZNAM PŘÍLOH	164
	Příloha č. 1 – Dotazník	165
	Příloha č. 2 – Osvědčení	171

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1: Celkové početní zastoupení respondentů.....</i>	<i>89</i>
<i>Tabulka 2: Vymezení pěti oblastí lidské sexuality.....</i>	<i>93</i>
<i>Tabulka 3: Otázka č. 1 – Pět pojmů, které nejvíce vystihují pojem sexualita .....</i>	<i>94</i>
<i>Tabulka 4: Otázka č. 2 - Pět pojmů, které nejvíce vystihují pojem sex .....</i>	<i>95</i>
<i>Tabulka 5: Sexualita jako ideální pojem.....</i>	<i>97</i>
<i>Tabulka 6: Celkové porovnání výběru oblastí sexuality .....</i>	<i>97</i>
<i>Tabulka 7: Zdroje informací o sexualitě u české populace.....</i>	<i>99</i>
<i>Tabulka 8: Otázka č. 3 – Kdo/co je tvým nejčastějším zdrojem informací o sexualitě? .....</i>	<i>100</i>
<i>Tabulka 9: Otázka č. 4 – Jaký byl tvůj první zdroj informací o sexualitě? .....</i>	<i>102</i>
<i>Tabulka 10: Otázka č. 5 – Jaký zdroj informací je pro tebe nejvěrohodnější? .....</i>	<i>104</i>
<i>Tabulka 11: Souhrn předních zdrojů informací.....</i>	<i>106</i>
<i>Tabulka 12: První zdroj informací z oblasti sexuální výchovy (výzkum 2005).....</i>	<i>107</i>
<i>Tabulka 13: Otázka č. 6 – Co se ti vybaví, když se řekne MOJE RODINA? .....</i>	<i>110</i>
<i>Tabulka 14: Otázka č. 7 – Mluví se u tebe doma o sexualitě otevřeně a bez zábran? .....</i>	<i>111</i>
<i>Tabulka 15: Otázka č. 8 – Stydiš se doma zeptat rodičů na něco, co nevíš o sexualitě? .....</i>	<i>112</i>
<i>Tabulka 16: Otázka č. 9 – Kdy si myslíš, že by se s dětmi mělo zašít v rodině mluvit o sexualitě? .....</i>	<i>113</i>
<i>Tabulka 17: Otázka č. 10 – V kolika letech si myslíš, že by měli dospívající začít se sex. životem?.....</i>	<i>117</i>
<i>Tabulka 18: V kolika letech by podle tebe měl člověk vstoupit do sexuálního života? (výzkum 2005)....</i>	<i>119</i>
<i>Tabulka 19: Otázka č. 11 – Máš už se sexualitou nějakou vlastní zkušenost?.....</i>	<i>119</i>
<i>Tabulka 20: Celkové a dílčí vymezení žáků se zkušeností s pohlavním stykem.....</i>	<i>120</i>
<i>Tabulka 21: Otázka č. 12 – Kdy se rozhodneš zahájit vlastní sexuální život? .....</i>	<i>121</i>
<i>Tabulka 22: Otázka č. 19 – Jaký partnerský vztah budeš v budoucnu preferovat? .....</i>	<i>122</i>
<i>Tabulka 23: Otázka č. 20 – Který názor o partnerském sexuálním vztahu je ti nejbližší?.....</i>	<i>123</i>
<i>Tabulka 24: Otázka č. 22 – Co si myslíš o „sexu na jednu noc“? .....</i>	<i>125</i>
<i>Tabulka 25: Jaké funkce má sexualita? .....</i>	<i>126</i>
<i>Tabulka 26: Skrytý význam citátů .....</i>	<i>127</i>
<i>Tabulka 27: Otázka č. 24 – Vyber citát, jehož význam je ti nejbližší.....</i>	<i>127</i>
<i>Tabulka 28: Otázka č. 25 – Co si myslíš o sexualitě? .....</i>	<i>128</i>
<i>Tabulka 29: Podrobné věkové zastoupení respondentů časopisu Bravo .....</i>	<i>134</i>
<i>Tabulka 30: Otázka č. 18 – Čteš časopis Bravo? .....</i>	<i>135</i>
<i>Tabulka 31: Přehled nejčastějších dotazů čtenářů časopisu Bravo.....</i>	<i>136</i>
<i>Tabulka 32: Přehled nejčastějších dotazů oslovených respondentů .....</i>	<i>136</i>
<i>Tabulka 33: Sexuální výchova v rámci rodinné výchovy pro 8. ročník ve ŠVP ZŠ v Rumburku.....</i>	<i>139</i>
<i>Tabulka 34: Sexuální výchova v rámci rodinné výchovy pro 9. ročník ve ŠVP v Rumburku.....</i>	<i>140</i>
<i>Tabulka 35: Otázka č. 15 – Ve kterém předmětu ve škole ses toho o sexualitě nejvíce dozvěděl/a? .....</i>	<i>143</i>
<i>Tabulka 36: Zastoupení sexuální výchovy v rámci jednotlivých předmětů (výzkum 2005).....</i>	<i>146</i>

<i>Tabulka 37: Mohli byste se s otázkami ze sexuálního života obrátit na nějakého učitele z vaší školy? (výzkum 2005).....</i>	<i>146</i>
<i>Tabulka 38: Měla by se sexuální výchova učit ve škole? (výzkum 2005).....</i>	<i>147</i>
<i>Tabulka 39: Proč by se měla sexuální výchova učit ve škole? (výzkum 2005) .....</i>	<i>147</i>
<i>Tabulka 40: Pojem sexualita .....</i>	<i>149</i>
<i>Tabulka 41: Dominantní funkce sexuality .....</i>	<i>149</i>
<i>Tabulka 42: Postoj k sexualitě.....</i>	<i>149</i>
<i>Tabulka 43: Ideální zahájení sexuálního života .....</i>	<i>149</i>
<i>Tabulka 44: Podmínky pro zahájení sex. života.....</i>	<i>149</i>
<i>Tabulka 45: Skutečné zahájení sexuálního života.....</i>	<i>149</i>
<i>Tabulka 46: Sex na jednu noc.....</i>	<i>149</i>
<i>Tabulka 47: Postoje a názory na partnerský vztah.....</i>	<i>150</i>
<i>Tabulka 48: Otevřená komunikace o sexualitě.....</i>	<i>151</i>
<i>Tabulka 49: Stydlivost při komunikaci o sexualitě .....</i>	<i>152</i>
<i>Tabulka 50: Kdy začít hovořit o sexualitě? .....</i>	<i>152</i>
<i>Tabulka 51: Postavení komunikace v rodině.....</i>	<i>152</i>
<i>Tabulka 52: Postavení rodiny jako zdroje informací.....</i>	<i>152</i>
<i>Tabulka 53: Vztah komunikace v rodině ke zdrojům informací.....</i>	<i>154</i>

Seznam grafů

<i>Graf 1: Celkové procentuální zastoupení respondentů.....</i>	<i>90</i>
<i>Graf 2: Procentuální zastoupení respondentů na ZŠ Rumburk .....</i>	<i>90</i>
<i>Graf 3: Procentuální zastoupení respondentů na ZŠ Liberec.....</i>	<i>91</i>
<i>Graf 4: Otázka č. 1 – Pět pojmů, které nejvíce vystihují pojem sexualita.....</i>	<i>94</i>
<i>Graf 5: Otázka č. 3 – Kdo/co je tvým nejčastějším zdrojem informací o sexualitě? .....</i>	<i>101</i>
<i>Graf 6: Otázka č. 4 – Jaký byl tvůj první zdroj informací o sexualitě? .....</i>	<i>103</i>
<i>Graf 7: Otázka č. 5 – Jaký zdroj informací je pro tebe nejvěrohodnější? .....</i>	<i>105</i>
<i>Graf 8: Otázka č. 10 – V kolika letech si myslíš, že by měli dospívající začít se sexuálním životem? .....</i>	<i>118</i>
<i>Graf 9: Vymezení žáků se zkušeností s pohlavním stykem .....</i>	<i>120</i>
<i>Graf 10: Jak hodnotíš své znalosti o sexualitě?.....</i>	<i>131</i>
<i>Graf 11: Otázka č. 13 - Jak hodnotíš své znalosti o sexualitě? (chlapci, dívky).....</i>	<i>132</i>
<i>Graf 12: Jak hodnotí své znalosti o sexualitě žáci vybraných škol? .....</i>	<i>132</i>
<i>Graf 13: Procentuální vymezení pravidelných čtenářů časopisu Bravo.....</i>	<i>135</i>
<i>Graf 14: Celkové hodnocení úrovně informovanosti ve škole .....</i>	<i>141</i>
<i>Graf 15: Otázka č. 14 – Jak bys hodnotil/a sexuální výchovu a výchovu k partnerským vztahům na vaší škole? .....</i>	<i>142</i>
<i>Graf 16: Důvěra v učitele na ZŠ v Rumburku.....</i>	<i>144</i>
<i>Graf 17: Důvěra v učitele na ZŠ v Liberci.....</i>	<i>145</i>
<i>Graf 18: Realizace otevřené komunikace vzhledem k počtu členů rodiny.....</i>	<i>154</i>

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1: Představa sexuality (dívka, 15 let)</i>	17
<i>Obrázek 2: Představa sexuality (dívka, 15 let)</i>	26
<i>Obrázek 3: Představa sexuality (chlapec, 15 let)</i>	42
<i>Obrázek 4: Představa sexuality (dívka, 15 let)</i>	91
<i>Obrázek 5: Sexualita jako nejednotný pojem</i>	96
<i>Obrázek 6: Představa sexuality (chlapec, 15 let)</i>	115
<i>Obrázek 7: Představa sexuality (dívka, 14 let)</i>	115
<i>Obrázek 8: Otázka č. 21 – Co je pro tebe v partnerském vztahu nejdůležitější?</i>	124
<i>Obrázek 9: Představa sexuality (dívka, 14 let)</i>	129
<i>Obrázek 10: Představa sexuality (dívka, 15 let)</i>	129
<i>Obrázek 11: Procentuální zastoupení respondentů časopisu Bravo</i>	134
<i>Obrázek 12: Představa sexuality (dívka, 15 let)</i>	137
<i>Obrázek 13: Představa sexuality (dívka, 14 let)</i>	137
<i>Obrázek 14: Představa sexuality (dívka, 14 let)</i>	147
<i>Obrázek 15: Představa sexuality (dívka, 14 let)</i>	155
<i>Obrázek 16: Představa sexuality (dívka, 14 let)</i>	157
<i>Obrázek 17: Představa sexuality (chlapec, 15 let)</i>	159

ÚVOD

„Sexualita je jedna z mála věcí, která člověka provází nejen celý život, ale provází jej od prvopočátku, od „vyhnání“ prvních prarodičů Adama a Evy z ráje až po současnost.“¹

Téma své diplomové práce jsem si vybrala vzhledem k jeho neustále aktuálnosti. Jak už napovídá citace z knihy *Kapitoly z dějin lidské sexuality*, sexualita je tématem neustále žijícím, provázejícím člověka během celého jeho života a zejména v dnešní době je i tématem neustále nově otvíraným a diskutovaným obzvláště pak, týká-li se dětí či dospívajících. V době, kdy není tabu skoro nic, se objevují nové postoje k věcem, otevírají se nové diskuze, otázky a vyvozují různé odpovědi a závěry. K tomu patří i nové a rozdílné postoje k sexualitě než tomu bylo například před několika lety, kdy byly vytvářeny překážky v přístupu k informacím se sexuální tematikou především v období dospívání ze strany rodičů, školy a společenské morálky, což vedlo k restriktivnímu vydávání publikací s odstrašujícím obsahem, které děsily dospívající mládež v mnoha oblastech sexuality. *„Celá lidská sexualita se tak rok od roku nenápadně mění, její zvyky, obyčeje a rituály“²*, proto nám její definice uniká jako písek mezi prsty. Sexuální chování lidí prochází mnoha změnami, stejně jako je tomu i v oblasti postojů k ní samotné.

Aktuálnost tohoto tématu je dnes jednoduše viditelná. Představme si svět kolem nás a útoky na naše myšlení ze všech stran – noviny, knihy, média, rodina, škola, vrstevníci – ti všichni neustále aktualizují téma sexuality. Zkusme otevřít jakýkoliv časopis a věřím, že vždy najdeme rubriku zabývající se sexualitou, ať už formou poradny či prostého životního příběhu. Média řeší vedle samotné sexuality (jako například kdy se sexualitou vůbec začít?) i otázky rodičovství, potratů, pohlavních chorob, antikoncepce. Prostřednictvím nich je tabu v oblasti sexuality, na rozdíl od let minulých, z velké části odtajňováno. Je to tak správně? Myslím, že ano, protože ... Sexualita je nedílnou součástí lidského života, a ať už si to uvědomujeme více či méně, ovlivňuje nás po celý život. Ovlivňuje naše postoje, chování, názory a vztahy.

---

¹ Janiš, K. – Kindl, M. *Kapitoly z dějin lidské sexuality*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 1996. s. 5.

² Tamtéž, s. 144.

„Sexuální život provází člověka od šerého dávnověku samotné lidské existence“.³

Ve své diplomové práci nechci definovat a stanovovat, co je v sexualitě správné a přípustné, což není ani možné. Jednoznačně definovat sexuální normalitu a zdraví totiž nelze, „*není ani možno vymezit sexuální mravnost a nemravnost.*“⁴ Pokusím se pouze zjistit, jaké jsou postoje k ní samotné. Zaměřím se na věkovou skupinu dospívající mládeže, která je podle mého v klíčovém období poznávání a setkávání se se sexualitou. Cílem diplomové práce je popsat problematiku dospívající mládeže v oblasti postojů k sexualitě.

Teoretická část se bude prvotně snažit zmapovat několik možných výkladů pojmu sexualita, jejích funkcí či rovin. Neopomene ani výklad dalšího klíčového termínu, kterým je „postoj“. Dále bude přistupovat k sexualitě z hlediska vývojových období a zaměřovat se především na období dospívání. Bude popisovat, jaký postoj k sexualitě mají chlapci a dívky z hlediska rozdílnosti pohlaví, a především, v čem spočívá rozdílnost tohoto postoje. V neposlední řadě bude zachycovat a popisovat hlavní možné zdroje informací při utváření postojů k lidské sexualitě s přihlédnutím na jejich vliv na postoj jedince. Pokusí se zjistit, jaký je nejčastější zdroj informací o sexualitě nebo na jaké otázky nenachází dospívající uspokojivé informace. V rámci studie vlivu rodiny pak stav otevřenosti v oblasti komunikace a s tím i související postavení rodiny jako zdroje informací. Neopomene rovněž zmapovat problematiku školy z hlediska výuky sexuální výchovy, jejího vymezení v RVP a nabídku současných učebnic sexuální výchovy.

Pozornost pak bude zaměřena na praktickou část diplomové práce, v níž se za pomoci pedagogického průzkumu budeme snažit odhalit postoje dospívajících k sexualitě. Dále pak ověřit stanovené výzkumné problémy – otázky a hypotézy. Při pedagogickém průzkumu budou zkoumány postoje dospívajících prostřednictvím otázek v dotazníku, na které budou daní respondenti odpovídat. Vedle hlavního kvantitativního průzkumu zde bude zahrnut i kvalitativní průzkum, zejména kresba,

---

³ Janiš, K. – Kindl, M. Kapitoly z dějin lidské sexuality. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 1996. s. 143.

⁴ Tamtéž, s. 144.

kteřá bude doprovázet nejen hlavní průzkum praktické části diplomové práce, ale také celý obsah části teoretické jako její zajímavé grafické ozvláštnění. Tyto zvolené metody nám umožní získat nejen potřebné množství informací od respondentů, ale také zjistit, jaké emoce v nich tato problematika vyvolává.

Podrobněji se konkrétním postojům věnovat v této práci nebudu, věnuje se jim například *Petr Weiss* a *Jan Zvěřina* ve své knize *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*⁵, kde zkoumají postoje ke konkrétním otázkám z oblasti sexuality, na kterou bych tak ráda odkázala.

Myslím, že současné výzkumy z oblasti sexuální výchovy je třeba neustále aktualizovat, neboť nám mohou upřesnit některé informace z hlediska vědomostí, již zmíněných postojů, tak i potřeb, protože pochopení vlastního sexuálního chování přispěje nejen k tomu, jak pochopit druhé, ale také přispěje k možnostem prožít vlastní kvalitní život.

*„Lidé, kteří jsou o své sexualitě poučení, kteří se nevyhýbají diskuzím na toto téma, jsou ve své sexuální praxi mnohem zodpovědnější než ti, kteří považují sexualitu za tajemné mystérium, které je třeba opatrně obcházet a ponechat v nejhlubší lidské intimitě.“*⁶

J. Zvěřina

Obrázek 1: Představa sexuality (dívka, 15 let)

---

⁵ Weiss, P. – Zvěřina, J. Sexuální chování v ČR: Situace a trendy. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 160 s. ISBN: 80-71785-58-0.

⁶ Weiss, P. Sex. Praha: Alberta Plus, s.r.o., 1998. s. 3.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 SEXUALITA

„Sexuální zdraví představuje takový souhrn tělesných, citových, rozumových a společenských stránek člověka jako sexuální bytosti, který obohacuje osobnost, zlepšuje její vztahy k lidem a rozvíjí schopnost lásky“.⁷

Ve své diplomové práci se chci zabývat především postoji dospívající mládeže k sexualitě, proto se hned v úvodu teoretické části pokusím vysvětlit, co to sexualita vlastně je? Co všechno v sobě tento pojem obsahuje a jakými možnými způsoby a pohledy lze na sexualitu pohlížet. Hned v úvodu bych chtěla upozornit, že jednotná a ustálená definice sexuality neexistuje, a proto se pokusím tento pojem objasnit z několika možných úhlů pohledu.

Dříve než však přistoupím k samotné otázce sexuality a jejích možných výkladů, myslím, že je stejně důležité si uvědomit fakt, že o sexualitě nemůžeme psát a hovořit v momentě, kdy na ni samotnou nemáme pozitivní pohled. Domnívám se, že právě pozitivní vztah a postoj k sexualitě nám otevírá dveře možností, jak o ní hovořit a smýšlet, což s negativním postojem jde jen velmi obtížně. Pozitivní pohled na lidskou sexualitu se tak podle mého stává více než nutným k pochopení jejího záměru.

1.1.1 Pozitivní pohled na lidskou SEXUALITU

Knihy Geneze říká: *„I stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořil jej, muže a ženu stvořil je. A požehnal jim Bůh, a řekl jim Bůh: Plodtež se a rozmnožujte se a naplňte zemi (...) A viděl Bůh vše, což učinil, a aj, bylo velmi dobré“⁸*

Podle této krátké, ale výstižné citace z Bible je patrné, že sexualita je v souladu se záměrem Boha a je tedy dobrá. Nemůžeme ji chápat jako něco špatného nebo nečistého, co nemá místa v našem životě. Ona je součástí našeho života od nepaměti. Dar sexuality však člověk nedostává v hotové a konečné podobě, ale je pouze na nás a zároveň naším úkolem a povinností, jak tento dar opatrovat, rozvíjet a jak se k němu

---

⁷ Uzel, R. Sexuální výchova. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 5.

⁸ Starý zákon (Gn 1, 27 – 28).

chovat. Lidská sexualita je podle mého názoru zdrojem štěstí jen tehdy, využívá-li ji člověk se záměrem Božím. Na sexualitu bychom měli nahlížet pozitivně, měli bychom se zbavovat toho nevraživého pohledu na tuto přirozenou oblast lidského života. Sexualita by se neměla stát zakázaným ovocem, ani hříchem, za který se musíme zpovídat, vždyť sám Bůh nám ji daroval s nejlepším úmyslem. Sama tedy chápu sexualitu jako součást člověka, kterého Bůh stvořil a nechápu, proč by sexualita měla být spojována s pocity viny či tlumením sexuálních prožitků. Přesto nechápu sexualitu jako laciné povyražení a zábavu, ale jako hluboký cit, který se řídí určitými zákony, a povinností člověka je tyto zákony nejprve poznat a pak se jim přizpůsobit, protože pouze ten, kdo dokáže tyto zákony vepsané do lidské sexuality odhalit a přechyst, může je ve svém životě plně a zrale využívat.

Sexualita by se proto neměla chápat jako oblast lidské nedokonalosti, ale měli bychom ji přijímat jako bohatství, které člověku umožňuje vstoupit do vztahu s druhým člověkem.

„Docenění lidské sexuality spočívá především v poznávání jejího pozitivního rozměru, v odklonu od špatné tradice, která chápe sexualitu téměř výlučně jako „nutné zlo“ spojené s lidskou existencí. Docenit sexualitu také znamená uvědomit si, že je nejen místem, kde se dává nový život, ale také místem vzájemné lásky a odevzdání.“⁹

1.1.2 Význam pojmu SEXUALITA

1.1.2.1 Sexualita jako veskrze lidský cit

Lidská sexualita je ve své podstatě odlišná od sexuality ostatních živočišných druhů. Člověk dokázal do svého sexuálního života začlenit i psychickou stránku věci. Sexualita se tak nevztahuje jen na samotný akt, jehož výsledkem je plození nové generace, ale dokázal, že sexualita je tak bohatý cit, který v sobě zahrnuje vzájemnou náklonnost a lásku. Tělesnost tvoří v sexualitě pouhou podstatu pohlavního spojení. To, co člověka odlišuje, je sféra citová, na niž bychom měli klást velký důraz zejména v dnešní uspěchané době, kdy sama podstata tělesnosti převládá nad citem. Lidská sexualita není ničím jiným než souhrou duše a těla. Člověk, který sexualitu pochopil

---

⁹ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 24.

a naučil se k ní zaujímat správné postoje, by ji neměl chápat jinak než jako tuto souhru. Přesto jsme právě dnes svědky, že tato souhra se pro mnohé stala něčím neuchopitelných a nedosažitelným. „*Toto spojení zdánlivě protichůdných pojmů „těla“ a „duše“ právě ve sféře lidské sexuality je často zdrojem konfliktů. Na jedné straně občas vidíme potlačování citové erotiky na úkor tělesné sexuality (pohlavní spojení bez lásky), opačným extrémem je pak označování sexuálního spojení za nutné zlo a propagace čisté lásky.*“¹⁰ Nic jiného nemůže přivést člověka k harmonii a pocitu zdraví než ona souhra vrcholných tělesných, smyslových a citových prožitků.

1.1.2.2 Sexualita jako intimní záležitost

Prvním zcela jasným faktem, který jde ruku v ruce se sexualitou, je pojem intimita. Sexualita je intimní záležitostí každého jedince a také bychom k ní podle toho měli přistupovat. Měli bychom respektovat naprosté soukromí a důvěrnosti dvou milujících se bytostí. Zásah do jejich intimního sexuálního světa může mít negativní následky vyvolané studem či žárlivostí a může poznamenat jejich budoucí život. Dva zamilovaní lidé, kteří našli souhru duše a těla, si naprosto vzájemně dostačují. Zlom může nastat třeba tehdy, když se někomu nedostává lásky nebo vztah s láskou sám odmítá, je schopen střídat partnery nebo se oddávat skupinovému sexu. Dojde tak ke stavu, který můžeme přirovnat snad jen k primitivní úrovni, kde láska nehraje žádnou roli a jedinec vyhledává pod sexualitou pouze pohlavní akt bez intimity. Přestože je pohlavní styk vrozeným rysem a tím prvotním, je nutné, aby lidé pochopili, že v sexuálním životě nejde jen o slast těla, ale i duše. Pokud se ovšem zamyslíme nad sexualitou jako intimní záležitostí, dostáváme se do rozporu s tím, jak s dopívajícími o sexualitě otevřeně hovořit. Můžeme se tak domnívat, že bychom mohli narušit přirozené chápání intimní povahy, když při diskuzích o sexu musí žáci otevřeně vyjadřovat svoje niterní sexuální pocity nebo alespoň své názory na ně.

„*Zkrátka není možno veřejně mluvit o sexualitě ve školních hodinách bez poškozování životně důležité intimní povahy sexuality.*“¹¹ Je to v tom jakýsi rozpor, ale

---

¹⁰ Janiš, K. – Kindl, M. Kapitoly z dějin lidské sexuality. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 1996. s. 143.

¹¹ Anchell, M. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. s. 7.

nikdo nechce po žácích, aby se nám otevřeně zpovídali. Jde nám o to, abychom zjistili, jaké jsou jejich vědomosti, a aby tyto vědomosti rozšiřovali. Jde nám o to zjistit, jaké mají k sexualitě postoje a jak ji chápou ve své podstatě, zda pod tímto pojmem vidí jen sexuální styk nebo zda je jejich představa založena na oné souhře duše a těla. Je na nás, abychom dokázali mladistvým pomoci vstoupit do sexuálního života tou správnou cestou.

1.1.2.3 Sexualita jako duše a tělo

„Láska není sex. Je to důvěra, je to obět', je to něco, co trvá.“¹²

Jak už jsem uvedla výše, pravá sexualita je založená na složce citové i fyzické současně. Nemůžeme jednoznačně určit, že jejich podíl je rovnocenný, jsou zcela jistě obě velmi důležité, ale přikláněla bych se k tvrzení, že citová je v dnešní době o něco více důležitější. Jestliže je potřeba citu oslabena a vše co ve vztahu zůstane je pouze fyzický zážitek z uspokojení, ztrácí tak tento akt na významu a život se vyprazdňuje. I dnes jsme svědky toho, že sexualita, se kterou se přistupuje k dospívajícím, je založena více na fyzických aspektech. Podle mého to není dáno tím, že by ti, kdož chtějí sexualitu dospívajícím přiblížit, jsou sami přesvědčeni, že fyzický aspekt vztahu je důležitější, ale je to dáno zejména tím, že fyzická stránka sexuality je to jediné, co se vůbec ve třídě učit dá. *„Laskavé, něžné citění pro pohlavního partnera a něhu při milování se nelze naučit ze školní učebnice.“¹³* Právě proto se domnívám, že toto zaměření se na fyzickou stránku sexuality ve škole vede k jejímu vulgarizování a potlačování její citové povahy.

Lenka Šílerová o vztahu sexuality a lásky píše toto: „Velmi příznivé pro vývoj mladého člověka je, když zahajuje sexuální život v rámci stabilního a důvěrného vztahu, čímž se spojuje sex s láskou, nikoliv jen s povrchním okouzlením. Pokud střídá sexuální partnery bez hlubokého citového vztahu, jeho zájem se pak soustřeďuje pouze na tělesnou stránku sexuality, nikoliv na vztahovou. Jednostranný přístup může vést k nadměrnému zájmu o sexualitu, ovšem pouze na její fyzické úrovni, a k citovému

---

¹² Brightová, S. Otevřeně o sexu. Praha: Euromedia Group, k.s., 2000. s. 15.

¹³ Anchell, M. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. s. 8

*oploštění, spojenému se sobectvím a s neschopností navázat partnerský vztah trvalejšího charakteru. Znemožňuje prožívat lidskou sexualitu v celé její šíři.*¹⁴

1.1.2.4 Sexualita jako vztah k vlastnímu tělu

*„Není možné mít dobrý vztah k lidem a nemít přitom dobrý vztah k sobě. Člověk musí především mít rád sám sebe. A teprve, je-li se sebou vyrovnan, může podávat ruku druhým. Ne, nejde vůbec o soustředění pozornosti na sebe, na své potřeby. Jde spíše o to „vycházení“ se sebou samým, o tu nutnou míru úcty k sobě.*¹⁵

To jaký máme vztah k vlastnímu tělu a k sobě samému, zcela nepochybně určuje i náš vztah k sexualitě. K tomuto přirozenému vztahu k vlastnímu tělu přispívá pochopení biologických rozdílů mezi pohlavími. Vede k tomu přirozeně zvědavost každého dítěte, kterou je nutno rozvíjet a nikoliv potlačovat. Pokud dítě přijme a pozná vlastní tělesnost, přijme kladně i vlastní sexualitu. *„Tím, že s dětmi hovoříme o lidském těle, pohlavních orgánech, že jim vysvětlujeme, jak lidské tělo funguje, jim napomáháme přijmout vlastní tělesnost a tím posléze vlastní sexualitu.*¹⁶ Odmítání a pruderie v této oblasti ničemu významně nepomůže, dítě tak jediné získá negativní pocity, že lidské tělo je něco špatného, za co je třeba se stydět a o čem se nemluví. Tyto negativní důsledky mají vliv na jeho další rozvoj a pro pozdější přijímání a prožívání sexuality.

1.1.2.5 Sexualita jako různorodý pojem

Vedle tohoto všeho můžeme na sexualitu pohlížet z hlediska medicínského, morálního, psychologického a společenského. Z toho všeho lze usuzovat, že sexualita je ve své podstatě tak komplikovaný, obsáhlý a různorodý pojem, že nelze jednoznačně specifikovat, co je v sexuálním chování správné či špatné, protože takto striktním definováním bychom mohli někoho diskriminovat, o což nám nejde.

Sexualitu doprovázejí mnohé okolnosti, které ji staví do určitého světla a pochopení, jde o její vymezení vůči partnerovi či celé společnosti. *„Je nutno vždy*

---

¹⁴ Šílerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 14.

¹⁵ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. s. 32.

¹⁶ Šílerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 11.

přihlédnout k právům každého jedince, aby nebyl sexuálně potlačován, zneužíván nebo vykořisťován“.¹⁷

Pro ilustraci bych na závěr ráda uvedla vymezení sexu a sexuality, které hned v úvodu své knihy vymezuje autorka Lenka Šilerová: „Rozumějte, prosím, těmto slovům tak, že se jedná o celý komplex jevů, činností, slov, které se jakkoliv dotýkají lidské tělesnosti a sexuality, ať jsou to tělesné rozdíly mezi pohlavími, projevy pohlavního dospívání (menstruace, výron semene, ...), početí lidského jedince, porod, způsoby antikoncepce, ale i postoje například k homosexualitě, potratům a dalším otázkám. Jedná se tedy o celou skupinu otázek, nejen o samotný sex.“¹⁸

1.1.3 Funkce SEXUALITY

„Sexualita je víc než pouhý sex. Týká se celého člověka, je součástí naší podstaty. Způsobuje rozdílnost mezi pohlavími, protože dělá z mužů muže a z žen ženy.“¹⁹

Jak jsem v úvodu poznamenala, sexualita je nedílnou součástí našeho života, provázející nás od prvopočátku až po současnost, a její správné pochopení celkově přispívá k uspokojivému a vyrovnanému životu. Prostřednictvím sexuality poznáváme nejen druhé kolem nás, ale především sami sebe. Proto bych chtěla velmi stručně shrnout, které všechny *funkce*²⁰ sexualita v našem životě má.

1.1.3.1 Funkce reprodukční

Jde zřejmě o prázákladní funkci sexuality vůbec, heterosexuální pohlavní styk zajišťuje především reprodukci druhu. V dnešní době to ovšem není funkce primární, neboť tomuto cíli slouží jen zanedbatelný počet pohlavních styků.

1.1.3.2 Funkce slasti

Druhou nezastupitelnou funkcí v sexualitě je slast, která přináší během pohlavního styku uspokojení jedince a intenzivní pocity štěstí. Můžeme se domnívat, že

---

¹⁷ Janiš, K. – Kindl, M. Kapitoly z dějin lidské sexuality. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 1996. s. 144.

¹⁸ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 10.

¹⁹ Chalke, S. Umíte se bavit se svým dítětem o sexu? Praha: Albatros, 2002. s. 43.

²⁰ Funkce sexuality jsou uvedeny dle monografie: Pondělíčková – Mašlová, J. Nezralá sexualita: O sexuální výchově a sexuálních projevech dětí a mládeže. Praha: Avicenum, 1990. s. 37.

snaha dosáhnout slastného prožitku je dnes hlavní funkcí sexuality – čím intenzivnější je slast, tím větší je pak touha a potřeba ji znovu dosahovat.

1.1.3.3 Funkce oblažující

Sexualita je vedle předcházejících dvou funkcí především o partnerském vztahu. Zpravidla se uskutečňuje v dlouhotrvajícím milostném vztahu, kde je hlavním a podstatným motivem, prostřednictvím pohlavního styku, oblažit svého partnera. Vrcholem je touha udělat partnera šťastným a sdílet s ním jeho blaho. Právě tato funkce činí sexualitu ryze lidskou.

1.1.3.4 Funkce komunikační

Sexuální styk můžeme považovat v lidské sexualitě za nejintimnější druh komunikace, k níž dochází ve fázi splynutí těl. Milostný vztah se prohlubuje právě na základě této komunikace, kdy dochází mezi dvěma lidmi k porozumění, důvěře, připravenosti a spolupráci s partnerem.

1.1.3.5 Funkce redukováného napětí

Sexuálním stykem do jisté míry redukuje napětí, které nás ovládá vlivem životních podmínek a možných neúspěchů. Sexuální vzrušení s následným uspokojením jednoznačně pomáhá lidské psychice – uvolňuje napětí, způsobuje psychickou rovnováhu a posiluje pocit sebedůvěry.

Tyto základní funkce lidského sexuálního chování neexistují takto izolovaně, samy o sobě, ale navzájem se prolínají a doplňují. Jsou závislé na mnoha faktorech, nejen na samotných jedincích, ale i na morálce společnosti nebo rodinné a společenské výchově.

„Méně lidí si dnes zřejmě uvědomuje, že jedině dobrý a pevný partnerský vztah může být základem pro uspokojivý sexuální život nejenom v mládí, ale až do vysokého věku.“²¹

---

²¹ Pondělíčková – Mašlová, J. Nezralá sexualita: O sexuální výchově a sexuálních projevech dětí a mládeže. Praha: Avicenum, 1990. s. 39.

1.1.4 Roviny lidské SEXUALITY

„Bůh stvořil člověka i s jeho sexualitou. Sám Stvořitel nám dal tento zvláštní dar, jakým je mužské nebo ženské pohlaví.“²²

Sexualita je velmi obsáhlá a různorodá, není to jen prázdný pojem a věc sama o sobě. Jak už jsem uvedla výše, sexualita má mnoho funkcí a zahrnuje v sobě spoustu jiných odkazů. Sexualita se řídí určitými zákony a povinnostmi člověka je tyto zákony nejprve poznat, a pak se jim přizpůsobit. Pouze člověk, který tyto zákony ve svém životě bere na vědomí, je může plně využívat a obohacovat jimi svůj život. Sexualita v nás tedy vyvolává pocit, že nejde o pouhý laciný pojem, který nám slouží k pobavení a uvolnění, ale nepřizpůsobení se a nepochopení její podstaty a zákonů nemíří nikam jinam, než proti nám samotným. Abychom správně poznali sexualitu a její vlivy, je důležité nejdříve poznat její podstatu.

V sexualitě můžeme v podstatě mluvit o *třech základních rovinách lidské sexuality*.²³

1.1.4.1 Touha po druhém

První podstatou sexuality je touha po opačném pohlaví, která se objevuje už v době dospívání. Tato prvotní touha není u dospívajících ještě spojena s erotickou stránkou věci. Chlapci zprvu nevyhledávají fyzické sexuální chování, pouze touží po citu a vyhledávají možný kontakt s opačným pohlavím. Dívky se chtějí líbit a být tak předmětem zájmu. Sexuální sféra v tomto období výrazně ustupuje do pozadí, do popředí se dostává citová stránka, v níž dochází k hlubokému provázání milostného citu se sexuálním chováním a k prosazování sexuálního chování se vzájemnou odpovědností za sebe. Právě láska a odpovědnost jde ruku v ruce - je to odpovědnost za nový život.

---

²² Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 12.

²³ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. ISBN 80-85527-99-5.

1.1.4.2 Tělesné spojení

Výsledkem úspěšné první fáze je fáze druhá, která se jeví jako přirozený důsledek hluboké citové a duševní jednoty. Od prvotního citového okouzlení přechází k okouzlení erotickému, které je doplňkem prvotní touhy. Působením sexuálním pudu se citová touha skutečně časem promění v touhu po erotickém uspokojení, které je vnímáno jako vzájemné sdílené milostného citu, jehož podstatou je intimní sblížení. Sexuální akt se tak stává symbolem opravdového vnitřního sjednocení.

1.1.4.3 Láska se chce dávat

Pokud jedince obě předchozí fáze přivedly úspěšně i k fázi třetí, můžeme hovořit o zralém sexuálním chování, které se bezprostředně pojí s předáváním života. Sexualita prostřednictvím těla vyzývá zralého muže a zralou ženu ke splnění jejich základního poslání – k plodnosti.

„Každý mladý člověk by se měl na sexualitu dívat prizmatem těchto tří rozměrů: hlubokého spojení citového a duchovního, budoucího sexuálního jednání a odpovědného rodičovství. Proto také dospívání k plnému mužství a k plnému ženství je zároveň dospíváním k plné odpovědnosti za sebe i za druhého.“²⁴

Józef Augustyn

Obrázek 2: Představa sexuality (dívka, 15 let)

---

²⁴ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 16.

1.2 VÝVOJ SEXUALITY

V další kapitole se pokusím oprostit od samotného definování sexuality a pokusím se vztáhnout tuto problematiku na věkovou skupinu, která bude později předmětem zájmu průzkumu, tedy dospívající mládež. Abychom lépe pochopili vztah dospívajících k sexualitě, bude nezbytné, abych v další kapitole připomenula, co je charakteristické pro danou věkovou skupinu - co období dospívání přináší, jak se mění psychika pubescentů a tím jejich náhled na novou etapu přinášející nejen změny proporční, ale zejména nové poznatky z oblasti sexuality zasahující do psychické a duševní roviny jejich života. Než ovšem člověk dosáhne pohlavní zralosti a projde si obdobím dospívání, musí absolvovat fáze pohlavního vývoje, které mohou ovlivnit jeho další vývoj jak v dospívání, tak v samotné dospělosti. Uvádím zde proto všechny předchozí fáze vzhledem k jejich důležitosti a návaznosti na klíčové období puberty.

1.2.1 SEXUALITA jako tři fáze pohlavního vývoje

Lidé dosahují pohlavní zralosti, narozdíl od jiných tvorů, až po prožití tří fází pohlavního vývoje:

- a) fáze od narození → 5 let
- b) fáze od 6 let → 12 let
- c) fáze od 13 let → rané dospělosti

1.2.1.1 První fáze (narození – 5 let)

První fáze lidského pohlavního vývoje začíná narozením a končí zhruba v období pěti let. Tuto fázi můžeme ještě rozdělit na další tři podfáze vývoje a změn:

- první sensuální požitek plynoucí ze sání (narození – 2 roky), tzv. orální fáze:
  - tento požitek souvisí s potřebou dítěte přijímat potravu a tím zachovávat vlastní život.
- sensuální agresivita (2 – 3 let)
  - první orální fáze pozvolna přechází do druhé, která vychází ze agresivních impulsů dítěte. Patří sem silná touha ovládat druhé silou, spíše než přemlouváním. Možná se nám bude tato fáze zdát velmi krutá vzhledem k věku

dítěte, ale souvisí s jakousi primitivní stopou, která zůstává součástí pohlavního instinktu.

- touha vidět a ukazovat (3 – 5 let)
- druhý stupeň vývoje přechází do třetího sensuálního stupně, který je spojen s požitkem dítěte – něco vidět a sám ukázat. Toto stadium je exhibicionistické a voyeristické povahy. Děti to projevují radostí z nahoty - nerady se oblékají, rády běhají po místnosti nahé a rády pozorují odlišnosti u jiných dětí.

Pokud dítě propluje správně a bez zábran touto první fází vývoje, je to pozitivní krok k tomu, jak mít v dalších etapách pozitivní a správný vztah k sexualitě. Děti proto nesmí být nijak zdržovány v těchto počátečních stupních pohlavního růstu. Jakákoliv překážka ze strany dospělých může způsobit, že se dítě zastaví v jednom z těchto tří podstádií (orálním, agresivním nebo exhibicionisticko-voyeristickém) a může nastat fixace pouze na jedno z nich, což může mít za následek zábranu dalšího pohlavního růstu.

„Dítě, které se vrátí na orální úroveň, klesne např. k emocionálním postojům s ní spojeným, stane se nenasytnějším, netrpělivějším, „jako miminko.“ Regrese z exhibicionisticko-voyeristického stupně do stupně agresivně análního zničí těžce získané postoje k štědrosti, mužnosti a schopnosti ochranné péče a náhradí je panovačným sobectvím, patřícím k dřívějšímu stupni.“²⁵

„(...) v žádném období není schopnost přijímat a reprodukovat dojmy větší, než v letech dětství.“²⁶

Sigmund Freud

1.2.1.2 Druhá fáze (6 – 12 let)

Druhá fáze pohlavního vývoje probíhá mezi šestým a dvanáctým rokem života dítěte. Toto období je také nazýváno jako období latence, tedy období, ve kterém příroda u šesti až dvanáctiletých dětí přímou sexuální energii uspává. Na první dojem

---

²⁵ Freudová, A. Psychoanalytická léčba dětí. Cit. dle: Anchell, M. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. s. 13.

²⁶ Anchell, M. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. s. 14.

by se mohlo zdát, že je toto období čistě hypotetické, ale „jeho existence byla na celém světě prokazována jak u primitivních, tak u civilizovaných národů.“²⁷

Pohlavní energie je během latence ve stavu klidu, ovšem nezmizí, ale je přeměňována a použita k jiným, v tomto období důležitějším, účelům. Část této energie je například použita k získávání vědomostí, to je také jeden z důvodů, proč jsou děti v tomto období nejvzdělavatelnější. Mnohé výzkumy na tuto obhajobu ukázaly, že opravdu děti, které jsou v tomto období již sexuálně vzdělávány, dosahují daleko nižších akademických výsledků než žáci před zavedením sexuální výchovy.

Jestliže jsem v předchozí fázi psala o její úspěšnosti či neúspěšnosti, i zde musíme upozornit na další možná rizika narušení latence. Vedle vzdělavatelnosti dětí se můžeme setkat ještě s narušením rozvoje schopnosti soucitu. Soucit je u lidí obecně nesmírně důležitý, jednak pro kontrolu vlastních impulsů a také odděluje člověka od všech ostatních tvorů. Pokud se soucit v období latence u dítěte nevyvine, je velmi pravděpodobné, že už se nevyvine v žádné etapě lidského života. „*Lidé, jejichž pocity soucitu jsou během latence ničeny sexuální výchovou, často tuto emocionální schopnost postrádají.*“²⁸

V neposlední řadě je latence zodpovědná za posilování vrozených mentálních zábran, které kontrolují nízké pohlavní agresivní instinkty. Jde o tzv. „sebekázeň“, která v sobě zahrnuje pocity studu, odporu, morální představy, estetiku, bolest, hrůzu atd. Tyto zábrany jsou vrozené a jsou nezbytné a důležité pro kontrolu surových pohlavních, agresivních a brutálních instinktů. V nemalé míře je pak latence zodpovědná za sociální, kulturní a osobní úspěchy.

„*Mezi instinkty jsou ty pohlavní nejnápadnější svou silou a divokostí. Běda, kdyby se odpoutaly!*“²⁹

Sigmund Freud

---

²⁷ Anchell, M. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. s. 20.

²⁸ Tamtéž, s. 23.

²⁹ Freud, S. Charakter a kultura. Cit. dle: Anchell, M. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. s. 24.

1.2.1.3 Třetí fáze (13 – raná dospělost)

Třetí fáze vývoje lidské sexuality začíná v pubertě kolem 13. roku a pokračuje až k rané dospělosti. V této fázi končí období latence a znovu je probuzeno sexuální citění. Toto citění je odlišné u dívek i u chlapců. Zatímco u chlapců je probuzena přímočará sexuální energie, soustředící se výhradně na mužské orgány, u dívek je cesta vedena trochu jiným směrem. Děvčata jsou genitálně ještě nepřipravená na pohlavní styk. Jejich citění může být stejně intenzivní jako u chlapců, avšak neubírá se cestou k pohlavnímu spojení. Ženská psychika je mnohem déle vyvinuta než chlapecká, přichází téměř ke konci pozdního dospívání a děvčata tak trpí tzv. „averzí“ k pohlavnímu styku. Chlapci touží po pohlavním styku, dívky na druhé straně prožívají zatím jen sexuální fantazie a sny, touží jen po polibcích a něžnostech. Chtějí být milovány.

Rozdílnost tohoto období tedy v zásadě spočívá ve vztahu k pohlavnímu aktu. Nemůžeme tedy říci, že dívky jsou jejich sněním méně vyvinuté nežli chlapci, protože sexuální milostné fantazie v období dospívání jsou nezbytné pro normální sexuální vývoj obou pohlaví.

Pokud není brán v potaz tento přirozený vývoj, může to přinášet negativní důsledky, které opětovně ovlivňují další sexuální vývoj. Jestliže u dívky dojde k předčasnému pohlavnímu styku, může to vyvolat pocity zklamání, chladu a prázdnoty, k narušení vývoje ženské psychiky a jejích emocí. „*Dívčina nechut' k pohlavnímu styku slouží k posílení citové a duchovní povahy sexuality.*“³⁰ Zdrženlivost je u chlapců a děvčat nezbytně potřebná k jejich dalšímu rozvoji – rozvoji citění, duchovního rozměru pohlavního styku a sexuality jako takové. Vždyť není nic hezčího než mít úctu k tomu druhému a vážit si jeho čistoty, což naplňuje život obou partnerů.

„*Puberta: Rozum má dovolenou, emoce pracují přesčas.*“³¹

N.N.

---

³⁰ Anchell, M. Sexuální výchova s otazníkem. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. s. 28.

³¹ Dušek, V. Aforismy, bonmoty, citáty. Praha: Motto, 2000. s. 25.

1.2.2 SEXUALITA a období dospívání

Práce se prvotně snaží zachytit postoje dospívajících k sexualitě, a proto si myslím, že je na místě připomenout, kdo dospívající neboli pubescent je.

Pubertu chápeme jako vývojové období, které se nachází mezi dětstvím a dospělostí. Období dětství je chápáno jako klidové období přechodu k pubertě, kdy se dítě seznamuje a přizpůsobuje okolnímu světu a druhým lidem. Teprve potom následuje období puberty, kdy už je přizpůsobení se světu a druhým lidem jakýmsi protestem proti všem a všemu. Mladý člověk se vyrovnává se změnami, které přicházejí a které se nedějí jen navenek, ale především uvnitř. Každý v období dospívání nachází nejen svou identitu, ale i normy společnosti. Vedle toho všeho nachází i identitu sexuální a prodělává tak zásadní změny, které období dospívání přináší. Mění se jejich vztahy ke škole, rodině, vrstevníkům, autoritám či opačnému pohlaví.

Období dospívání tak zahrnuje jednu z nejdůležitějších etap lidského života. V tomto období dochází ke změně osobnosti a to po všech stránkách – somatické, psychické i sociální. Většina těchto změn je prvotně podmíněna biologicky, ale na druhé straně k nim přispívají i psychické a sociální faktory, které jsou navzájem v interakci. Dospívání představuje pro každého z nás specifickou a neopakovatelnou životní etapu, která má své typické znaky. Je to zejména období hledání a přehodnocování, v němž musí jedince zvládnout jak vlastní proměnu, tak dosáhnout přijatelného sociálního postavení. Každý jedinec si vytváří své vlastní uspokojivé postavení prostřednictvím zralejší formy vlastní identity. Tento průběh dospívání je závislý nejen na jedinci samotném, na biologické podmíněnosti, ale v dnešní době především na konkrétních kulturních a společenských podmínkách, které jsou na každého jedince kladeny.

Dospívání jako jedna z fází našeho života se vytvořila až v rámci civilizačních změn. V dřívějších přírodních společnostech byl tento přechod do společnosti značně zjednodušen. Závisel na pohlavním dozrávání a míval charakter rituálu označující počátek nové etapy života. Osobní aktivita dospívající tehdy neměla žádný smysl jako dnes. Dospívající nemohl svou budoucí identitu nějak zvlášť ovlivnit, doba rituálu totiž přesně určovala, kdy bude jedinec za dospělého považován, určovala, jaké bude jeho postavení a jakou roli bude v dané společnosti zaujímat. V současné době tak nelze

dosáhnout dospělosti ve všech oblastech stejně rychle, jak tomu bývalo dříve. „*Role dospělého je nyní mnohem náročnější a navíc neposkytuje tak velkou prestiž a ani jednoznačnou identitu.*“³²

Současní dospívající chápou dětství jen jako dobu, kterou musí co nejrychleji překonat, aby se tak stali dospělými. Dospívající mládež má tendence zbavovat se dětského chování a s tím spojených atributů a určité jednoznačné podřízenosti dospělým. Usilují o získání vlastním práv a svobod, zejména v oblasti rozhodování, avšak odpovědnost, neodmyslitelně patřící k dospělosti, je z jejich strany ještě značně či záměrně opomíjena.

*Pavel Říčan*³³ ve své knize vytyčuje pubescenci od 11 do 15 let, přičemž je pubescent též nazýván jako dospívající. Je důležité nezaměňovat toto období s adolescencí, která je obdobím až následujícím (17-18 až 23-24 let). V mnoha dostupných literaturách najdeme různé výklady a věková vymezení těchto období, protože ve skutečnosti neexistují ucelené a sjednocené definice termínů pubescent, dospívající a adolescent. Pokud jsem hovořila o různých vymezeních a děleních, tak například *Václav Příhoda* rozděluje pubescenci ještě na prepubescenci a postpubescenci, *Petr Macek* v knize *Adolescence* ji dělí na časnou adolescenci, střední adolescenci a pozdní adolescenci.

Marie Vágnerová toto období dělí na ranou adolescenci (pubescence) a pozdní adolescenci (přechod k dospělosti). Období pubescence pak zahrnuje prvních pět let dospívání, které je vymezeno, stejně jako u *Pavla Říčana*, 11. – 15. rokem. Nejnapadnější změnou tohoto období je tělesné dospívání, spojené s pohlavním dozráváním, tzv. pubertou. V souvislosti se změnou zevnějšku dochází ke změně pojetí sebe samého a k odlišným reakcím na své okolí. Dospívající jedinec může tyto změny úspěšně zvládnout, pokud je na ně dostatečně připraven. V rámci celkového vývoje dochází také ke změnám ve způsobu myšlení; dospívající dokáže myslet abstraktně a jeho mysl se soustředí i na varianty, které neexistují; dospívající sní o možnostech a ve svém vědomí si dokáže vykonstruovat nejrůznější možnosti a ideály, které k tomuto věku bezpochyby patří. To souvisí s hormonální proměnou, která stimuluje

---

³² Vágnerová, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. s. 321.

³³ Říčan, P. Cesta životem. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. 440 s. ISBN 80-7038-078-0.

emoční prožívání jedince, jež se může projevovat značnými výkyvy nálad a názorů. Pubescent se začíná osamostatňovat z vazby na rodiče a jejich místo ve významnosti zaujímají vrstevníci, s nimiž se ztotožňuje. Pro období dospívání je velmi důležité přátelství, první lásky, ale i experimenty v oblasti partnerských sexuálních vztahů. Dospívající jedinec se snaží striktně oddělit dospělost od dětství a tuto hranici dát okolí jasně najevo. To se projevuje specifickým životním stylem, různými zájmy a hodnotami.

Mezníkem pro toto období je ukončení povinné školné docházky v 15 letech a rozhodování se o dalším profesním zaměření, které bude určovat sociální postavení dospívajícího. Pubescent se tak přesouvá do pozice větší samostatnosti, kdy je pro něho žádoucí větší svoboda v rozhodování o sobě samém. Tato svoboda je mnohdy v konfrontaci s pocitem jistoty, kterou jedinci poskytovala rodina v podobě závislosti, jež do značné míry splnila svůj úkol, a dospívající tak potřebuje změnit její charakter. S potřebou jistoty velmi úzce souvisí i potřeba citové akceptace, která má v době dospívání jiný charakter, než tomu bylo na začátku. V tomto období je velmi složité, aby byl někdo pozitivně akceptován bez ohledu na své chování se zřetelem pouze na svůj věk. Svou pozici si tak musí vydobýt, něčím zasloužit. Mnozí dospívající se domnívají, že s věkem roste i míra akceptace a přijatelné pozice ve světě, a mnohdy nedokážou přistoupit na fakt, že jejich postavení je založené na jejich úsilí, od kterého se odvíjí jak jejich úroveň, tak právě ona akceptace okolím.

1.2.2.1 Dospívání z pohledu různých teorií

Dospívání může být z pohledu různých teorií interpretováno různým způsobem, kdy jednotlivé teorie jsou zpravidla zaměřeny vždy jen na určitou oblast. Uvádím zde pro ilustraci několik různých pohledů autorů vysvětlujících toto období poněkud odlišněji.

Psychoanalýza zdůrazňuje pro období dospívání zásadní význam pohlavního dozrávání a tím nastupující sexuální aktivitu. *Sigmund Freud*³⁴ toto období označil jako

---

³⁴ Sigmund Freud (6. května 1856 Příbor – 23. září 1939 Londýn) byl známým rakouským lékařem a psychiatrem. Proslul především jako autor teorie psychoanalýzy, díky níž patří mezi osobnosti, které ovlivňovaly a ovlivňují celé minulé i to nynější století. Uskutečnil velký pokrok v pojetí psychologie a psychiatrie, kterou v mnohém přeměnil k lepšímu a změnil tak přístup k nemocím duševního rázu.

genitální fázi, v níž dochází k novému oživení sexuálního pudu, ale na jiné úrovni, než tomu bylo dříve. Objektem uspokojení sexuálních potřeb už není rodič, ale stává se jím objekt náhradní - dívka či chlapec. Cílem tohoto období je podle Freuda překonání závislosti na rodičích a utvoření nové vazby sexuálního, erotického charakteru. Dospívající se tak stane méně egoistický a snaží se druhému něco poskytovat. *Anna Freudová*³⁵ považovala proto dobu dospívání za jednu z nejdůležitějších životních etap. „*Dospívání je podle jejího názoru charakteristické růstem pudových tendencí a následným narušením osobnostní rovnováhy.*“³⁶

Jiná psychosociální teorie *Erika Eriksona*³⁷ se zaměřuje na posuzování dospívání z hlediska vztahu mezi psychickým vyrovnáváním se s proměnami, které v tomto období nastávají a sociálními podmínkami, které je mohou pozitivně nebo negativně ovlivnit. Tato teorie hodnotí každou životní fázi z hlediska jejího úkolu, příslušejícího dané etapě a jeho zvládnutí s ohledem na možná rizika. Jedinec tak musí být přesvědčen o své sebejistotě, tedy o vlastních pozitivních schopnostech. „*Období dospívání je podle něho charakteristické hledáním vlastní identity, bojem s nejistotou a pochybnostmi o době samém, o své pozici ve společnosti.*“³⁸ Na rozdíl od Freuda klade větší důraz na psychosociální aspekt a sexuální složku považuje pouze za jednu z významných součástí identity dospívajícího jedince.

V neposlední řadě můžeme zmínit i teorii sociálního učení, která prvotně klade důraz na využití možností rozvíjet určité schopnosti a dovednosti, které jsou pro období dospívání důležité. Jak už jsem výše uvedla, každá společnost klade na jednotlivce nároky, má nějaká očekávání a vytváří na dospívající tlak, aby se choval v souladu s tím, co daná společnost požaduje. Dospívající v tomto období získává nové role a ztrácí staré, mění se jeho životní prostor a zejména se vyrovnává s novými pravidly, která pro něho vstupují v platnost.

---

³⁵ Anna Freudová (3. prosince 1895, Vídeň – 9. října 1982, Londýn) byla britská psychoanalytička rakouského původu, dcera známého Sigmunda Freuda. Freudová byla zakladatelkou dětské psychoanalýzy, působila jako výkonná členka výboru Vídeňského psychoanalytického ústavu. Popsala psychický mechanismus identifikace dítěte s agresorem.

³⁶ Vágnerová, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. s. 322.

³⁷ Erik Erikson (15. června 1902 - 12. května roku 1994) - znám především jako vývojový psycholog a psychoanalytik, přičemž nejvýznamnějším přínosem v této oblasti jeho působnosti byla teorie sociálního vývoje lidí a pojem krize identity.

³⁸ Vágnerová, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. s. 322.

„Puberta je údobí, kdy se mladík diví, jak tak hloupí rodiče mohou mít tak chytrého syna.“³⁹

N.N.

1.2.2.2 Citové dospívání

Období dospívání je plné rozporů v chování, náladách, tak i v přístupech k vrstevníkům a rodičům. Dospívající touží po erotických zážitcích, po lásce a vlastním samostatném životě. Dospívání se tak pro každého stává složitým procesem, v němž se z dětí, které byly dříve závislé na svém okolí, zejména na rodičích, mají stát dospělé a vyzrálé osobnosti. Tato vyzrálost nespočívá jen v dosažení určitého věku, jež je mnohdy příčinou toho, že se dospívající za vyzrálého skutečně považuje, ale spočívá ve schopnostech postarat se sám o sebe a o druhé. *„Dospívání je období, ve kterém se vytváří ochota dávat.“⁴⁰* Dospívající se v tomto období učí lásku nejen dávat, ale i dostávat, čímž se formuje nejen schopnost tělesného sexuálního chování, ale i jakási ochota pro druhé.

Oldřich Pšenička⁴¹ ve svém díle rovněž zdůrazňuje fakt, že pro období sexuálního dospívání je stejně důležité tzv. sebezpřijetí, které přímo ovlivňuje vztahy k druhým lidem. Aby byl člověk schopen plně milovat někoho druhého i s jeho chybami, musí nejprve pravdivě poznat sám sebe, umět se na sebe podívat a přijmout se takový, jaký je - *„přijmout své hranice a omezení, své nedostatky i své schopnosti, své obavy i naděje, své postavení v životě, svůj věk, své pohlaví a sexualitu, svůj vzhled...“⁴²*

Prvním nejzřetelnějším momentem v sexuálním uvědomění jsou fyziologické známky sexuální zralosti, které se projevují u dívek menstruací a u chlapců prvními polucemi. Na toto téma existuje spousta odborné literatury, proto se nebudu více věnovat podrobnému vymezení těchto tělesných projevů dospívání, ale více se soustředím na chování a postoje, které se u dospívající mládeže vztahují k problematice sexuality.

---

³⁹ Dušek, V. Aforismy, bonmoty, citáty. Praha: Motto, 2000. s. 25.

⁴⁰ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 44.

⁴¹ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. 1. vyd. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. 310 s. ISBN 80-901524-1-4.

⁴² Tamtéž, s. 32.

Sexuální oblast se během dospívání stává pro pubescenta něčím velice důležitým a novým. Začíná se v něm probouzet sexualita, na kterou myslí a o které přemýšlí. Každý dospívající ovšem trochu jiným způsobem, což vede k odlišnému zájmu o sex jako takový.

„Mládí není období života, ale duševní stav.“⁴³

1.2.2.3 Integrace sexuality

„Lidské tělo se svou pohlavností je místem vzájemného „odhalování osobnosti“, místem nejhlubšího vzájemného poznání. Pomocí postojů, pohledů, slov, pomocí výrazů tváře nebo jiného tělesného gesta se člověk „odkrývá“ druhému. Díky nim se mohou žena a muž „poznat“. Podle Božího záměru je erotické chování nejhlubším a nejangažovanějším způsobem, jak se žena a muž⁴⁴ vzájemně objevují.“⁴⁵

Člověk nepřichází na svět s plně zformovanou sexualitou, ale tato sexualita musí být teprve dotvářena za pomoci celé osobnosti. „Pro integraci, celistvost osobnosti je nutná integrace sexuality.“⁴⁶ První etapou této integrace sexuality je především sexuální totožnost, kdy se dospívající setká se vzorem, s nimž se identifikuje. K tomu, aby byla identifikace úspěšná, přispívá jak přijetí sexuální sféry, tak celé jeho osobnosti. Tato identifikace má pak za následek pocit vědomí – „jsem muž“ nebo „jsem žena“. Druhým prvkem v integraci, který je důležitý pro období dospívání, je vědomý výběr partnera neboli sexuálního objektu, jež obvykle probíhá zcela spontánním a přirozeným způsobem. Už v této fázi se může projevit špatná sexuální identifikace, nesmíme tudíž opomenout, že nejde jen o ztotožnění se se sexuálním vzorem, ale podstatnou složkou je i výše zmiňovaná stránka citová a duševní.

Integrace sexuality se tak může stát pro mnohé velmi obtížným úkolem především proto, že sexuální výchova zcela chybí. To může mít za následek náhodně získané informace, ze kterých později plynou i náhodně získané zkušenosti a sexuální prožitky, které nemusí mít pozitivní vliv na další vývoj dospívajícího v sexuální oblasti.

---

⁴³ Hartl, B. Inspiromat. Praha: Mladá fronta, 1967. s. 26.

⁴⁴ Majoritní část naší společnosti chápe sexuální vztah prvotně jako vztah mezi mužem a ženou, ale zároveň již dnes připouští vztahy mezi stejným pohlavím.

⁴⁵ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 14.

⁴⁶ Tamtéž, s. 22.

Integrace sexuality je nejdůležitějším a neopominutelným prvkem vyzrálé lidské lásky. Sexuální síly, které v sobě nosíme, bychom měli ovládat a spojit je s oddanou láskou. Neučiníme-li tak, mohou se nepozorovaně obrátit proti nám. Jestliže budeme sexualitu oddělovat od lásky, současně ji tak budeme nevědomě spojovat se zcela opačným citem – nenávistí.

„Celou sféru vlastního pohlaví, jeho funkce, jeho základní mechanismy odhaluje člověk vskrytu a se strachem, často s velkým pocitem viny.“⁴⁷

S touto integrací začíná člověk právě v období dospívání a je potřeba, aby na ni nebyl sám. Vyžaduje na jedné straně pomoc rodiny a dobrého výchovného prostředí a na straně druhé i svou osobní angažovanost a úsilí. K tomu, abychom plně pochopili sexuální stránku života, je zapotřebí, abychom nejprve rozuměli stránce citové, protože nezralá emocionalita rodí i nezralé sexuální chování.

„Období dospívání je pro celý další život rozhodující. Dospívání v sobě nosíme celý život a týká se to i dospívání sexuálního. Chyby a omyly, kterých jsme se dopustili v pubertě, poznamenají často celý náš sexuální život. Proto je tak důležitá rozvaha práce na sobě, duchovní a emocionální úsilí, abychom tímto nesporně obtížným obdobím dobře prošli.“⁴⁸

1.2.3 Rozdíly mezi SEXUALITOU ženy a muže

„Nabyl jsem dojmu, že v poslední době se sexualita dostává z hlediska individuality stále více do popředí, a to v souvislosti s nově vznikajícím jevem narušeného přístupu člověka k institutu, který u něho slouží nejen k předávání života, ale i k předávání lásky. Vidíme, že se ze sexuality vytrácí její duševní složka, která je stále více vytlačována sexuální technikou, včetně používání tzv. „erotických pomůcek“. I nezasvěcenému musí být jasné, že se zde prosazuje nový fenomén – „sexuální technologie“ („studený sex“), v němž se stále větší měrou uplatňuje sobecký přístup jednotlivců k pohlavnosti bez ohledu na partnera.“⁴⁹

---

⁴⁷ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 23.

⁴⁸ Tamtéž, s. 57.

⁴⁹ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. s. 12.

Sexuální oblast je pro mladého člověka velice důležitá, a proto chceme-li hovořit o otázkách z oblasti sexuality, je třeba zdůraznit, že v oblasti zájmu o sex je velký rozdíl mezi chlapci a dívkami/muži a ženami. Je důležité, aby tento zájem byl přiměřený a rozumný. To znamená, aby nevedl jen k jednostrannému uspokojení, tedy ke smyslovému požitku, ale aby sloužil ke zralé a odpovědné lásce. Zájmem o sexualitu se má člověk otevírat tomu druhému, protože sexualita se tak stává oblastí mezilidských vztahů, kde se prvotně dává láska jakožto cit. Mladý člověk si je v tomto postoji značně nejistý, nedokáže zaujmout správný postoj k této energii – lásce, která se v něm probouzí. Láska je pro něho do značné míry jen ideálem, který nedokáže ještě plně prožít. Na vině je mnohdy i výchova v rodině, ve škole a vliv ze strany vrstevníků, kdy není jedinci dán dostatečný podnět k takovému chování. Schopnost zamilovat se je v období dospívání velmi individuální a závisí tak na mnoha jmenovaných faktorech - jak na citové vstřícnosti vůči druhému, tak na vztahu mezi dítětem a rodičem. Neopominutelným faktorem, o které jsem již psala, je postoj k sobě samému, tedy vztah k vlastnímu tělu a sebezpřijetí sebe sama. V upřímném sebezpřijetí tak nachází každý dospívající muž a žena své tělo, své pohlaví a celou svou sexualitu. Dospívající dívka se tak učí přijímat svou odlišnost od dospívajícího chlapce, přijímá a poznává tak své ženství, svou plodnost, své mateřství, svou jedinečnost. Jenom ta žena, která dokáže přijmout a poznat své ženství, umožňuje muži, aby plně přijal své mužství. „*Když žena podlehne feministickému hnutí tak, že boří vysoké hradby odlišnosti mezi pohlavími, boří tím nejen v sobě, ale i v muži ty nejlepší tvořivé síly. To samé platí i o muži.*“⁵⁰

1.2.3.1 Cíl a průběh

„Muž odedávna lovil. A lov je činnost tělesně vypjatá až na hranici únosnosti. Plná oděrek, pachu potu, modřin, špíny z okolního prostředí, ale vše je třeba vydržet. Stačilo by jedno několikasekundové očištění nejhrubší špíny z těla - a kořist uteče. Když však neuteče a je ulovena, muž se nechá obškakovat a námahu si vynahradí. Na druhé straně žena odedávna vedla zázemí - s přípravou potravy a péčí o potomky. Tolik oděrek a modřin jako na lovu tam nevznikalo. Žena zdaleka nemá tak křiklavý nepoměr emočních hodnot mezi průběhem a cílem akce. Samotný průběh je vlastně cílem. Dokud

---

⁵⁰ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. s. 33.

věci u ohniště probíhají tak, že děti jsou zdravé, netrpí hladem, je co jíst, je vlastně průběžně vše v pořádku, průběžně vše splňováno a splněno.“⁵¹

Na tomto malém příkladu jsem chtěla ukázat na základní rozdíl mezi mužem a ženou, který se promítá i do sexuální oblasti. Jde o dva jednoduché pojmy, jako je cíl a průběh. Muž/chlapec se dere do cíle, kdežto žena/dívka dává přednost celému průběhu činnosti a ani v sexu tomu není jinak.

Domnívám se, že u dívek je zájem o sex méně fyzický a že zde převládá koncentrace na citový prožitek tohoto aktu, jak jsem se zmiňovala v předcházejících částech. Žena/dívka očekává od vztahu či zájmu o druhé pohlaví nikoliv prvotně sex jako takový, ale doufá v zájem o sebe sama, touží po ochraně, starostlivosti, pevné opoře. Dívka neodděluje příliš ostře hranici mezi tělesným a citovým požitkem, ale naopak se snaží své sexuální chování přijímat především jako onu souhru duše a těla. Právě dívka učí chlapce spojovat erotickou stránku vztahu s hlubokým požitkem lásky.

Domnívám se, že tomu tak není vždy. Ztotožňuji se s tvrzením, že dívka je onou silou, která učí chlapce pochopit sexuální vztah na rovině duše a těla, že ona je tou, která neprahne prvotně po fyzickém uspokojení, ale dokáže pochopit a odhalit pravou stránku věci a odhalit ji tak svému partnerovi, který prvotně za vztahem chápe fyzický požitek. Na druhé straně si myslím, že dnešní doba svou uspěchaností ovlivňuje dospívající natolik, že dívka si mnohdy nedokáže být vědoma rozdílu v přístupu k sexuálním otázkám mezi mužem a ženou, může naivně považovat za „důkaz lásky“ různé pokusy přemluvit ji pouze k tělesným sexuálním projevům.

Dalším důvodem odlišného postoje k sexualitě jsou i nejrozličnější kampaně, do kterých jsou mladí lidé začleňováni v rámci preventivních programů. Tyto kampaně se převážně týkají viru HIV, sexuálně přenosných chorob či nechtěného otěhotnění. Dívky jsou dnes podle mého názoru mnohem emancipovanější a vyzrálejší. Uvědomují si řadu šancí ve studiu a v kariéře, které mají. Berou za zcela běžné, že děti budou mít až v pozdějším věku, a proto nemají důvod spěchat ani s milováním. Jsou to ony, které

---

⁵¹ Gruber, D. Mužům jde o cíl, ženy těší průběh. [online]. © 1999-2008, poslední aktualizace 28.1. 2004 [cit. 1. 9. 2008]. Dostupné z: http://zdravi.idnes.cz/sexualita.asp?r=sexualita&c=A040126_212231_sexualita_pol.

ve vztahu rozhodují, kdy dojde na pohlavní styk, a ony určují, že není kam spěchat. Právě dívky chápou sexualitu a sexuální život jako něco, co není nutné uspěchat, ale fyzicky i psychicky se na ně připravit. Prvotně je uspokojuje onen průběh, ve kterém se cítí bezpečněji a uznaleji než jako muži, kteří svou cestu směřují co nejrychleji do zdárného cíle. Sexualita je pro ně takovou podstatnou a intimní součástí života, kterou chtějí plně prožívat nejen s tím nejlepším partnerem, ale i v tu nejvhodnější dobu, na niž budou připraveny po všech stránkách. První sexuální prožitky pro ně mají charakter „rituálu či obřadu“, na který budou vzpomínat celý život. Panenství či panictví je v jejich věku přirozené, a pro někoho je to dokonce něco, nač jsou pyšní.

„Obě pohlaví se v postojích k sexuálnímu stykům poněkud liší. Pro ženy je kvalitní sex velmi často neodmyslitelný bez dobrého citového vztahu k partnerovi. U mužů naproti tomu pozorujeme výraznou tendenci ke konzumnímu přístupu k sexu a k neosobním pohlavním stykům.“⁵²

1.2.4 Negativní vlivy působící na SEXUÁLNÍ VÝVOJ

1.2.4.1 Ničení lidské sexuality

Jak jsem již uvedla v předchozích kapitolách, a což znovu zdůrazňuji, sexualita je nedílnou součástí našeho života, a je proto velmi důležité ji akceptovat a naučit se k ní zaujímat kladný postoj. Přesto je dnes kolem nás spousta negativních vlivů, které sexualitu a postoje k ní ohrožují. Potíže se sexualitou trápí stejně dívky i chlapce, muže i ženy. Vliv mohou mít různé choroby, stres, trestná činnost páchaná na dětech, ale i bariéry v oblasti komunikace. Všechny tyto negativní vlivy se podepisují na naší psychice, která dále ovlivňuje naše další jednání a postoje. Výjimkou není ani oblast sexuality.

Psychické příčiny jsou asi nejčastějším a nejprvotnějším problémem, který se projeví zejména v oblasti našeho sexuálního života. Podle sexuologa *Petra Weisse* je právě nejčastější příčinou nezájmu o sex či obecněji sexualitu selhávající komunikace nejen mezi partnery, ale i mezi generacemi či ve škole. Lidská sexualita je zářným dokladem toho, že všechno souvisí se vším. Na tom, jak se lidem v milování daří, či

---

⁵² Zdravý sexuální život. Čestlice: Rebo, 2006. s. 7.

nikoliv, se odráží mnoho věcí, které se sexem na první pohled nijak nesouvisí. Lidé, kteří spolu tvoří pár, by se neměli bát o svých potížích mluvit, ať už jsou to problémy čistě sexuální nebo zdravotní, které mají vliv na jejich sexualitu. To, co platí pro vlastní sexualitu, pak v přeneseném slova smyslu platí i pro celé jejich soužití. „*Sexuální dynamika nás uschopňuje vyjít z vlastní izolace a otevřít se druhé osobě. Je to dynamika zaměřená ke komunikaci mezi lidmi.*“⁵³

*"Zábrany, nedostatek otevřenosti, když si partneři nejsou schopni sdělit třeba to, co v sexu potřebují a co je vzrušuje, to bývá ta největší potíž."*⁵⁴

Prof. PhDr. Petr Weiss, Ph.D.

Dnes se také mění mentalita obou pohlaví (především žen) a způsob, jakým spolu navzájem jednají. Žena a muž mají ve svém životě různé role a stojí před nimi různé úkoly, vyplývající z těchto rolí, ale na druhé straně mají stejná práva. Proto ke zralému partnerství a plnému využití lidské sexuality je nutné vzájemné, vyrovnané a plnohodnotné partnerství. Žena přestává být pouhým předmětem, ale má stejná práva na svého muže jako on na ni. Právě díky ženě muž poznává svět lidských citů, které jsou nedílnou součástí sexuálního života, ale které se bohužel z dnešních vztahů stále více vytrácejí. Součástí sexuality tak není jen ona tělesnost, ale i erotika, která by jinak ztrácela bez emocí svou schopnost sbližovat muže a ženu. Dnes se bohužel absolutizuje tělesná stránka sexuálních prožitků a o sexualitě se uvažuje nejčastěji jako o tělesné lásce a množství zkušeností. Je to její obrovské ochuzení a zjednodušení, které vede mezi dvěma milenci k egoismu a zasévá zkázu rozpadu partnerských svazků. „*Centrum sexuálního chování tvoří pouze pudová žádostivost a její ukojení (...)* „*Studený sex*“ *lidi nejen nespojuje, ale právě naopak je od sebe vzdaluje a ještě více ochuzuje jejich citovou a duchovní sféru.*“⁵⁵

---

⁵³ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 14.

⁵⁴ Wallerová, R. Co ničí lidskou sexualitu? [online]. © 1999-2008, poslední aktualizace 23. 4. 2004, [cit. 1. 9. 2008]. Dostupné z:

<http://zdravi.idnes.cz/sexualita.asp?r=sexualita&c=A040423_090553_sexualita_pol>.

⁵⁵ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 24 – 25.

1.2.4.2 Útěk před sexualitou

Sexuální zralosti můžeme dosáhnout mnoha způsoby a cestami, ale nedosáhneme jí však tím, že před ní budeme utíkat nebo se jí budeme snažit nějak vyhnout. Jestliže se budeme různým sexuálním podnětům zvenčí vyhýbat a potlačovat je, povede to spíše k tomu, že se tato energie začne hromadit a vtělovat do jiných „mimosexuálních psychických mechanismů.“⁵⁶ Sexuální problémy se pak mohou projevovat i v běžném chování a jednání člověka, ač si toho třeba nebude vědom. Potlačováním potřeb, spojeným se sexem či obecněji sexualitou, může být zdrojem mnoha závažných chyb a omylů, kterými můžeme ubližovat sobě i ostatním. Musíme proto vnímat svou sexualitu, která k nám přichází, musíme vnímat podněty, které k nám doléhají ze všech stran. Naše sexuální vnímavost musí získat v tomto ohledu bdělost nad tím, čemu jsme jako dospívající, ale později i dospělí, vystaveni. Tyto podněty k nám přichází ze sdělovacích prostředků, z rodiny, ze školy – od učitelů či našich vrstevníků. Akceptování vlastní sexuality a sexuality obecně znamená, „že se musíme zříci pokusu zničit v sobě to, co je zákonem přírody.“⁵⁷

Obrázek 3: Představa sexuality (chlapec, 15 let)

---

⁵⁶ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 99.

⁵⁷ Tamtéž, s. 99.

1.3 RODINA, ŠKOLA, VRSTEVNÍCI A MÉDIA JAKO HLAVNÍ VLIVY UTVÁŘEJÍCÍ POSTOJE K SEXUALITĚ

1.3.1 Postoje

V jedné z prvních kapitol jsem se pokusila vyložit několik možných úhlů pohledů a výkladů pojmu sexualita, který je klíčovým tématem této práce. Vedle tohoto pojmu nesmím opomenout ani pojem „*postoj*“, který zde jde ruku v ruce se sexualitou. Jestliže jsem svou práci nazvala „Postoje dospívajících k sexualitě“, musím rovněž uvést, jaký postoj mám v tomto spojení na mysli.

Postoj zde chápu jako názor nebo připravenost k činu ve vztahu k určitému problému. Postoj je zaměřen na nějakou problematiku či volbu a zahrnuje v sobě určitou míru intenzity, která je zastoupena vnitřními a vnějšími činiteli. Mezi vnitřní činitele můžeme zařadit charakter osobnosti nebo zájmy a mezi vnější činitele, které rovněž z velké části ovlivňují naše postoje, jsou sociální skupiny, kultura nebo rodina. Právě tyto vlivy a jejich intenzita budou předmětem zkoumání nejen teoretické, ale i praktické části mé práce.

Prostřednictvím těchto postojů reagujeme na předměty, osoby, situace a sami na sebe. Postoje jsou součástí naší osobnosti, souvisí s naším chápáním, myšlením a cítěním. Vedle toho mají postoje i hodnotící charakter, kdy dokážou indikovat pocity ve vztahu k určité věci, osobě či problému. Postoje celkově vychází z hodnotové orientace dané osobností.

Hlavní funkcí postojů je určitá připravenost k jednání, kdy nemusíme složitě promýšlet každý úkon či problém, který před námi vyvstal, ale na základě pozitivního postoje k problematice automaticky rozhodujeme o konkrétní věci, osobě či problému, aniž bychom o tom déle přemýšleli. Díky postojům můžeme z velké části odhadnout chování lidí.

Postoje spolu s vědomostmi a dovednostmi získáváme během celého našeho života jak vzděláváním, tak sociálními vlivy. Nezastupitelnou úlohu zde hraje vliv rodiny, školy, ale i vrstevníků. Postoje nejsou trvalého rázu, ale mnoha okolními vlivy

je během života můžeme změnit. Změna postoje se může projevit i změnou v chování a naopak. Všem definicím postojů je tak společný jeden zásadní rys – postoje jsou získané predispozice, které jsou zformované sociálními vlivy. Vznikají zejména při pozorování primární skupiny a referenčních skupin každého z nás. Postoje pak vznikají jako důsledky individuálních kontaktů a interakcí. Postoje ovlivňují v neposlední řadě i normy a modely společnosti, osobní zkušenosti a získané poznatky.

Na utváření postojů má dále vliv i množství informací, které o dané věci, osobě či problému získáme. Výsledky postojů pak vyjadřujeme v momentě, kdy hovoříme o svých úmyslech či názorech. Pro postoje jsou tedy nezbytné nejen potřebné informace, ale i intenzita prožitku, která je doprovází.

V Pedagogického slovníku⁵⁸ je postoj definován následovně:

***Postoj** – hodnotící vztah zaujímaný jednotlivcem vůči okolnímu světu, jiným subjektům i sobě samému. Zahrnuje dispozici chovat se či reagovat určitým relativně stabilním způsobem. Postoj je získáván na základě spontánního učení v rodině a jiných sociálních prostředích.*

Postoj k sexualitě tedy chápu jako názor na danou problematiku, který je určen množstvím potřebných informací o daném tématu, intenzitou emocí a v neposlední řadě sklonem k samotnému jednání či chování ve vztahu k předmětu postoje.

Milan Nakonečný⁵⁹ cituje ve své publikaci amerického psychologa G.W.Allporta, který definuje postoj takto: „Postoj je mentální a nervový stav pohotovosti, organizovaný zkušeností a vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci.“

Hans Kern⁶⁰ pak definuje postoj jako „relativní stabilní připravenost jedince reagovat určitým způsobem na osoby, skupiny, situace, způsoby chování, předměty nebo názory.“

---

⁵⁸ Průcha, J. – Walterová, E. – Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003. s. 171.

⁵⁹ Nakonečný, M. Lexikon psychologie. Praha: Vodnář, 1995, s. 188.

⁶⁰ Kern, H. Přehled psychologie. Praha: Portál, 1999. s. 250.

1.3.2 Názory a chování

Praktická část diplomové práce vedle klíčových „postojů“ zkoumá rovněž názory dospívajících na sexualitu a jejich chování. Myslím, že je tedy nezbytné, abych velmi stručně uvedla, jaký je zásadní významový rozdíl v těchto pojmech a co následující termíny znamenají, abychom lépe pochopili jejich odlišnost. Co znamená zaujímat postoj, mít na něco názor a nějakým způsobem se chovat.

1.3.3 Rozdílnost mezi postojem a názorem

Názor je chápán jako osobní hledisko, jakési individuální stanovisko či jedinečný postoj jednotlivce k určité skutečnosti, věci, osobě atd. Vzhledem k tomu, že každý z nás je jedinečný a neopakovatelný, pramení z toho i jedinečnost a různorodost jednotlivých názorů, jež jsou naším individuálním odrazem. Názor může být tedy čistě individuální věcí, ale můžeme se setkat s kolektivním názorem na věc určité skupiny, kolektivu nebo společnosti. Názory se vždy utvářejí v souvislosti na nějakou konkrétní situaci nebo jsou vázány na určité okolnosti.

Názor je myšlenkový útvar, který může mít i různý obsah. Může se jednat o pohled, náhled, přesvědčení či mínění. Názory se mohou týkat konkrétních i abstraktních skutečností.

Ovšem názor nezaručuje jeho jedinečnou a trvalou platnost, názory můžeme během svého života měnit na základě nových zkušeností či poznání věcí, vztahů a souvislostí. Názor rovněž nevylučuje platnost, oprávněnost nebo pravdivost jiných názorů.

Mezi názorem a postojem existuje rozdílnost, na kterou je třeba upozornit. *Hans Kern* ve svém díle uvádí: „*Názory jsou verbálním vyjádřením postojů.*“⁶¹ Naproti tomu postoje jsou tak složité psychické pochody, které nelze poznat přímo, ale lze je vypořádat z chování, projevů nebo činností daného jednotlivce. Názory jsou tedy jakýmsi vodítkem k poznání postojů. Názory zůstávají na fázi verbální, kdežto postoje ve fázi konání.

---

⁶¹ Kern, H. Přehled psychologie. Praha: Portál, 1999. s. 250.

Milan Nakonečný se ve své knize pouští ještě dále a zmiňuje rozdíl mezi názorem a míněním: „Názor je postoj, který je založen spíše jen na představě; mínění je slovy vyjádřený postoj, v jehož obsahu může převládat emoční či kognitivní obsah; soud vyjadřuje dominanci kognitivity, tzv. sentiment zase dominanci emocionalitu. U některých osob převažuje kognitivní (racionální) u jiných emocionální hledisko.“⁶²

1.3.4 Vztah chování a postoje

Chování z největší části ovlivňuje nejen situace, ve které se ocitneme, ale také naše schopnosti, dovednosti, osobnost, temperament či způsob, jakým umíme jednat. Chování ovšem nemusí zákonitě odrážet naše postoje. Můžeme se chovat ryze účelně a podle předem promyšleného schématu. Chování ovlivňují ve velké míře rovněž odměny nebo tresty, které mohou následovat a které také ovlivňují jeho chod. „Chování vyjadřuje skutečný postoj tím méně, čím větším tlakem s hrozbou negativních sankcí za projevení daného postoje se situace vyznačuje.“⁶³ Jednodušeji řečeno může mezi chováním a skutečným postojem existovat jakási dvojakost. Buď se chováme tak, abychom neublížili sobě ani ostatním, ale skutečnost svých postojů tak maskujeme, nebo jsme natolik silní a důslední, že jsou v našem chování postoje pravdivé a skutečné.

1.3.5 Vliv rodiny

„Rodina je pro člověka sice zázemím a útočištěm, ale je to také aréna, v níž bojující gladiátoři možná utrpí mnohem bolestivější a nezahojitelnější rány, než jsou ty, které jim uštedří okolní svět.“⁶⁴

Rodina je nesmírně důležitým společenstvím, které pojí vztahy uvnitř i navenek. Podle svých momentálních potřeb se uzavírá nebo otevírá okolnímu světu, čímž se mnohdy stává malým samostatným světem, jehož hlavním posláním či úkolem je poskytovat svým členům péči a ochranu. Rodina plní několik funkcí najednou, které mají podstatný vliv na její zdravé fungování, které pak ovlivňuje všechny její členy v nejedné oblasti – například dostatek komunikace spolu s emocionální stránkou přispívají k vytváření kladných postojů. Stejně je tomu i v oblasti sexuality.

---

⁶² Nakonečný, M. Lexikon psychologie. Praha: Vodnář, 1995, s. 120.

⁶³ Tamtéž, s. 120.

⁶⁴ Lovasová, L. Rodinné vztahy. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2005, s. 11.

V knize *Co, kdy a jak ve výchově dětí*, konkrétně ve statí *O výchově citové a sexuální*⁶⁵ vyslovuje autor *Zdeněk Matějček* rovněž názor, že právě rodina je tím klíčovým společenstvím, kde dítě získává základní vědomosti o sexualitě a na základě nichž si tak utváří vlastní postoje. Podle Matějčka dítě v rodině nalézá základní vztah, vzor a poučení. Vztah ve významu citového naladění dítěte v rodině, kterému se dostává základního poučení z oblasti sexuality. Dítě v rodině nalézá citovou jistotu a zázemí a zároveň napodobuje chování svých vzorů, podle kterých bude jednou jednat. Vedle emocionality a poskytování vzorů zajišťuje rodina dítěti ještě nepostradatelné množství informací, vědomostí, dovedností a praktik. Právě rodinné prostředí vytváří pro jedince ty nejvhodnější podmínky pro prvotní sexuální výchovu, rodina je tak institucí, kde je dítě od narození a kde získává prvotní představy o vztazích, rodině či partnerství.

*„Jako rodiče a učitelé chceme naše děti co nejlépe připravit na životní úkoly, které na ně čekají, a cítíme odpovědnost za trvalý růst jejich osobnosti. Musíme si ale uvědomit, že informace by měly přicházet diferencovaně, individuálně, s přihlédnutím ke stupni osobní zralosti, která je u různých dětí rozdílná. Ovšem sexuální výchova, s níž se započne až v pubertě, v době citového rozkolísání a neklidu, přichází už pozdě“*⁶⁶

1.3.5.1 Emocionalita

*„K lásce a citům vychováváme dítě každý den běžného života tím, jak silnou lásku od rána do večera žijeme, jak intenzivními city je láska provázena.“*⁶⁷

Emocionalita je tím nejdůležitějším, co by měla rodina, především v dnešní době, svým členům poskytovat. Emocionální funkci může plně poskytnout pouze dostatečně zralý a zodpovědný rodič, což není zase tak samozřejmé. Z toho mohou pramenit i četné problémy dnešní rodiny, neboť mladé dívky, které jsou ještě nezralé, mají dítě velmi brzy a nejsou později schopny zajistit svému dítěti ani ostatním členům své rodiny plné citové zázemí, protože samy ještě potřebují emocionální jistotu od druhých (tedy od rodičů). Tato emocionální jistota je potřebná nejen pro děti, ale také pro dospělé, i když v trochu jiné podobě. Přesto si lze povšimnout, že

---

⁶⁵ Matějček, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. s. 89–96.

⁶⁶ Joyeux, H. *Přichází puberta: 50 otázek a odpovědí pro chlapce a děvčata od 10 do 13 let*. 3. Praha: Portál, 2000, s. 5.

⁶⁷ Pšenička, O. *Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem*. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. s. 66.

v poslední době emocionalita ze současné rodiny ustupuje a do popředí se dostávají pouze faktory hmotné povahy.

Jak jsem uvedla v jedné z předchozích kapitol, emocionalita je vedle fyzické složky podstatnou součástí sexuality a sexuálního života. Sex se netýká jen pohlavního aktu, ale i citového rozpoložení a lásky, tedy tak hlubokého citu, který onu pudovou složku doprovází. A kde jinde se dospívající naučí lásce, citu a porozumění než v rodině. Rodina je pro něho modelem, jak se k sobě mají lidé navzájem chovat. Nedostatek emotionality je podle mého jedním z největších problémů, který doprovází dnešní krizi moderní rodiny a souvisí tak se všemi jejími funkcemi. V souvislosti se sexuální stránkou života pak nepostradatelným citem, který mnohým chybí v prožívání vlastního kvalitního sexuálního života.

„Informace o lidské sexualitě, přiměřené rozumovým potřebám a možnostem dítěte, začínají plnit svou roli teprve tehdy, jsou-li spojeny s citovým a duchovním potenciálem člověka.“⁶⁸

1.3.5.2 Komunikace

„O sexualitě by měli rodiče mluvit s dětmi od nejútlejšího dětství. Tam, kde mají rodiče pro své děti čas – a ten by pro své děti měli mít rodiče vždycky – je zcela přirozené, že odpovídají na jejich otázky.“⁶⁹

Citová funkce rodiny tak přímo ovlivňuje následnou komunikaci v rodině, která by měla být upřímná, měla by pravdivě a uvážlivě odpovídat na všechny otázky dospívajících týkajících se sexuálních otázek a nejasností. Jen otevřená komunikace plná pravdivých citů povede k tomu, že nám dospívající budou nejen naslouchat, ale budou nás o ni i žádat – klást nám otázky a hledat spolu s námi odpovědi. Otevřená komunikace v rodině, které dítě věří, je tím nejdůležitějším, co bychom měli jako rodiče dospívajícím nabízet. Rodiče by se neměli chovat chladně či lhostejně k otázkám týkajících se sexuality a nepřenechávat odpovědi na sexuální otázky škole či vrstevníkům. Rodiče by neměli dětem nic zamlčovat, pokud se zeptají, a ani informace

---

⁶⁸ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 59.

⁶⁹ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. s. 78.

nijak nezkreslovat. V otázkách sexuality by neměli být neupřímní, ale měli se přizpůsobit potřebám dítěte. Mnohdy musí brát rodiče v úvahu i choulostivost tohoto tématu a brát v potaz stydlivost dětí či nevyzrazení jejich tajemství. Děti musí mít neustále pocit, že rodiče jsou jim rádcem i oporou. Sám rodič je podle mého názoru tou nejdůležitější a mnohdy nejvěrohodnější osobou, která by měla svému dítěti předávat tak důležité poznatky. Mezi dítětem a rodičem existuje velké pouto důvěry, které je nezbytnou součástí výchovy. Je to právě rodina, která v nemalé míře ovlivňuje postoje svých dospívajících členů v oblasti sexuality. Právě rodina by měla dítěti vysvětlit, že sexualita a záležitosti a otázky s ní spojené jsou součástí našeho života jako cokoliv jiného.

Selhání komunikace plyne také z toho, že rodiče na sebe nemají čas (ani na děti), nemají zájem jeden o druhého. Rodiče by si měli uvědomovat, zda je pro ně důležitější rodina nebo osobní růst a kariéra. Silný vztah mezi rodiči podporuje komunikaci v rodině, kde se problémy řeší otevřeně se všemi a ihned, neodkládají se na dobu, kdy už je třeba pozdě. Jestliže si rodiče udělají čas sami na sebe, mají ho pro své děti a tedy pro celou rodinu, vytváří tak vhodné rodinné prostředí.

V dnešních rodinách chybí znalost toho, jak naslouchat druhým, abych jim porozuměl. Umožnit dítěti, aby mohlo mluvit o svých pocitech, uznat platnost těchto pocitů, dát najevo zájem o dítě a jeho problémy (samozřejmě se to týká také partnerského vztahu), hledat cesty, jak druhým v rodině pomoci. A právě komunikace je jednou z hlavních cest, jak dospívajícím přiblížit pohled na sexualitu, a tak se podílet na jejich postojích v této oblasti. Umění komunikovat – řešit problémy a vyslovovat svá přání totiž přímo souvisí s oblastí sexuality, ať si to uvědomujeme nebo ne. Komunikace, upřímnost a emocionalita jdou ruku v ruce se sexualitou.

„Děti vyrůstající v rodinách, kde oceňují a propagují otevřenou komunikaci o sexu, si spíše vytvoří kladný, zdravý a ohleduplný názor na sexualitu. Tato zkušenost se potvrzuje výzkumy, zkušenostmi a prostým úsudkem. Víme také, že po letech se tyto zkušenosti přetvoří do větší schopnosti rozhodovat se o sexuálních otázkách zodpovědně, zdravě a ohleduplně. Možná, že máte nutkání odbýt celé tohle téma tím, že vy jste také nedostali žádné sexuální vzdělání a vyrostli jste dobře. Ale mějte na paměti,

že svět se od doby našeho dětství dramaticky změnil. Co mohlo dříve stačit, může být dnes absolutně nedostatečné“⁷⁰

1.3.5.3 Vhodná doba

Jak už jsem hovořila v předchozích kapitolách, je postoj k sexualitě ovlivňován i tím, z jaké sexuální role k ní přistupujeme – z role chlapce nebo dívky. To pak určuje odlišnosti v zájmech, chování, cílech či postojích. Sexuální role tak ovlivňuje celkové poslání osobnosti. Ovlivňuje to nejen biologická stránka, ale i samotná výchova. Zde se opět vracíme k nezanedbatelné komunikaci v rodině, neboť děti jsou od přírody zvědavé a právě sexualita patří do oblasti, která u dospívajících vyvolává tolik otázek. Jedním z nejdůležitějších aspektů výchovy je pak na tyto otázky umět reagovat a odpovídat na ně. Nikde není určen ideální věk, kdy s dětmi o sexualitě začít mluvit. Neměli bychom ovšem zapomenout brát na dítě ohled a přizpůsobit tak odpověď jeho věku. Někdo preferuje názor, že doba je nejvhodnější taková, kdy se dítě začne samo ptát a dříve mu nic nevnučovat. Myslím, že pokud nastane doba, kdy se dítě samo zeptá, můžeme si být více jisti, že je připraveno přijmout odpověď.

Oldřich Pšenička ve své knize *Sexuální výchova v rodině* v kapitole nazvané *Kdy začít s pohlavním životem?* popisuje názory dospívajících z besed, jichž se sám účastnil. Tvrdí zde, že mnozí mladí jsou dnes značně ovlivněni vlnou hypersexualizace, která v nich vyvolává lehkomyšlný postoj k sexualitě. Očekávali zejména souhlas s tím, že sexuální život mohou zahajovat podle své sexuální potřeby třeba již v patnácti letech. Podle Pšeničky se na jejich postoji podepisuje nejen vlna hypersexualizace a boření některých tabu v této oblasti, ale i „*hypersexualizace kultury (televize, film, rozhlas, ...) i odklon od tradiční morálky, špatná výchova v rodině, lehkomyšlný postoj k interrupcím a také mylné představy některých lékařů, doposud stále tradované, že pro zdravý sexuální život v budoucnosti je zapotřebí zahájit jej brzo.*“⁷¹

Názorů na to, kdy se má s dětmi o sexualitě začít mluvit je mnoho a mnohdy stojí i proti sobě. Pro ilustraci zde uvádím anketu, která byla uveřejněna na webových

---

⁷⁰ Trojan, O. O čápech a vránách: Aneb jak nejlépe mluvit s dětmi o sexu. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1994, s. 31.

⁷¹ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. s. 211.

stránkách www.sexus.cz, která prvotně zkoumala mínění vybraných respondentů vyjadřujících se právě k této problematice.

Kdy by se mělo začít mluvit o sexualitě?⁷² (celkem 2743 respondentů)

Do čtrnácti času dost.

21% (578)

Ve škole na to mají předměty.

16% (429)

Najde si informace samo.

15% (425)

Informace získá od kamarádů.

12% (330)

Hned jak se poprvé zeptá.

36% (981)

Výsledek ankety tak dokládá, že rodiče sami upřednostňují názor, že s dětmi by se mělo začít mluvit tehdy, kdy přijdou samy a zeptají se. Z celkového počtu se s tímto názorem ztotožnilo celkem 981 respondentů. Z tohoto výsledku by se dal vyvodit i závěr, že rodiče tak ponechávají iniciativu zcela na dětech.

Na druhém místě se umístil názor, že do čtrnácti let je času na debaty o sexualitě dost. Myslím, že vzhledem ke stále se urychlujícímu vývoji je kupodivu, že se tento názor umístil tak vysoko. Ve 14 letech (i dříve) dnes dospívající začínají již se samotným sexuálním životem, a proto se domnívám, že na debaty o sexualitě by mohlo být mnohdy spíše už pozdě.

Na poslední místa se skoro rovnocenně umístily názory respondentů, že otázky z oblasti sexuality jdou zcela mimo rodinu, a tím pádem pro ně není ani důležité,

---

⁷² Poulainová, A. Kdy začít mluvit s dítětem o sexualitě? [online]. © 2000-2004, poslední aktualizace 30. 1. 2004, [cit. 2. 10. 2008]. Dostupné z: <<http://www.sexus.cz/clanek/1159-kdy-zacit-mluvit-s-ditetem-o-sexualite?.html>>.

v kolika letech se s dítětem o sexu začne hovořit. Přenechávají tuto problematiku škole, kamarádům či samotnému dítěti.

Na základní otázku, kdy má být pohlavní život zahájen, je bezpečná odpověď. Výborně ji formuloval MUDr. Antonín Brzek z pražského Sexuologického ústavu:

„Je to tehdy, až se mladá dvojice cítí být připravena na důsledky vzniku nového života, kdy je schopna možného potomka zajistit hmotně i duchovně.“⁷³

„Budete-li si pravidelně povídat se svým dítětem o sexu, přispějete k tomu, že začne sexuálně žít, rozhodne se pro to ze správného důvodu, se správným člověkem, ve správný čas (...) a z vlastní vůle.“⁷⁴

1.3.5.4 Zkušenost

S ústupem emocionality (a v souvislosti s neplánovaným rodičovstvím) souvisí i nedostatek zkušeností, které sami nezkušení rodiče nedokážou svým potomkům předat a zodpovědět. Nezralý rodič tak může dospívajícího negativně ovlivnit svým nesprávným přístupem k sexualitě. Nedokáže s dospívajícím v dostatečné míře komunikovat a zprostředkovat mu pozitivní náhled na sexualitu a otázky s ní spojené. Nechci ovšem tvrdit, že toto platí obecně a že každý mladý rodič je zároveň nezralý rodič, který nebude schopen své dítě vést ke správným postojům a otevřeně s ním hovořit o sexu a sexualitě. Naopak si myslím, že výhodou některých mladých rodičů je fakt, že právě oni jsou schopni se svými dospívajícími potomky hovořit otevřeněji než kdokoliv jiný. Zároveň nechci ztotožňovat zralost a mladost, protože i mladý rodič dokáže být plně zralý na to, aby dokázal svým dětem zajistit plnou emocionalitu a komunikaci a na druhé straně podstatně starší rodič, o kterém bychom se mohli mylně domnívat, že zná odpovědi na všechny otázky, nedokáže se svými dětmi otevřeně na téma sex hovořit. Rozhodně zde nechci zkoumat, kdy je rodič zralý a kdy nikoliv k tomu, aby byl schopný svému dítěti odpovídat a vést ho uvážlivě k sexuálnímu životu. Snažila jsem se jen zamyslet nad jednou z možných problematik, jakou mohou být mladí nezralí rodiče, kteří nebyli patrně sami dost dobře připraveni na vstup do dospělého, a tím i sexuálního života.

---

⁷³ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. s. 212.

⁷⁴ Chalke, S. Umíte se bavit se svým dítětem o sexu? Praha: Albatros, 2002. s. 37.

1.3.5.5 Nepochopení a nezájem rodičů

Nezájem rodičů může pramenit z nepřijetí dítěte, rodiče toho to nejsou schopni z mnoha různých důvodů. Problém může nastat jak na straně jejich, tak na straně dítěte. Ze strany rodičů to zpravidla bývá tím, že rodiče jsou příliš mladí a sami se teprve nacházejí na prahu dospělosti a nedokážou se pro dítě obětovat, dítě se pro ně stává zátěží. Dalším vážným důvodem je nechtěné dítě v důsledku nechtěného otěhotnění, které je v dnešní době také časté, i přesto, že je na trhu mnoho dostupné antikoncepce. Na straně dítěte může jít o handicap, nemusí se ovšem nutně jednat o těžké postižení, naopak mnohem častěji bývá důvodem nepřijetí například specifické poruchy učení jako je dyslexie nebo dysgrafie, hyperaktivita. Dále může jít o temperament dítěte, který lze rozdělit do tří základních typů, které rozdělili badatelé Thomas, Chessová a Birch – snadno vychovatelné dítě, obtížně vychovatelné dítě, pomalé dítě.

S nepochopením rodičů se můžeme setkat v každém věku, avšak stížnost na nepochopení rodičů se vyskytuje u dětí v pubertě. Začátek dospívání bývá tradičně hodnocen jako konfliktní. Mnoho rodičů toto období dnes nezvládá. Nejde jen o citovou naladěnost jejich dětí, ale jsou tu další rizika a jisté druhy zábavy, které se všude nabízejí. Pro dnešní rodiče není jednoduché, aby udrželi své děti doma nebo se jim alespoň pokusili vysvětlit, co je a není pro ně dobré. Dnešní mladí lidé se baví trochu jinak, a pokud to rodičům nevádí, může to mít katastrofální následky. Můžeme jmenovat diskotéky a jejich pochybné existence; drogy, alkohol, cigarety, známosti na jednu noc, nechtěné těhotenství, znásilnění atd. Mladí lidé si v dnešní době chtějí všechno zkusit, a to podle mého rozbíjí rodinu. Děti se v lepším případě ocitnou v situacích, které jsou ještě zvrátne a dá se všechno napravit, ale někdy to nemívá tak šťastný konec. Rizik pro mladé je mnoho a zde se projeví právě výchova a vliv rodiny. Někdy to rodina nezvládne, následky mají poté různou intenzitu.

Rodiče by si měli být vědomi toho, že většina dospívajících je nechce vidět ani jako nedotknutelné authority, ani jako rovnocenné partnery, ale přáli by si, aby jim rodiče byli k dispozici jako „odborní poradci“ (ale jen tehdy, když je o to sami požádají).

1.3.5.6 Násilí

Posláním rodiny je být „útočištěm a bezpečným přístavem“. V rodině se však občas skrývá domácí násilí, které společnost už naštěstí nějakou dobu nepokládá

za normální stav. Oběti i jeho aktéři by měli mít zájem na tom vyhledat pomoc a zastavit toto násilí. Rodina je jedním z klíčových článků, v němž se experimentuje a učí soužití s druhými lidmi, osvojujeme si umění dialogu s druhými. Rodiče by měli již od raného dětství vést děti k socializaci, bez správné výchovy může vést násilí, které konflikty často doprovází, k negaci, k fyzické nebo psychické nepohodě druhého, který je pak vnímán jako nepřítel. Okolnosti násilí nebývají jednoduché, za násilnými činy často bývá skrytý konflikt, nevyřešený problém, příliš dlouho zadržovaný hněv, nespravedlivé jednání nebo utrpení. Navíc, pokud se na násilí včas neupozorní, hrozí nebezpečí, že se nikdy nezastaví. Myslím, že právě násilí a jiná traumata v rodině mají tak velký vliv na její členy, nebo je negativně ovlivní na zbytek jejich života. Nepřiměřené vzory v rodině, násilnické sklony a hrubé chování může velmi silně ovlivnit (a mnohdy přímo ovlivňuje) výběr partnera, celkový postoj k partnerským vztahům a soužití s druhou osobou, a aniž bychom si to uvědomovali, ovlivňují i budoucí kvalitu sexuálního života a celkový postoj k sexualitě.

„Když se nám nedostává slov, nejsme schopni nic říci ani nic vysvětlit, pak dochází k násilí.(...) když už nechceme trpět, dopouštíme se násilí, abychom ukázali, že ještě existujeme.“⁷⁵

1.3.5.7 Sexuální traumata v rodině

„Sexuální zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá.“⁷⁶

(definice podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992)

Mezi největší traumata, která se mohou vyskytnout v rodině a ohrozit její pozici je sexuální zneužívání dětí (dítěte v rodině). Sexuální zneužití znamená zneužití dítěte nepřiměřené jeho věku a vystavení ho pohlavnímu styku a jiné činnosti. Studie ukazují, že pachatelem bývá nejčastěji člen rodiny nebo jiná osoba blízká dítěti.

Incest, zejména sexuální vztah rodiče s vlastním potomkem, je přitom jedním z nejobecnějších tabu ve všech kulturách. Tento význam prolomení klíčového

---

⁷⁵ Trélaur, B. Překonávání konfliktů v rodině. Praha: Portál, 2005, s. 13.

⁷⁶ Gjuríčová, Š. a kol. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 67.

kulturního tabu lidského soužití vysvětluje, proč má právě incest tak ničivé následky nejen pro dítě, ale i pro všechny členy rodiny. Pokud je pachatelem rodič dítěte, jde vždy o tragické zneužití a zničení rodinného vztahu, jde o zradu a zneužití důvěry dítěte, jde o zneužití autority a moci nad dítětem z postavení rodiče. Reakce dítěte jsou složité a obsahují i způsoby, jak se vyrovnat s bolestnými zážitky.

Společnost má povinnost chránit bezpečnost svých členů proti násilí a v případě potřeby zasáhnout a chránit je. Toto uplatnění sociální kontroly se týká i rodin, které neposkytují svému dítěti bezpečné podmínky výchovy. Je však třeba říci, že odhalení problému není konečné řešení. Snaha o jeho vyřešení a potrestání viníka (násilníka) neznamená pro traumatizované dítě jen pomoc. Může vést k další traumatizaci dítěte. Pokud dítě zneužil člen rodiny, například otec, dítě může v důsledku potrestání otce ztratit blízkou osobu a být kritizováno a odmítáno matkou a dalšími příbuznými za rozpad rodiny.

Stejně jako v předchozí části je dítě velmi traumatizováno a všechny tyto negativní zkušenosti, zejména jedná-li se o tak krutou zkušenost, jakou může být sexuální zneužití nejružnějšího druhu, mohou dítě ovlivnit na zbytek jeho života. Je narušen jeho pohled na rodinu, rodinné a partnerské vztahy a s tím i související postoj k sexualitě.

1.3.5.8 Důležitá role rodiny

V této kapitole jsem se pokusila stručně vystihnout, co všechno ovlivňuje postoje dospívajícího, vztahující se téměř na jakoukoliv oblast jeho života. Nás nejvíce zajímá oblast sexuality. Nesnažila jsem se podrobněji popisovat, jak by rodiče s dětmi o sexualitě mluvit měli, jaké odpovědi jim poskytovat, jakým způsobem s nimi hovořit, jakou literaturu či odkazy jim doporučovat, ale snažila jsem se obecně zmapovat, co všechno vůbec ovlivňuje postoje k sexualitě. Zaměřila jsem se pouze na některé vybrané problémy, které podle mého mohou nejvíce ovlivňovat postoje dospívajících. Vedle nezralosti rodičů či sexuálních traumat mohu jmenovat ještě další důležité vlivy formující postoje k sexualitě – vztahy mezi manželi, vztahy rodičů k dětem, pořadí vztahů v rodině, druhy deformované lásky, tresty a odměny dětí, budování sebedůvěry atd.

Jak jsem už několikrát uvedla, sexualita je pojem nejen obsahující tělesný akt, ale i emoce s ním spojené a právě o nich rozhoduje rodina, ač si to uvědomuje či nikoliv. Naše emoce ovlivňují vzpomínky a prožitky na domov a rodinu, jak se k sobě chovají rodiče i ostatní členové, jak se prožívají radosti i starosti, jak pocitově se doma řeší problémy. Obecně tedy, jak mnoho jsou emoce zastoupeny v našem každodenním životě, který žijeme. S tímto úzce souvisí komunikace. Nesnažila jsem se popsat, jak s dospívajícími komunikovat o sexu, ale že je důležité o sexu vůbec komunikovat a tohoto tématu se nevzdávat ve jménu školy či médií. Postoje dospívajících k sexualitě ovlivňuje nejen komunikace s emocionální stránkou, ale rovněž zkušenost rodičů, otevřenost, zájem, porozumění ... Tedy být tu a chtít.

Na úplný závěr této kapitoly a pro ujasnění důležitosti komunikace rodičů s dětmi o sexualitě bych odcitovala malý odstavec z knihy *Lenky Šilerové – Sexuální výchova. Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě: „Úloha rodičů v procesu výchovy dítěte není snadná. Je doprovázena řadou obav, pochybností, zklamání, ale i radostí, úspěchy, štěstím a samozřejmě láskou. To platí také pro sexuální výchovu. Rodiče zažívají radosti i zklamání, přestože jsou vedeni snahou udělat pro své dítě to nejlepší. Jestliže se svými dětmi hovoříte o sexualitě, děláte pro ně mnoho a děti to jistě jednou ocení. Přispíváte nemalou měrou nejen k tomu, aby vaše děti přistupovaly k sexualitě se zodpovědností, s láskou a úctou k partnerovi, ale i k posílení vašeho vzájemného vztahu.“*⁷⁷

*„Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, již může člověk vůbec dosáhnout.“*⁷⁸

Franz Kafka

1.3.6 Vliv školy

„Stejně jako rodiče a rodina, tak i škola, základní, střední a již i mateřská, má v oblasti sexuální výchovy velký význam a nezastupitelnou roli. Vědomosti, poznatky

---

⁷⁷ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 96.

⁷⁸ Hartl, B. Inspiromat. Praha: Mladá fronta, 1967. s. 16.

a detailní informace o sexualitě a jejich systematické předávání dětem a dospívajícím jsou součástí školního vzdělávání.“⁷⁹

Myslím, že dnes je velmi těžké říci, co mohou rodiče od školy v této oblasti očekávat. V současné době je obsahem školní sexuální výchovy předávání základních, zejména biologicky orientovaných informací o pohlavním dospívání, početí, porodu, těhotenství, mateřství, o nechtěném otěhotnění či zábraně proti němu nebo o ochraně proti pohlavně přenosným chorobám. Otázky týkající se partnerských vztahů, hodnot, formování postojů či vytváření vlastního názoru je, podle mého, věnováno velmi málo času či spíše žádný. Rovněž problematičtějšími otázkami, jakými jsou například problematika onanie, homosexuality, potratů nebo prvních sexuálních zkušeností není věnován žádný nebo velmi zanedbatelný prostor.

1.3.6.1 Vymezení sexuální výchovy

*„Sexuální výchova, s níž se započne až v pubertě, v době citového rozkolísání a neklidu, přichází už pozdě.“*⁸⁰

Hned v úvodu bych ráda ve stručnosti vysvětlila, co pojem sexuální výchova znamená. Vzhledem k tomu, že neexistuje ustálená definice sexuální výchovy, pokusím se uvést vysvětlení tohoto pojmu od různých autorů.

Vladimír Täubner⁸¹ definuje sexuální výchovu jako záměrnou a cílevědomou formativní činnost vychovatele vůči vychovávanému, která je součástí výchovy, přesněji řečeno výchovy mravní. Je koncipována jako součást rozvíjení pozitivních lidských citů a mezilidských vztahů. *„Cílem sexuální výchovy je získávání přiměřených poznatků z oblasti lidské sexuality, partnerských vztahů před manželstvím, v průběhu manželství a rodičovství, získání správných společenských a emocionálních postojů k sexualitě a v nejširším slova smyslu ke všemu, co se sexualitou souvisí: spojení si*

---

⁷⁹ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 23.

⁸⁰ Joyeux, H. Přichází puberta: 50 otázek a odpovědí pro chlapce a děvčata od 10 do 13 let. Praha: Portál, 2000, s. 5.

⁸¹ Täubner, V. Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996, 45 s. ISBN 80-7071-029-2.

návyků a dovedností, které jsou nezbytné pro individuální život člověka a pro jeho společenské fungování v partnerských vztazích, v manželství a v rodině“⁸²

Oldřich Pšenička chápe sexuální výchovu jako nedílnou součást výchovy. „Sexuální výchovu musíme chápat jako nedílnou součást celkové výchovy, zvláště pak jako součást výchovy k zodpovědnému mateřství a otcovství. Sexuální výchovu musíme roubovat na dobré mezilidské vztahy v rodině, na výchovu k odpovědnosti, porozumění, na vzájemnou pomoc a sebeodříkání.“⁸³

„Sexuální výchova je výchovou k odpovědnému partnerství, manželství a rodičovství. Sexuální výchova by měla vést jedince k tomu, aby si v dospělosti počínal v intimním životě s radostí, odvahou a náležitou dávkou odpovědnosti, aby jeho počínání bylo lidskému jedinci k radosti a uspokojení, společnosti k užitku a nikomu ke škodě, bolesti a ponížení“⁸⁴

Ve všech definicích sexuální výchovy najdeme něco identického, všechny totiž definují sexuální výchovu jako vybavení mladých lidí informacemi o lidské sexualitě, jež by je měla připravit na zralé partnerské soužití, na založení rodiny a na výchovu dětí. Sexuální výchova je výchova o mezilidských vztazích, výchova k odpovědnosti a úctě k druhému. Sexuální výchova tak zasahuje do vývoje a výchovy každého jedince, která se podílí na harmonickém rozvoji jeho osobnosti, neboť „sexualita u člověka dostává vždy takovou podobu, jakou má jeho osobnost.“⁸⁵

Definice sexuální výchovy podle *Pedagogického slovníku*⁸⁶:

sexuální výchova – dříve pohlavní výchova. Výchova směřující k získání návyků, dovedností, znalostí, hodnot, norem a postojů v oblasti sexuálních vztahů mezi mužem a ženou. V ČR je součástí školního vzdělávání, ale nikoliv jako samostatný předmět, nýbrž je začleněn do učiva občanské výchovy, rodinné výchovy aj. O způsobech optimální realizace sexuální výchovy jsou vedeny pokračující diskuze.

---

⁸² Täubner, V. Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Praha: Fortuna, 1996, s. 5.

⁸³ Pšenička, O. Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem. Pardubice: Hnutí rodina, 1994, s. 73.

⁸⁴ Hajnová, R., Smolíková, K. Než se dítě zeptá: Program sexuální výchovy dětí předškolního věku. Praha: Portál, 1997, s. 8.

⁸⁵ Augustyn, J. Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 59.

⁸⁶ Průcha, J. – Walterová, E. – Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003, s. 211.

1.3.6.2 Sexuální výchova ve škole

„Sexuální výchova probíhá v různých formách prakticky neustále a je součástí celé řady záměrných i nezáměrných postupů učitelů, rodičů a vychovatelů.“⁸⁷

Specifickou a neodmyslitelnou úlohu v sexuální výchově dětí a mládeže sehraává škola. Na českých školách je sexuální výchova nejčastěji rozptýlena mezi nejrozličnější předměty, především přírodopisu, občanské nebo rodinné výchovy. Sexuální výchova jako zcela samostatný předmět není zpravidla na našich školách realizována. Jednotlivé poznatky tohoto předmětu jsou tak rozloženy do výše jmenovaných předmětů nejčastěji podle toho, čeho se nejvíce týkají. Biologické aspekty pohlavního dospívání jsou zařazeny do výuky přírodopisu, otázky týkající se partnerských a rodičovských vztahů se probírají v občanské nebo rodinné výchově. Ostatní poznatky a témata mohou být vynechávány nebo zařazovány podle variability konkrétních osnov. Některé školy se snaží výuku obohacovat a zpestřovat a doplňují ji tak pravidelnými besedami či přednáškami s psychology, lékaři nebo jinými specialisty, což je podle mého vždy zajímavé a prospěšné. Na některých školách se můžeme setkat i se speciální nabídkou kroužků či programů s aktivními způsoby výuky, kde žáci prostřednictvím nejrozličnějších cvičení, her, filmů získávají nejen potřebné informace, ale rozvíjejí tak své názory a postoje v této oblasti.

Myslím, že vedle rodinné výchovy je úloha školní sexuální výchovy také nezastupitelná. Zcela jistě najdeme spoustu dětí, které jsou z rodinného prostředí vychovány a poučeny tak, že jim škola už nemá co říct. Ale na druhé straně je mnoho dětí, kterým se doma nedostává ani výchovy ani poučení.

„Jestliže se tedy dnes k funkci školy přidává i sexuální poučení, není to proti smyslu školy jakožto celospolečenské vzdělávací instituce, nýbrž daleko spíše v souladu se smyslem její působnosti. Navíc je asi lépe, když se dětem dostane taktního (jak lze předpokládat) poučení ve škole než netaktního (jak zkušenost ukazuje) od kamarádů na ulici nebo na stáncích s erotickými časopisy.“⁸⁸

---

⁸⁷ Täubner, V. Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Praha: Fortuna, 1996. s. 10.

⁸⁸ Matějček, Z. Co, kdy a jak ve výchově dětí: rádci pro rodiče a vychovatele. Praha: Portál, 1996. s. 93.

„Bohužel, v současnosti funguje kvalitní a systematická sexuální výchova, podporující nejen základní faktické znalosti, ale i rozvoj osobnosti, jen na malém množství škol. Je právem a mělo by být povinností rodičů, aby se aktivně zajímali o obsah školní sexuální výchovy a aby školu podporovali a podněcovali k větší aktivitě a na tomto poli.“⁸⁹

Cíle sexuální výchovy vycházejí především z věkových a individuálních zvláštností každého jedince. Rovněž respektují konkrétní historicko-společenské podmínky a ideové rozdíly různých oblastí a regionů země. K daným stanoveným cílům lze dojít i nejrůznějšími učitelskými metodami, které jsou závislé na konkrétním učiteli, jehož metodika, přiměřenost a individuální přístup vedou k rozdílným cílům.

Obsah sexuální výchovy by měl reagovat na osobnost žáka, jemuž by měl přizpůsobit výchovné prostředky a metody, ovšem „sexuální výchova je jakýsi druh sociálního umění, který ne každý vychovatel s úspěchem zvládne.“⁹⁰

Pro výuku sexuální výchovy najdeme v literatuře nejrůznější a nejrozmanitější moderní návrhy i propracované koncepce, kterými se mohou mnozí učitelé inspirovat.⁹¹ Díky inovativním krokům v našem školství vznikl před časem nový dokument - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁹², který se stal východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích programů⁹³, podle nichž se nyní uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých typech škol. Pro tvorbu tohoto programu slouží „Manuál pro tvorbu vzdělávacích programů v základním vzdělávání.“⁹⁴ Výuku podle Rámcového

---

⁸⁹ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 24.

⁹⁰ Täubner, V. Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Praha: Fortuna, 1996. s. 7.

⁹¹ Vhodnými metodickými pomůckami pro vyučování sexuální výchovy na základních školách mohou být následující publikace:

Šulová, L. *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. 112 s. ISBN 80-7169-218-2.

Fenwick, E. – Walter, R. *Sexuální výchova: průvodce citovým a tělesným dozríváním.* 1. vyd. Praha: Cesty, 1996. 92 s. ISBN 80-7181-022-3.

Trojan, O. *O čápech, vránách a dětech.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 158 s. ISBN 80-7169-821-0.

⁹² RVP vymezuje závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.

⁹³ ŠVP si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP.

⁹⁴ Manuál seznamuje s postupem tvorby ŠVP a uvádí způsoby zpracování jednotlivých částí ŠVP s konkrétními příklady.

Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání [soubor ke stažení]. 2005. [cit. 1.9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.rvp.cz/soubor/manual.pdf>>.

vzdělávacího programu bylo možné začít již v roce 2005/2006 nebo v roce 2006/2007, nejpozději pak v roce 2007/2008. Podmínkou byl zpracovaný vlastní ŠVP základního vzdělávání pro všechny ročníky a zahájení výuky podle tohoto programu od první a šesté třídy.

1.3.6.3 Sexuální výchova v RVP

V Rámcovém vzdělávacím programu se možnými otázkami sexuální výchovy pro II. stupeň zabývá vzdělávací oblast Člověk a příroda, Člověk a zdraví, Člověk a společnost. Otázky ze vzdělávací oblasti Člověk a příroda jsou zahrnuty převážně v přírodopisu, kde se žáci učí o anatomii a fyziologii pohlavního ústrojí. Okruh člověk a společnost se konkrétně ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství zabývá vztahy mezi lidmi a zásadami lidského soužití. Témata sexuální výchovy obsahuje i okruh Člověk a zdraví, který pojednává o zdravém životním stylu a výchově ke zdraví. Sexuální výchova má rovněž souvislost s průřezovým tématem Osobnostní a sociální výchova.

Metodický portál RVP⁹⁵ pro základní vzdělávání definuje Osobnostní a sociální výchovu takto:

Smyslem průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova (OSV) je pomáhat všem žákům utvářet si praktické životní dovednosti a pomáhat jim hledat vlastní cestu ke spokojenému životu a kvalitním mezilidským vztahům. Specifikem OSV je, že předmětem učení je sám žák, jeho osobnost a jeho vztahy s lidmi.

OSV se v základním vzdělávání zabývá rozvojem schopností poznávání, sebepoznáním a sebepojetím, seberegulací, psychohygienou a kreativitou, věnuje se poznávání lidí, mezilidským vztahům, komunikaci, spolupráci a soutěži a také hodnotám, postojům, praktické etice a dovednostem rozhodování a řešení problémů.

1.3.6.3.1 Výchova k občanství

Jak jsem uvedla výše, sexuální výchova se prolíná mnoha předměty a je prakticky přítomna v každém z nich. Jako samostatný předmět není v RVP nijak

---

⁹⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Metodický portál – Portál vzdělávání* [online]. © 2005-2007 [cit. 1.9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.rvp.cz/sekce/177>>.

vymezena. Zpravidla bývá do výuky zařazována v rámci občanské výchovy (někdy dále členěné na občanskou a rodinnou výchovu), která je součástí již zmíněné vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Vzhledem k tomu, že mou aprobací je občanská výchova, nebudu se dále věnovat vymezení jiných vzdělávacích oborů.

*Výchova k občanství*⁹⁶ je v RVP⁹⁷ vymezena hned několika tematickými celky, ve kterých lze nalézt souvislosti se sexuální tematikou - **Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec**. Uvedené tematické celky jsou dále vymezeny očekávanými výstupy a učivem.

Člověk ve společnosti

očekávané výstupy: *uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování, zaujímá tolerantní chování, kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjadřuje svůj postoj, objasní potřebu tolerance ve společnosti, ...*

učivo: *kulturní život, lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití*

Člověk jako jedinec

očekávané výstupy: *objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi a kvalitu života, kriticky hodnotí a koriguje své chování a jednání, rozvíjí osobní přednosti, překonává osobní nedostatky a pěstuje zdravou sebedůvěru, ...*

učivo: *podobnost a odlišnost lidí, vnitřní svět člověka, osobní rozvoj*

---

⁹⁶ Výchova k občanství se zaměřuje na vytváření kvalit, které souvisejí s orientací žáků v sociální realitě a s jejich začleňováním do různých společenských vztahů a vazeb. Otevírá cestu k realistickému sebepoznání a poznávání osobnosti druhých lidí a k pochopení vlastního jednání i jednání druhých lidí v kontextu různých životních situací. Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem, činností důležitých politických institucí a orgánů a s možnými způsoby zapojení jednotlivců do občanského života. Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl jednotlivců pro osobní i občanskou odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.

⁹⁷ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. 2007 [cit. 1. 9. 2008]. Dostupné z: <http://www.rvp.cz/soubor/RVPZV_2007-07.pdf>.

*Vladimír Täubner*⁹⁸ shrnuje obsah sexuální výchovy do tří základních oblastí:

- oblast informativně poznávací
- oblast emotivně postojová
- oblast dovedností, návyků a chování

*„Základní smysl celé sexuální výchovy není jen ve zprostředkování určitého množství informací danými osnovami, ale především ve výchově dovedností, návyků a chování, které jsou založeny na těchto informacích.“*⁹⁹

Pro ilustraci zde ještě uvádím rozpracování tematických celků obsahu sexuální výchovy podle věkových kategorií, které lze najít v Učitelských novinách (ročník 98, číslo 22, 23, 24 a 25 z roku 1995) a které jsou rovněž uvedeny v monografii *Vladimíra Täubnera – Metodika sexuální výchovy*.¹⁰⁰ Autory projektu jsou Jiří Mellan a Antonín Brzek, kteří se inspirovali americkým projektem (Guidelines for Comprehensive Sexuality Education), který upravili pro české školní prostředí.

Okruhy ovšem nejsou závazné, jsou spíše jakousi nabídkou pro učitele sexuální výchovy, z nichž si mohou vybírat a jimiž se mohou inspirovat po celou dobu povinné školní docházky, případně při sestavování vlastního školního vzdělávacího programu.

Teze jsou rozpracovány v šesti okruzích, v nichž je obsaženo 36 základních témat:

1. Člověk
2. Vztahy mezi lidmi
3. Osobní odpovědnost
4. Sexuální chování
5. Sex a zdraví
6. Sex a kultura

---

⁹⁸ Täubner, V. Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Praha: Fortuna, 1996. s. 8.

⁹⁹ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 8.

1.3.6.4 Učebnice

Jak jsem již podotkla v jedné z předchozích kapitol, dnes je na trhu již dostatečné množství dostupné literatury zabývající se problematikou sexuality. Bohužel totéž nedá říci o učebnicích sexuální výchovy pro základní školy. Zcela jistě na to má vliv i fakt, že sexuální výchova se jako samostatný předmět zařazuje velmi málo nebo vůbec ne. Poznatky z oblasti sexuality jsou žákům zprostředkovány pouze okrajově při hodinách přírodopisu nebo jsou zařazovány do hodin občanské a rodinné výchovy, ale bez potřebných materiálů a vybavení. Na trhu je v současné době několik učebnic, kterou mohou sloužit jako vhodný doplněk občanské a rodinné výchově nebo přímo výchově sexuální. Uvádím zde pouze několik titulů učebnic, které mě zaujaly. Všechny uvedené publikace nabízí nakladatelství *Fortuna*.¹⁰¹

Marádová, E. **Zdravý životní styl I.** Praha: Fortuna, 1998. (První díl dvoudílné řady učebnic rodinné výchovy je určen pro 6. a 7. ročník ZŠ.)

Marádová, E. **Zdravý životní styl II.** Praha: Fortuna, 1999. (Druhý díl dvoudílné řady učebnic rodinné výchovy je určen pro 8. a 9. ročník ZŠ.)

Marádová, E. **Zdravý životní styl - pracovní sešit pro 6. – 9. ročník ZŠ. Autorská řešení.** Praha: Fortuna, 2003.

Marádová, E. **Zdravý životní styl - Výchova ke zdraví – pracovní sešit pro 6. – 9. ročník ZŠ.** Praha: Fortuna, 2004.

Kubrichtová, L. - Marádová, E. **Hygienické návyky – Péče o zdraví – Učebnice pro 6. – 9. r. ZŠ.** Praha: Fortuna, 1996.

Kubrichtová, L. - Marádová, E. **Péče o dítě – Učebnice pro 8. a 9. r. ZŠ.** Praha: Fortuna, 1997.

Donát, J. - Donátová, N. **Důvěrně a otevřeně o sexualitě.** Praha: Fortuna, 1998.

Jedním z cílů, který jsem si stanovila při zadávání diplomové práce byla analýza obsahů učebnic sexuální výchovy a jejich porovnání vzhledem k tematickému celku v RVP. V předchozí kapitole jsem se pokusila toto vymezení uskutečnit. Vyplývá z něho, že RVP neuvádí sexuální výchovu jako samostatný předmět a nestanovuje žádné očekávané výstupy ani učivo. Jestliže je sexuální výchova zařazena do výuky jako samostatný předmět, najdeme její vymezení na konkrétní škole ve ŠVP, který si

---

¹⁰¹ Nakladatelství Fortuna. [online]. Dostupné z: <http://www.fortuna.cz/detail.php?predmet=18&id=485&stupen=1>.

škola sama vytvoří. Z tohoto důvodu nelze na obecné rovině porovnat obsah učebnic s tematickým vymezením předmětu sexuální výchova v RVP.

Mnozí učitelé sexuální výchovu nevyučují, někteří ji zařazují do rodinné výchovy v rámci občanské výchovy a jen minimum z nich se odváží tento předmět vyučovat zcela samostatně. Pokud se předmět na škole nějakým způsobem realizuje, je volba učebnic výhradně na učitelích občanské, rodinné nebo sexuální výchovy.

1.3.6.4.1 Obsah učebnic

Na závěr této kapitoly bych ráda ve stručnosti představila dvě vybrané publikace, podle nichž se realizuje výuka sexuální výchovy. Jednou z publikací je učebnice sexuální výchovy a druhou je pracovní sešit. Obě publikace jsou již výše zmiňované.

Učebnice

Donát, J. - Donátová, N. Důvěrně a otevřeně o sexualitě. Praha: Fortuna, 1998.

„Autoři velice vkusně a citlivě shromáždili potřebné informace z oblasti sexuální výchovy, se kterými by měl být každý dospívající seznámen. Jen informovaný člověk se může vyhýbat riziku, chovat se preventivně a svobodně se rozhodovat, jak si má v sexuální oblasti počínat. Publikaci bychom mohli nazvat učebnicí sexuální výchovy, která by dětem i dospívajícím měla pomoci najít správnou cestu k přirozené sexualitě a odpovědnému rodičovství.“¹⁰²

Tato publikace je určena starším dětem a dospívající mládeži. V knize je na celkem 96 stranách popsáno všechno, co se týká základních otázek lidské sexuality (rozmnožování, těhotenství, porod, láska, hygiena, menstruace, interrupce, pornografie atd). Tedy to, o čem učitelé a rodiče s dětmi zatím ještě s ostychem mluví, ale co děti a dospívající právě ochraňuje před možným nebezpečím, které s sebou nese neinformovanost v oblasti sexuální výchovy.

---

¹⁰² Nakladatelství Fortuna. [online]. Dostupné z: <http://www.fortuna.cz/detail.php?predmet=18&id=252&stupen=1>.

Učebnice je ve formátu A5 a na první pohled nevypadá jako učebnice, má spíše ráz beletristické knihy, kterou mladý čtenář přečte za jeden večer. Jednotlivé kapitoly nejsou nijak zvlášť členěny. Každá kapitola začíná na nové stránce. Text má charakter souvislého celku, v němž jsou pouze tučným písmem zvýrazněna důležitá slova a klíčové pojmy dané kapitoly. Kapitoly rovněž neobsahují úkoly ani doplňková cvičení. Na konci každé kapitoly najdeme pouze kontrolní otázky, které zjišťují míru informovanosti, již si má žák z kapitoly odnést, a zároveň slouží jako opakovací faktor každé ucelené kapitoly.

V zásadě nejedná o klasickou učebnici v pravém slova smyslu, ale podle mého bylo záměrem autorů, aby svým čtenářům-žákům přiblížili tuto problematiku daleko přirozenějším způsobem, a to tak, jako by si nečetli jen pouhou výkladovou učebnici, ale beletristický příběh o lidské sexualitě. Celý text knihy je doprovázen velmi vkusnými barevnými *ilustracemi*.¹⁰³

Podle mého názoru je kniha zpracována velmi poutavě a neobvykle. Je výborně ilustrována a její jazyková vybavenost je přiměřena věkové kategorii, pro niž je určena. Jazyk i stavba vět jsou jednoduché a srozumitelné.

Pracovní sešit

Marádová, E. Zdravý životní styl - pracovní sešit pro 6. – 9. ročník ZŠ. Autorská řešení. Praha: Fortuna, 2003.

Tento pracovní sešit je určen žákům II. stupně základní školy. V sešitě je na celkem 64 stranách sedm větších kapitol, které se týkají nejrůznějších oblastí zdravého životního stylu. Jedná se o témata typu - zdravá výživa, na prahu dospělosti, život bez závislosti, atd. Nejvíce se otázkám sexuální výchovy věnuje kapitola Na prahu dospělosti.

Sešit má formát A4 a má ráz pracovního doplňkového pracovního sešitu, který je vhodným doplňkem učebnice. Každá dílčí kapitola obsahuje otázky, úkoly, tabulky k doplnění, doplňovačky, obrázky s neúplným popisem, křížovky atd. Všechna cvičení

---

¹⁰³ Celou knihu ilustrovala a obálku navrhla Jitka Špačková.

a úkoly doplňují teoretickou část v učebnici a jsou tak jejím praktickým řešením. Vzhledem k tomu, že žáci do sešitu píší a řeší nejrůznější úkoly, počítá se s tím, že si každý žák koupí sešit vlastní. Cena jednoho sešitu je dostupná, neboť cena činí 45Kč.

Celkově se jedná o běžný typ pracovního sešitu, který neobsahuje teorii, ale různá doplňovací cvičení, v nichž si žáci cvičí své znalosti získané z učebnice. Celý pracovní sešit je řešen pouze černobílým grafickým zpracováním, což není sice pro žáky tolik zajímavé, ale myslím, že je tak učiněno z důvodu ekonomické úspornosti, protože barevný výtisk by stoupl na ceně a nebyl by tak pro každého žáka cenově dostupný.

Můj názor je, že navzdory černobílému zpracování je pracovní sešit velmi zajímavým doplňkem výuky. Velké plus bych připsala nápaditosti ve výběru a tvorbě obsažených úkolů, křížovek a cvičení, jsou velmi zajímavá, neobvyklá, různorodá a především kreativní.

1.3.6.5 Učitel

„Každý vychovatel sexuálně vychovává i v případě, že sexuální výchova není přímo jeho cílem.“¹⁰⁴

Na prvním stupni základní školy má rozhodující roli ve výchově a vzdělávání třídní učitel a rodiče. Na druhém stupni hlavní roli vychovatelů přebírají učitelé biologie, občanské výchovy, rodinné výchovy a třídní učitelé. Ti všichni rozšiřují vědomosti svých žáků, zdůrazňují problematiku sexuální výchovy v oblasti sexuálního chování, partnerských vztahů, dospívání, rodičovství či pohlavních chorob.

Učitel by měl být v prvé řadě pro žáky zajímavým a přitažlivým modelem, který se budou snažit napodobit a s nímž se budou chtít dříve či později identifikovat. Učitel by měl být nejen odborníkem v oblasti pedagogických dovedností, ale měl by rovněž znát úroveň vědomostí, postojů a dovedností svých žáků v této oblasti, aby tak byla zahájena co nejefektivnější sexuální výchova a byly vytvořeny co nejvhodnější podmínky v podobě dobré úrovně vztahů mezi ním a žáky.

---

¹⁰⁴ Täubner, V. Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Praha: Fortuna, 1996. s. 10.

Ve spolupráci se žáky by měl vytvořit co nejvhodnější klima třídy s intimní atmosférou a příjemným prostorovým a materiálním vybavením, což znamená výzdoba ve třídě, změna zasedacího pořádku, jiné uspořádání lavic, osvětlení atd. Učitel by měl spolupracovat nejen se žáky, ale také s rodiči. I *Vladimír Täubner* rovněž zdůrazňuje důležitost spolupráce rodiny a školy. „*Rodiče musí být informováni o obsahu a metodách sexuální výchovy, které aplikuje učitel ve škole. Rodiče by měli se školní sexuální výchovou souhlasit a tvořivě ji v domácím prostředí doplňovat. Rodič má právo podílet se na sexuální výchově svých dětí. Učitel bere na zřetel připomínky rodičů a konzultuje je s nimi. Je možné, aby se rodiče účastnili i školní sexuální výchovy svých dětí.*“¹⁰⁵

Vzhledem k současnému stavu naší rodiny, manželství a celkově mezilidských a partnerských vztahů má vychovatel velmi silný motiv a cíl pro rozvíjení právě sexuální výchovy. Učitel by měl na svém díle usilovně, trpělivě a nekonečně pracovat.

1.3.7 Vliv vrstevníků

„*Kamarádi a spolužáci představují pro děti velmi vítaný zdroj informací o sexualitě. Vzájemná informační výměna začíná dětskými hrami na doktora v předškolním věku, pokračuje zasvěcenými diskuzemi o tom, co kdo viděl v různých filmech, slyšel apod. V období dospívání se již řeší věci související s milostnými vztahy a jejich sexuálními projevy.*“¹⁰⁶

V období adolescence má zásadní význam především vztah k vrstevníkům. Jejich důležitost se velmi výrazně zvyšuje. Podle mého je to v tomto období nezastupitelný druh vztahu, který je pro dospívajícího nenahraditelný. Dospívající se potýká se svou vlastní identitou, snaží se ji nalézt a poznat. Toto období se pro něho stává dobou plnou kompromisů a neporozumění především ze strany vlastní rodiny. Vrstevníci si proto mezi poskytují vzájemné sdílení názorů, pocitů, postojů, mínění či vzorců chování. Mají možnost si toto všechno mezi sebou vyzkoušet bez větších závazků. Vrstevníci v tomto období plní funkci nejen komunikační, ale především interakční, díky níž může dospívající testovat a hodnotit hlavně sám sebe. Dospívající

---

¹⁰⁵ Täubner, V. Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Praha: Fortuna, 1996. s. 10.

¹⁰⁶ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 15.

v tomto období rádi napodobují své okolí, ať už starší spolužáky, kamarády, sourozence, či své idoly a vzory. Dalo by se říci, že si hrají a zkoušejí roli druhých, a především dospělých. Jedním z důvodů může být buď zvýšení prestiže a sebevědomí tím, že si často vymýšlejí a dávají ostatním najevo, že mají řadu sexuálních zkušeností za sebou, nebo že již zahájili sexuální život, aby se ostatním vyrovnali a nepřipadali si méněcenní. Na druhé straně nejen napodobují, ale jsou i rádi napodobováni, sami si představují, že jsou jakými si modely, které představují nejrůznější modely chování, ať už v záporném nebo kladném slova smyslu. Otevírají se společně novým zkušenostem, kdy tráví několik hodin diskuzemi o tom, jaké by to bylo, jaké to je nebo jaké by to mohlo být.

V těchto vztazích jsou i patrné nejrůznější role a pozice. Se svými vrstevníky se dostávají do pozic spoluhráčů, spolupracovníků, ale na druhé straně i soupeřů či souputníků. Nejlépe se cítí, když jsou středem zájmu, jednodušeji řečeno, když jsou vidět, slyšet a ještě lépe, když je někdo nějakým způsobem ocení. „*Posiluje to jejich vlastní pozici a pocity významnosti.*“¹⁰⁷ Dospívající mají pocit, že vůči svým vrstevníkům zastávají stejnou pozici, totiž že sdílejí stejné zkušenosti, problémy, nejistoty, zklamání, nejasnosti. Přesto se necítí navzájem identičtí, vědí, že jsou tu jenom oni, že každý z nich je individuum zcela za sebe a zcela unikátní. Prostřednictvím vrstevnických vztahů spíše hledají a ujasňují si vztah k sobě samému. Vrstevníci jsou pro ně pouze jakýmsi odrazem sebe sama. K tomu, aby poznali dobře sami sebe, je nutné, aby poznali druhé, protože prostřednictvím ostatních poznávají vlastní identitu.

Charakter těchto vztahů se ovšem postupem času mění. Čím více zrají a postupují na práh dospělosti, tím více si uvědomují svou angažovanost v tomto světě. Začínají sami sebe vnímat jako členy nejrůznějších skupin – školní třídy, sportovních nebo jiných zájmových kroužků či neformálních vrstevnických skupin. Zpočátku jsou tyto skupiny zastoupeny pouze jedním pohlavím, které zatím nekompromisně bojuje proti druhému. Postupem času se začínají navazovat první partnerské heterosexuální vztahy, kdy začínají komunikovat a spolupracovat s opačným pohlavím a vytvářet tak větší přátelské skupiny či party, kde jsou zastoupena již obě pohlaví. V prvotní fázi jsou

---

¹⁰⁷ Macek, P. Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívání. Praha: Portál, 1999. s. 71.

tyto vztahy pouze na přátelské bázi a spolupráci. V pozdní adolescenci se pak tyto party a skupiny zpravidla rozpadají a začínají se vytvářet menší skupinky na bázi hlubšího, důvěrnějšího přátelství mezi páry.

Vrstevnická skupina tak plní řadu nezastupitelných funkcí. Dospívající získává pocit vlastní autonomie, může nahrazovat rodičovskou duševní podporu, zakotvuje dospívajícího v procesu změn, které s sebou toto období přináší. Dospívající získávají díky svým vrstevníkům sociální status či pocit vlastní hodnoty a jsou zdrojem standardů chování v každodenních situacích. V neposlední řadě jsou zdrojem informací o nejrůznějších oblastech, tedy i o sexualitě a partnerských vztazích, které se stávají v tomto období nejdiskutovanějšími tématy. Zcela jistě se nejedná o nic špatného, když se dospívající mezi sebou zcela přirozeně baví o sexuálních otázkách. Rozhodně jim to nemusíme jako rodiče zakazovat, ničemu by to nepomohlo či spíše naopak, podnítilo by to jejich zvědavost. *„Jen musíme mít vždy na vědomí, že spolužáci a kamarádi nejsou v žádném případě spolehlivým zdrojem informací, často přinášejí informace vysloveně nepravdivé, které mohou vést ke zbytečnému strachu.“*¹⁰⁸

Myslím, že právě rodina či škola by měly být těmi, kdo budou svým dospívajícím podávat přiměřené informace a to dříve nežli spolužáci, kteří je tak mohou svést na cestu zkresleného pochopení sexuality ať už v podobě negativních zážitků či předčasného zahájení sexuálního života.

*„Mladí nevědí, co chtějí, ale nesnesou, aby je vybízeli k něčemu jinému.“*¹⁰⁹

Rowlandová

1.3.7.1 Sexualita a vrstevnické vztahy

*„I když význam zamilovanosti pro zahájení sexuálního života obecně klesá, láska zůstává nejčastějším motivem prvního styku.“*¹¹⁰

Typickou aktivitou mnoha začínajících skupin, o kterých jsem výše hovořila, jsou nejrůznější večírky, „mejdany“ či „párty“, které poskytují prostor pro sbližování obou pohlaví a zahájení prvních erotických kontaktů a vztahů. Navazování erotických

---

¹⁰⁸ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 16.

¹⁰⁹ Hartl, B. Inspiromat. Praha: Mladá fronta, 1967. s. 24.

¹¹⁰ Macek, P. Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívání. Praha: Portál, 1999. s. 76.

kontaktů je charakteristické právě pro toto období, kdy dospívající uspokojují nejen potřebu vzájemného vztahu, ale především potřebu blízkosti, bezpečí, intimity, porozumění, spolupráce a komunikace. Navazování partnerských vztahů souvisí s uvědoměním si vlastní sexuality.

Toto uvědomění je ve svých počátcích poněkud odlišné u chlapců a děvčat, jak jsem o tom již informovala v jedné z předcházejících kapitol. U chlapce je prvotně spojeno s uspokojením pohlavního pudu, kdežto u dívek není tato potřeba ještě tak zřetelná. Nástup sexuality a sexuálního chování se projevuje i jinými sexuálními rolemi. Muž je spíše chápán jako dobyvatel s určitou mírou agrese. „*Sexuální chování chlapců je také častým tématem vrstevnické komunikace, prezentace sexuální kompetence a zkušeností v této oblasti zvyšuje sociální status.*“¹¹¹ Dívčí představy o komunikaci na toto téma jsou zcela odlišné. Jsou mnohem častěji spojovány s hodnocením vlastní sexuální aktivity pro druhé pohlaví než s tématem vlastního sexuálního chování a prožívání. „*Vlastní sexualitu podněcuje u dívek partner, ne vrstevnická skupina.*“¹¹² To je myslím nejzásadnější rozdíl vlivu vrstevnické skupiny. Zatímco chlapci prvotně o svých zážitcích a zkušenostech diskutují ve vrstevnické skupině, která podněcuje jejich aktivitu v této oblasti, dívky přenechávají tuto iniciativu výhradně na partnerovi a své vlastní sexuální prožitky nepoužívají ke zvýšení prestiže ve vrstevnické skupině.

Právě první schůzky v párech s erotickým obsahem či podtextem jsou v tomto období častější u dívek, které se tolik neidentifikují v sexuální oblasti se svou vrstevnickou skupinou na bázi zkušeností a důvěrností, ale spíše pahnou po opravdovém vztahu. Dívky jsou v této oblasti poněkud vyspělejší než chlapci a mají pocit, že vrstevnická skupina nemůže již plnohodnotně zastoupit pravý partnerský vztah. Elizabeth Fenwicková a Tony Smith ve své knize *Adolescence, The Survival Guide for Parents and Teenagers*¹¹³ přesně uvádí, že dívky jsou zpravidla dříve připravené začít se schůzkami, tedy kolem 14 až 15 let, chlapci asi o rok později. Vztahy jsou většinou ještě krátkodobé, obvykle vyplněné návštěvou nejrůznějších zábavních zařízení. Dívky dávají zpravidla v těchto vztazích přednost starším

---

¹¹¹ Macek, P. Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívání. Praha: Portál, 1999. s. 76.

¹¹² Tamtéž, s. 76.

¹¹³ Fenwick, E., Smith, T. Adolescence, The Survival Guide for Parents and Teenagers. London: Dorling Kindersley Limited, 1993. s. 124.

partnerům, protože chlapci z vrstevnických skupin ještě nedozráli do této fáze. Zpravidla odsuzují jejich chování, nevyzrálost či sdílnost, kdy veškeré zážitky tlumočí vrstevníkům v partě, jak jsem se výše zmiňovala. Převládajícím znakem těchto prvotních vztahů je zvědavost a potřeba ujistit se o vlastní atraktivitě a přitažlivosti u opačného pohlaví. Ovšem i toto období je později vystřídáno identifikací s pohlavní rolí. Partnerské schůzky přestávají být pouze o sdělování společných zájmů, pocitů a prožitků, ale začínají se přesouvat do oblasti intimního fyzického kontaktu.

Sexuální aktivity začínají zpravidla lehkým mazlením a stupňují se až v pohlavní styk. Domnívám se (a mnohé výzkumy to i dokazují), že hranice věku prvního pohlavního styku se stále snižuje. Ovšem hranice prvního pohlavního styku a celková frekvence pohlavního styku v dospívání je během mnoha let značně variabilní a musíme brát vždy v potaz sociokulturní, ale i socioekonomické faktory, které to ovlivňují. Průměrný věk prvního pohlavního styku rovněž souvisí se životním stylem dané země. Zcela jistě mohu potvrdit, že adolescenti s rizikovějším chováním (konzumace alkoholu, drog) zahajují svou sexuální život mnohem dříve a jsou ve svém sexuálním životě mnohem více promiskuitní. Přesto si myslím, že zamilovanost je dnes stále hlavním motivem pro zahájení pohlavního života a prvního pohlavního styku hned vedle zvědavosti, která je podle mého také častým důvodem, proč dospívající zahajují včasný, mnohdy neuvážený pohlavní styk. S tím podle mého názoru úzce souvisí téma jako je sex na jednu noc, kdy neuvážené rozhodnutí, zvědavost, alkohol či přílišný tlak rozhodnou o tak intimní a důležité záležitosti jako je první pohlavní styk, který by měl být prvotně spojen s rozvahou, láskou a větší důvěrou.

„Vyspat se s ní to ano, ale jen žádné důvěrnosti.“¹¹⁴

Kraus

S postupem času se partnerské vztahy prohlubují a mají stabilnější a dlouhodobější ráz. Mnohdy je toto trvání spojeno s věrností jakožto morální hodnotou, kdy jsou partneři přesvědčeni, že tak to být musí, s prevencí proti onemocnění, ale na druhé straně s prohloubením intimity a zodpovědnosti vůči druhému. Myslím, že dlouhodobý vztah a vázání se na jednoho partnera je v adolescenci vnímáno spíše

---

¹¹⁴ Hartl, B. Inspiromat. Praha: Mladá fronta, 1967. s. 43.

negativně. Mnozí se domnívají, že tomuto páru hrozí nebezpečí z předčasné gravidity, předčasného rodičovství, a proto neuváženého sňatku, který by nemusel skončit dobře vzhledem k mladému věku partnerů. Je pravdou, že dnes je velmi málo párů, které udrželi dlouhodobý vztah od dob adolescence až po vyzrálou dospělost. Domnívám se, že dlouhodobější vztah od svých prvopočátků spíše preferují a uznávají dívky, které se spíše pyšní délkou vztahu na rozdíl od chlapců, kteří mnohdy počítají své sexuální partnerky jako sesbírané trofeje.

Z vlastní zkušenosti vím, že pokud takový vztah vydrží, překoná všechno, co se mu postaví do cesty, stane se natolik pevným a nepřemožitelným, že se jeho dva členové stanou nejen milenci, ale i kamarády a přáteli na celý život a že jsou mezi nimi nadosmrti zbořeny všechny zábrany, lži a přetvářky.

„O lásce mezi dvěma lidmi často rozhoduje drobná, legrační maličkost, o níž by se člověk nikdy nedomníval, že může rozhodnout nejen o tak důležité věci jako je láska, nýbrž o čemkoliv.“¹¹⁵

Dygat

1.3.8 Vliv médií

„Tím nejpodstatnějším nebezpečím moderních médií je především jejich schopnost budit zdání, že věrně odrážejí okolní svět. Opak je však pravdou; ve vztahu k okolnímu světu jsou média zrcadlem malým a lehce pokřiveným. Přesto není nutné média zatracovat, či obviňovat ze lži, ona totiž většinou nelžou, nebo přesněji, nelžou záměrně. Ona jen nemohou být jiná, jejich podstata jim zkrátka neumožňuje ukázat úplný a pravdivý obraz světa. Každý, kdo někdy pozoroval svět hledáčkem kamery či fotoaparátu, ví, že svět v hledáčku je jiný, než ten skutečný.“¹¹⁶

V posledních letech vzniká mnoho publikací, které se zabývají právě médii. Patrně to bude tím, že média v nemalé míře ovlivňují dění kolem nás, působí na každého jedince a ať už si to uvědomujeme nebo ne. „*Média, ať už přímo nebo*

---

¹¹⁵ Hartl, B. Inspiromat. Praha: Mladá fronta, 1967. s. 40.

¹¹⁶ Kosková Třísková, Lenka. Mediální výchova [online]. © 2006, poslední aktualizace listopad 2007 [cit. 10. 9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.juniormedia.cz/vychova.html>>.

nepřímo, ovlivňují představy, přesvědčení, postoje, hodnoty a chování příjemců.“¹¹⁷ Média jsou zkrátka všude kolem nás a jejich síla získává na intenzitě.

1.3.8.1 Sex na prodej

Podle Lenky Šilerové dnes žijeme ve velmi sexualizované době, která se netýká jen dospělých, ale už i dětí a dospívajících, na což bychom neměli zapomínat. Děti se se sexualitou setkávají už od útlého věku a téměř na každém rohu. Často je to i dříve, než jsou na to rodiče připraveni. *„Ve více či méně skryté podobě se lze s různými formami prezentace sexuality, sexuálních symbolů a témat setkat na stránkách časopisů pro mládež, ženských i společenských časopisů, televizních pořadů či na internetových stránkách. Sexuální symboly a motivy se staly také nedílnou součástí reklam.*“¹¹⁸ Sexuální podněty a metafory jsou všude kolem nás a nelze tomuto všudypřítomnému tématu SEX nijak uniknout.

Sex se objevuje v reklamách. Od nápojů, léků, po parfémy či zájezdy k moři. Sex je podstatnou složkou většiny reklam, která by tak měla přilákat co nejvíce diváků. Reklamy jsou plné polonahých lidí s naprosto dokonalými těly, kteří naplňují sen o těžko dosažitelné božské kráse. Samotný produkt z reklamy nemusí mít mnohdy vůbec nic společného se sexem, ale slouží pouze jako vodítko pro diváka - teenagera, který se cítí sexy, pokud se navoní nejnovější značkou parfému a kráčí si to městem stejně jako onen opálený svalovec z reklamy.

Sex v časopisech a novinách se stává rovněž rozhodujícím faktorem. Sexuální tematice se věnuje spousta časopisů, ať už ve formě pouhé fotografie nádherné ženy na titulní straně někdy doplněné o lákavý titulek. V rozporu s tím vším se ovšem dočítáme a setkáváme s mnoha tvrzeními, že sex není v životě rozhodně to nejdůležitější.

Sex se stal rovněž skrytou součástí mnoha hudebních produkcí. *„Sex, dráždivost a flirtování je dnes stejně běžnou součástí vnějšího image hudebníků, jako je tomu v případě jejich písní.*“¹¹⁹

---

¹¹⁷ Burton, G. – Jiráček, J. Úvod do studia médií. Brno: Barrister a Principal, 2001. s. 355.

¹¹⁸ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 15.

¹¹⁹ Chalke, S. Umíte se bavit se svým dítětem o sexu? Praha: Albatros, 2002. s. 15.

Sex rovněž nechybí na seznamech bestsellerů, protože sex se vždy dobře prodával, a proto se někteří spisovatelé nebojí okořenit svá díla o pikantní scény. Pozadu nezůstává ani film či televize se svými reality show, které přitahují diváky k televizním obrazovkám jako voyery, kteří nečekají na to, co se stane, ale kdy se „TO“ stane.

Jednodušeji shrnuto a podtrženo – děti jsou zkrátka obklopeny sexuálními symboly na každém kroku.

1.3.8.2 Věrohodnost médií

V dnešní době na nás působí řada informací z oblasti sexuality a sama nedokážu jednoznačně říci, do jaké míry jsou tyto informace pro děti či dospívající nebezpečné a do jaké míry je mohou samovolně ovlivnit. *Lenka Šilerová*¹²⁰ zastává ve své knize názor, že pokud s dětmi budeme o sexuálních otázkách hovořit, je zbytečné se obávat, že by se mohly děti nějakým způsobem zkazit. Rozhovory s dětmi, při nichž jsou uvedeny informace ze sdělovacích prostředků na pravou míru, ovlivňují jejich působení, správný výklad a pochopení. Ne vždy se totiž jedná o pravdivé informace, které tak mohou zkreslovat jejich představy a postoje. Problémem se mohou stát časopisy pro mládež, které často píší o sexuálním životě mladistvých před patnáctým rokem nebo krátce po něm jako o zcela běžné věci. V mnoha diskusních pořadech či reklamách je sexualita spíše zobrazována ve své tělesnosti a onen cit se z ní zcela vytrácí. Jak mají mladí lidé potom pochopit, že sexualita není pouze o sexu, když na ně ze všech stran doléhají média se svou tělesnou sexualitou? Jak mají mladí lidé pochopit, že sex není pouze závodem na krátké trati s co největším počtem hráčů? Právě rodina a škola má v této oblasti velikou a nezastupitelnou funkci – pomoci dětem a dospívajícím, aby se v těchto signálech z okolí vyznali, aby se v nich orientovali a lépe je pochopily. Děti a dospívající by neměli brát tato sdělení za jediná správná a možná. Měli by se naučit rozpoznávat, která sdělení slouží pouze komerčním účelům a která ne, a v případě nejasností se obrátit na rodinu či školu.

Pokud zde hovořím o mylných sděleních, kterými nás doslova bombardují sdělovací prostředky, ráda bych zde jen pro úplnost uvedla zkušenost, se kterou jsem se

---

¹²⁰ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. 103 s. ISBN 80-247-0291-6.

sama setkala na základní škole, kdy se mě už dvanáctiletá žákyně zeptala při rodinné výchově v rámci praxe na to, jestli je opravdu menstruace modrá. Ostatní žákyně ve třídě se začaly smát, ale žádná nechtěla své spolužačce odpovědět a vysvětlit jí to. Po několika minutách se jedna osmělila, přihlásila se a řekla, že modrá být nemůže, že je to vlastně krev. Na to se rozhostila po třídě debata, zda princezny a královny s modrou krví by tu menstruační krev měly modrou. Jak velká je tedy síla reklamy? Myslím, že nekonečná.

Chtěla jsem pouze ilustrovat, jak významně dokáže reklama ovlivnit myšlení dětí v momentě, kdy je na menstruační vložku vylita modrá tekutina a ne červená. Dívka, která se to pokusila spolužačce velmi jednoduše vysvětlit, odpověděla na mou otázku, odkud to ví, také velmi jednoduše: „*Zeptala jsem se maminky.*“

Domnívám se, že bychom tak měli děti a dospívající vybavit dostatečným množstvím informací a postupů, aby nestáli na straně zmanipulované masy, ale dokázali sami rozhodnout, která sdělení jsou pravdivá a která ne. Myslím, že pokud děti vybavíme dostatkem informací a dovedností, nebudou pro ně média nebezpečná, ale stanou se jejich společníkem, který je bude provázet celým životem a který jim bude dávat jen takové informace, které budou sami chtít přijímat. Řešení nenajdeme určitě v tom, že budeme dětem a dospívajícím něco zakazovat či před nimi skrývat, ale měli bychom je spíše učit, jak s informacemi pracovat, jak k nim přistupovat a jak je třídit, aby se v jejich záplavě neutopili. Média mají totiž velmi silné účinky na to, aby dokázala změnit naše postoje, myšlení i chování, které ovlivňují každého z nás. Přeměňují naše postoje a chování v různých situacích nebo v kontaktu s různými lidmi. Média mají dnes i tu moc, že se snaží především mladým dospívajícím lidem předkládat životní styl, nové hodnoty či postoje. Nabízejí a předkládají mladým lidem vzory, jejich způsob života, životní styl či image. Dospívající, ač si to mnohdy neuvědomují, tak získávají mylné představy o ideálním způsobu partnerského soužití, vztahu, lásce či sexu. Snaží se ztotožnit se vzorem nebo se mu alespoň přiblížit. Nedokážou mnohdy připustit, že jejich představa ideálu je pouhým klamem, který tak dobře ukazují média. Snaží se přiblížit idolu, který existuje jen ve světě médií a jehož pravá tvář je mnohdy prázdnější, než se zdá. Ukazujme proto dětem a dospívajícím jen pravou lásku, pravou sexualitu a pravý vztah než to, co jim nabízí média. Ať dokážou sami uvěřit, že není všechno zlato, co se třpytí.

„Pokud vy sami neovlivňujete způsob, kterým se vaše dítě dívá na sex a sexualitu, jste asi jediní – celý zbytek světa totiž o tento vliv usiluje.“¹²¹

1.3.8.2.1 Mediální výchova

„Mediální výchova není naukou o tvorbě mediálního obsahu, je naukou o tom, jak obsahu správně rozumět.“¹²²

Myslím, že právě pomocnou rukou pro dospívající mládež je mediální výchova na základních školách, která je zařazena do Rámcového vzdělávacího programu jako jedno z *průřezových témat*¹²³, která všechny základní školy povinně zařazují do svých školních vzdělávacích programů.

Základním cílem mediální výchovy je naučit žáky postupy a triky, jakých se v médiích používá, chtějí-li jim správně porozumět a dosáhnout určitého efektu. Dále by měla mediální výchova svým žákům odhalit, co všechno ovlivňuje výsledné sdělení a proč nemůže být nikdy zcela objektivní.

Metodický portál RVP pro základní vzdělávání¹²⁴ definuje mediální výchovu takto:

Smyslem průřezového tématu Mediální výchova (MV) je vybavit žáky základní úrovní mediální gramotnosti. MV nabízí poznatky týkající se mediální komunikace a také základní dovednosti práce s médii. MV vede žáky k poučenému vyhodnocování mediálních sdělení z hlediska jejich záměru a z hlediska jejich vztahu k realitě.

MV se v základním vzdělávání věnuje kritickému vnímání mediálních sdělení, interpretaci vztahu médií a reality, stavbě mediálních sdělení, vnímání autora

---

¹²¹ Chalke, S. Umíte se bavit se svým dítětem o sexu? Praha: Albatros, 2002. s. 17.

¹²² Kosková Třísková, Lenka. Mediální výchova [online]. © 2006, poslední aktualizace listopad 2007 [cit. 10. 9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.juniormedia.cz/vychova.html>>.

¹²³ Průřezová témata jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Jedná se o okruhy aktuálních problémů současného světa, které se tak zařazením do RVP ZV stávají nedílnou součástí základního vzdělávání. V jednotlivých rubrikách - Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. 2007 [cit. 1.9. 2008]. Dostupné z: <http://www.rvp.cz/soubor/RVPZV_2007-07.pdf>.

¹²⁴ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Metodický portál – Portál vzdělávání* [online]. c2005-2007 [cit. 1.9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.rvp.cz/sekce/182>>.

mediálních sdělení, fungování a vlivu médií ve společnosti a také praktické tvorbě mediálních sdělení a práci v realizačním týmu.“

1.3.8.3 Literatura vhodná pro dospívající

Vedle médií typu rozhlas a televize je v současné době na trhu i velké množství literatury o sexualitě a jejích nejrůznějších oblastech. Nejedná se pouze o časopisy pro ženy či dospívající, ale i odbornou literaturu, kde mohou dospívající nalézt uspokojivé informace o sexualitě. Ovšem odborná literatura z oblasti sexuality se nevěnuje pouze definování a vysvětlování pojmů a základních vztahů, ale rovněž poskytuje rady a pomoc svým čtenářům a respondentům. Pro ilustraci zde uvádím výčet několika našich předních odborníků v této oblasti a jejich odborných publikací. Rovněž uvádím i několik titulů, které se zabývají výhradně poradenstvím a konkrétními otázkami z oblasti sexuality, na které nenachází dospívající nikde jinde uspokojivé odpovědi.

MUDr. Radim Uzel CSc. – především lékař sexuolog a ředitel Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu. Je autorem mnoha knih a článků, které jsou určeny široké veřejnosti a které publikuje zejména na webových stránkách www.planovanirodiny.cz. Je znám zejména vystupováním v médiích.

Uzel, R. Ženské otazníky. Praha: Práce, 1987.

Uzel, R. Mýty a pověry v sexu. Praha: Práce, 1990.

Uzel, R. Sex – odhalené tabu. Praha: Grafoprint, 1992.

Uzel, R. Jak neotěhotnět. Praha: Scientia medica, 1992.

Uzel, R. Umění milovat. Praha: Cesty, 1993.

Plzák, M. - Uzel, R. Zákony ženské přitažlivosti. Praha: Eminent, 1995.

Uzel, R. Antikoncepční kuchařka. Praha: Grada, 1999.

Uzel, R. Sexuální zvěřinec. Praha: Ikar, 2000.

Uzel, R. Sexuální výchova. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006.

MUDr. Jaroslava Pondělíčková – Mašlová – její kvalitní publikace se snaží poradit a poskytovat informace přímo mládeži.

Pondělíčková-Mašlová, Jaroslava. Když dívka dospívá. Praha : Avicenum, 1983.

Pondělíčková-Mašlová, J. Nezralá sexualita; O sexuální výchově a sexuálních projevech dětí a mládeže. Praha: Avicenum, 1990.

Pondělíčková-Mašlová, J. O sexualitě a partnerských vztazích. Praha: Galén, 2005.

Pondělíčková-Mašlová, J. Pohlavní život neboli odpovědi na otázky, které si kladeš. Praha: Slovart, 2005.

Pondělíček, I. - Pondělíčková-Mašlová, J. Sexuální zrání mladého muže. Praha : Avicenum, 1986.

Pondělíček, I. - Pondělíčková-Mašlová, J. Jak (se) lidé milují. Praha : SNTL, 1990.

Prof. PhDr. Petr Weiss, Ph.D. - je sexuolog, klinický psycholog a psychoterapeut. Zabývá se rovněž sexuálními dysfunkcemi, deviacemi a transsexualitou. Je soudním znalcem v odvětví psychiatrie a sexuologie. Patří mezi sexuology, kteří bývají často kontaktováni médii a vyjadřují se v rozhovorech nebo ve vlastních článcích.

Weiss, P. Světové dějiny sexuality. Praha: Ikar, 2007.

Weiss, P. Sex. Praha : Alberta Plus, 1998.

Weiss, P. Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti. Praha: Grada, 2000.

Weiss, P. - Zvěřina, J. Sexuální chování v ČR - situace a trendy. Praha : Portál, 2001.

Weiss, P. Sexuální deviace : klasifikace, diagnostika, léčba. Praha : Portál, 2002.

Murín, G. - Weiss, P. Abeceda tělesné lásky. Praze : Triton, 2004.

Doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina CSc. - je nejen lékař – sexuolog a předseda Sexuologické společnosti České lékařské společnosti, ale také politik a člen evropského parlamentu ve skupině Evropských demokratů. Přednáší na mnoha konferencích doma i v zahraničí a je autorem více než 120 odborných a vědeckých prací.

Zvěřina, J. Vše o sexu : sexuologie a sexuální praxe pro každého. Praha: Ikar, 2004.

Weiss, P. - Zvěřina, J. Sexuální chování v ČR - situace a trendy. Praha : Portál, 2001.

Zvěřina, J. Sexuální poruchy u žen ; Sexuální poruchy u mužů. Praha: Triton, 2000.

Zvěřina, J. 2 x 100=dvakrátsto intimních rad pro muže a ženy. Praha: Výběr, 1992.

Zvěřina, J. Lékařská sexuologie. Jinočany : H & H Jinočany, 1992.

1.3.8.4 Internetové portály

Neopominutelným zdrojem informací je v dnešní době především internet, který je dnes jednoduše dostupný. Žáci se s ním seznamují již během školní docházky v podobě hodin výpočetní techniky. Řada z nich má internet k dispozici doma, kde se například za pomoci rodičů či starších sourozenců učí vyhledávat a třídit potřebné

informace. Internet bych v současné době hodnotila jako nejčastější zdroj informací u dospívajících, kteří se chtějí něco dozvědět o sexualitě. Jako příklad zde uvádím několik internetových portálů, na nichž se mohou dospívající něco dozvědět nebo se bez obav obrátit se svými problémy či otázkami.

www.sexus.cz

www.sexualne.cz

www.planovanirodiny.cz

www.poradnasexu.estranky.cz

www.rodina.cz

1.3.8.5 Nejen negativní vliv

V závěru této kapitole je třeba také poznamenat, že ne všechna média nutně představují pouze negativní zdroje informovanosti. Mimo médií s manipulativními záměry a se zkreslenými informacemi (od pornografie: www.brazzers.com po populární časopisy pro teenagery typu *BRAVO*¹²⁵), existuje i řada dalších osvětových zdrojů informací, na které se lze obrátit. Jako příklad takového zdroje uvádím například, již výše zmíněné, internetové stránky Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu, která byla založena v roce 1991 jako nevládní nevýdělečná organizace zabývající se podporou populačního zdraví a plánování rodiny jako základního lidského práva: www.planovanirodiny.cz.

1.3.9 Možné zdroje informací

Myslím, že v této větší kapitole, která se týkala vlivu rodiny, školy, vrstevníků a médií na postoje dospívajících k sexualitě bylo řečeno mnohé, ale zcela jistě ne všechno. Pokud si budeme chtít odpovědět na otázku: „*Který zdroj informací je pro dospívající nejčastější, nejdůležitější nebo nejvěrohodnější?*“ Ne to bude asi těžké jednoznačně odpovědět. Jednoznačně můžeme říci, že všechny tyto zdroje nepochybně dospívající ovlivňují ve velké míře. Myslím, že pořadí důležitosti zdrojů se bude značně

---

¹²⁵ I navzdory tomuto tvrzení jsem si časopis Bravo vybrala pro menší rozbor v praktické části práce, a to z důvodu jeho jednoduché dostupnosti pro dnešní mládež, která v něm může spatřovat určitý zdroj informací o sexualitě (sexuologická poradna MUDr. Hanky Fífkové).

proměňovat v souvislosti s rozvojem technologie a modernizace, která proniká i do školství.

Podle mého je nejdůležitějším zdrojem informací rodina a nebo v ideálním případě by měla být, protože „*ne škola, ani kamarádi, filmy či média, nýbrž rodiče*“¹²⁶ by měli být prvními, s kým se budou dospívající o sexu bavit. Ovšem spekulovat o tom, jaké zdroje dospívající preferují, je obtížné, proto bych odpověď ponechala na průzkumu praktické části diplomové práce, která si je klade za cíl.

V závěru bych ráda odcitovala krátký úryvek autora z knihy *Umíte se bavit se svým dítětem o sexu?*, který rovněž potvrzuje mou domněnku o tom, že rodina by měla být pro dospívající tím dominantním zdrojem informací.

*„Poznatky, které vaše dítě získá od učitelů či spolužáků (a tento fakt se nevztahuje pouze na sex), budou nutně subjektivní (...) Morální názory učitele se zákonitě promítnou do jeho výuky, jakkoli by se sebevíc snažil být absolutně objektivní. Jelikož nemáme žádnou záruku, že by se vám morální postoje jednotlivých učitelů stoprocentně líbily, je nanejvýš důležité, abyste dítěti předkládali svoje vlastní postoje. Tak budete moci porovnávat vaše hodnoty s hodnotami, které mu předkládají učitelé, kamarádi nebo média. Když bude vaše dítě vědět, co si myslíte vy, snadněji se zorientuje ve spleti názorů nejrůznější lidí. Bude pak připraveno na střet s jinými pohledy na sex.“*¹²⁷

---

¹²⁶ Chalke, S. *Umíte se bavit se svým dítětem o sexu?* Praha: Albatros, 2002. s. 21.

¹²⁷ Tamtéž, s. 23.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Průzkum

Měli bychom reagovat na změny ve společnosti, z nichž vyplývají i změny v postojích a potřebách v oblasti sexuality, mění se morální principy, platné ještě před desetiletím a ztrácejí tak své opodstatnění. „Zaznamenáváme urychlení sexuálního dospívání mládeže, změnu patriarchálního charakteru rodiny na rodinu demokratickou, růst ženské emancipace a vyšší vzdělanosti.“¹²⁸ Podle Petra Weisse se sexuální výchova stala v posledních letech výrazně politickým tématem v mnoha zemích světa včetně České republiky. Proti ní se totiž ozývají především konzervativci, kteří tvrdí, že sexuální výchova je naprosto neúčinná a je pouze zodpovědná za to, že se dospívající více sexuálně angažují a dříve zahajují svůj sexuální život. Naproti jejich tvrzení stojí většina výzkumů, která dokazuje, že je tomu právě naopak. Sexuální výchova a obecně znalosti o sexualitě spíše oddalují první styk, vedou ke zvýšenému užívání antikoncepce a v nemalé míře přispívají k dodržování zásad bezpečného sexu. Výsledky potvrzují i tolerantnější sexuální postoje dospívajících v této oblasti. Sexualita se tak stala veřejným tématem v mnoha oblastech, v nichž je podrobněji zkoumán postoj k interrupci, pornografii, masturbaci či homosexualitě.

*„Země s otevřenou sexuální výchovou jsou současně zeměmi s nejnižším výskytem gravidit dospívajících a s nejnižší potratovostí, státy s ambivalentním nebo s nepřátelským postojem k sexuální výchově patří v těchto ukazatelích k nejhorším“.*¹²⁹

Prof. PhDr. Petr Weiss, Ph.D.

Domnívám se, a jak jsem již uvedla v samotném úvodu diplomové práce, že současné výzkumy z oblasti sexuální výchovy je třeba neustále aktualizovat, neboť nám mohou upřesnit některé informace z hlediska vědomostí, již zmíněných postojů, tak i potřeb, protože pochopení vlastního sexuálního chování přispěje nejen k tomu, jak pochopit druhé, ale také přispěje k možnostem prožít vlastní kvalitní život.

---

¹²⁸ Uzel, R. Sexuální výchova. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 6.

¹²⁹ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 7.

2.1.1 Výzkumné cíle, problémy a hypotézy

Praktická část diplomové práce zkoumá názory, chování a postoje dospívajících k sexualitě prostřednictvím otázek v dotazníku, na které vybraní respondenti odpovídají. Do praktické části je zahrnut vedle hlavního kvantitativního průzkumu i kvalitativní průzkum a kresba, které budou doprovázet hlavní kvantitativní průzkum praktické části diplomové práce.

Průzkum by nám měl zodpovědět, jaké jsou zdroje informací o sexualitě, co vystihuje pojem sexualita či sex, jak respondenta ovlivňuje v jeho postojích rodina, škola či vrstevníci, jak hodnotí dospívající úroveň svých znalostí o sexualitě získaných doma a ve škole, na jaké otázky nenachází uspokojivé odpovědi nebo jaký názor mají na partnerský sexuální život či sexualitu obecně.

Na základě těchto obecných cílů jsem stanovila konkrétní otázky takto:

2.1.1.1 Otázky

1. **otázka:** Jakým způsobem chápou dospívající pojem sexualita a sex? Spatřují v těchto pojmech rozdílnost? Existují rozdíly mezi pojetím u chlapců a dívek?
2. **otázka:** Jaké jsou zdroje informací dospívající mládeže? Který zdroj informací je nejčastější, nejvěrohodnější a který byl jejich první?
3. **otázka:** Jaká je dnes úroveň vztahů a hlavně komunikace v rodině pro utváření postojů dospívajících k sexualitě?
4. **otázka:** Jaké názory a postoje zastávají dospívající v oblasti sexuálního života a partnerských vztahů? Co je pro ně v této oblasti důležité? Existují rozdíly u chlapců a děvčat v těchto otázkách?
5. **otázka:** Jak hodnotí dospívající své dosavadní znalosti o sexualitě a partnerských vztazích? Na které otázky z těchto oblastí hledají uspokojivé odpovědi?
6. **otázka:** Jakou úlohu hraje v hodnocení znalostí o sexualitě škola?

2.1.1.2 Hypotézy

Na základě některých poznatků z teoretické části se domnívám, že existují zásadní rozdíly mezi sexualitou ženy a muže a z toho i vyplývající postoje. U ženy převládá koncentrace na méně fyzický vztah, který je prvotně provázen láskou, citovým prožitkem, souhrou duše a těla, něžnými dotyky, duševním uspokojením, komunikací, odpovědností či intimitou. Na druhé straně muž prahne prvotně po fyzickém prožitku, který pro něho znamená nejen prvotní tělesné uspokojení, ale i vybití přetékající energie, vyvrcholení, pocity slasti završující nejrůznější sexuální praktiky. Ženy jsou ve svých sexuálních postojích uváženější, emancipovanější a vyzrálejší. Zahajují svůj sexuální život později než muži a jejich názory a postoje jsou uváženější. Upřednostňují zákonem uzavřený partnerský vztah, preferují menší počet sexuální partnerů na rozdíl od mužů. Ve svém sexuálním životě ctí význam lásky, odpovědnosti, vztahu, komunikace, vášně či psychické připravenosti. Sexualita je pro ně natolik intimní záležitostí, v níž chtějí své panenství darovat pouze jedinému.

Na základě svých domněnek jsem stanovila první hypotézu takto:

1. **hypotéza:** Postoje dívek k sexualitě v období dospívání se odlišují od postojů chlapců stejného věku a to zejména v aspektech chápání sexuality, sexuálního života a partnerských vztahů.

Dále se domnívám, že uvedené postoje k sexualitě v životě dospívajících nejvíce ovlivňuje komunikace. Otevřená komunikace je podle mého to nejdůležitější, co může především rodina svým dospívajícím dětem nabídnout. Ovšem selhávající komunikace v rodině znemožňuje dospívajícím získat dostatečné množství informací o sexualitě, které si tak dospívající nejčastěji vyhledávají mimo svou vlastní rodinu v časopisech, na internetu nebo u svých vrstevníků a kamarádů.

Na základě těchto domněnek stanovuji svou druhou hypotézu takto:

2. **hypotéza:** Ve většině rodin selhává otevřená komunikace a s tím i spojená informovanost v oblasti sexuální výchovy, na základě čehož se většina dospívajících obrací prvotně na jiné zdroje informací.

Hypotézy a cíle jsou stanoveny takovým způsobem, aby vystihly co nejvíce danou problematiku. Počet hypotéz a cílů odpovídá záměru praktické části vystihnout co nejvíce skutečnost o postojích dospívajících k sexualitě.

Informace jsou sbírány formou dotazníku přímo v prostorách vybraných škol mezi vzorky výzkumu - respondenty 8. a 9. tříd, jejichž detailnější popis je uveden v kapitole Respondenti. Zvolená metoda sběru dat byla vybrána vzhledem ke skutečnosti, aby co nejméně narušovala výuku a přinesla co nejvíce potřebných informací.

2.1.2 Metody průzkumu

2.1.2.1 Dotazník

V pedagogickém průzkumu je použita pouze jedna metoda průzkumu – *dotazníkové šetření*¹³⁰, které bylo použito pro získání co nejpodrobnějších informací od žáků 8. a 9. tříd vybraných základních škol. Tato metoda byla zvolena vzhledem k finanční dostupnosti a časové úspornosti a také se díky ní dají lépe kvantifikovat získaná data. Nevýhodou je ovšem menší pružnost, kdy není možné respondentům položit případné doplňující otázky.

Na základě kvantitativního a kvalitativního vyhodnocení dotazníku je pak možné ověřit stanovené cíle a hypotézy formulované v předešlé kapitole. Některé výsledky průzkumného šetření jsou následně porovnány s jinými obdobnými výzkumy.

***kvantitativní průzkum** – označení pro metodologii výzkumu v pedagogice a v sociálních vědách. Zdrojem poznání je pouze objektivní a co možná nejpřesnější zkoumání reality. Cílem výzkumu je objasňování jevů na základě vědecké teorie a ověřování hypotéz. Nálezy je žádoucí prezentovat tak, aby splňovaly požadavek reliability, validity a reprezentativnosti výběru a pokud možno byly též vyjádřeny kvantitativními daty. Hlavní metody: experiment, pozorování, dotazník, rozhovor.*¹³¹

***dotazník** – výzkumný a diagnostický prostředek ke shromažďování informací prostřednictvím dotazování osob. Podstatou je soubor otázek (výroků) zkonstruovaný*

---

¹³⁰ Dotazník je v plné podobě obsažen v příloze diplomové práce.

¹³¹ Průcha, J. – Walterová, E. – Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003. s. 112.

*podle kritérií vědecké metodologie, předkládaný v písemné formě. Objektivnost získaných výsledků závisí významně na formulaci otázek, výběru respondentů a způsobu zadávání dotazníku. Využití dotazníku pro výzkum a praxi je velmi široké.*¹³²

Praktická část diplomové práce není členěna na více dílčích dotazníků či částí, tvoří ji pouze jeden dotazník, který obsahuje pouze 25 otázek, přičemž 22 otázek je uzavřených, jedna je částečně doplňková a dvě otázky otevřené. Všechny otázky tvoří tematicky blízké oblasti a jejich zpracováním bychom měli co nejlépe vystihnout některé postoje dospívajících k sexualitě.

2.1.2.2 Kresba jako diagnostický prostředek

Kresba není jen pouhou hrou nebo nějakým sněním, ale můžeme v ní najít i odraz reality. Kresba může sloužit jako diagnostický prostředek k poznání dítěte. Její největší výhodou patrně je, že dítě baví a nemusíme ho do ní nutit. To ovšem neplatí obecně, jsou i děti, které kreslí nerady a jsou k této činnosti nuceny. Prostřednictvím kresby vystihujeme na papíře svá přání, představy, sny, zájmy nebo trápení. Kresba se dnes využívá v nejrůznějších oblastech diagnostikování (testování inteligence, psychoterapeutický prostředek, prostředek k vyjádření znalostí atd.) a je o ní stále větší zájem.

Kvalita kresby nám může odhalit mnohé. Při interpretaci kresby si musíme uvědomit mnoho okolností a zejména to, že pouze jedna kresba nemůže odhalit vše. Nemůžeme tedy vyvozovat závěry z jednoho obrázku dítěte, které neznáme. Také vzájemný vztah a znalost diagnostikované osoby totiž hrají velikou roli. Obrázek je nutné posuzovat i vzhledem ke kulturním a sociálním souvislostem.

Myslím, že největším problémem dnešních dětí je malá kreativita, představivost a schopnost vyjádřit se po svém. Dětem je mnohdy rutinně diktováno, co mají kreslit a jsou jim předkládána stále stejná témata. Myslím, že dětem je dáván velmi malý prostor pro samostatné vyjadřování a nápady a málo se pracuje s prožitkem a představivostí na úrovni snu, imaginace a abstrakce.

---

¹³² Průcha, J. – Walterová, E. – Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003. s. 49.

Do své práce jsem se proto pokusila zahrnout výsledky kresby, které vytvořili vybraní žáci základní školy. Jedná se o žáky a žákyně 9.B ze ZŠ a ZUŠ Jabloňová v Liberci ve věkovém rozmezí 14 a 15 let. Kresba se uskutečnila v prostorách jmenované školy během hodiny výtvarné výchovy pod mým vedením a ve spolupráci s paní učitelkou Mgr. Dagmar Semerákovou. Žáci měli prostor pro samostatné abstraktní vyjádření pocitů, tvarů, symboliky a barev, které se jim vybaví v souvislosti s pojmem SEXUALITA. Žáci měli samostatně vytvořit a barevně provést návrh trička, přičemž neměli žádná omezení.

Vzhledem ke skutečnosti, že dané žáky důkladněji neznám, nebudu se dále více věnovat rozboru jejich kreseb. Zcela jistě je kresba zajímavým tématem pro zpracování další samostatné diplomové práce. Kresby zde pouze ilustrují celou diplomovou práci a slouží jako její zajímavé oživení.

2.1.3 Sběr dat

Praktická část diplomové práce byla realizována ve 4 třídách Libereckého kraje a ve 4 třídách Ústeckého kraje. Konkrétně se jedná o dvě osmé a dvě deváté třídy ZŠ U Nemocnice v Rumburku a o dvě osmé a dvě deváté třídy ZŠ a ZUŠ Jabloňová v Liberci. Záměrně byly vybrány dvě základní školy ze dvou velikostně a krajově různých měst. Poznatky získané z anonymních dotazníků tak budou navzájem porovnány a vyhodnoceny. Druhým důvodem výběru byla *znalost obou škol*.¹³³ V dotaznících bylo osloveno v Libereckém kraji celkem 71 respondentů a v Ústeckém kraji celkem 95 respondentů, celkem tedy 166 respondentů.

Průzkum probíhal na podzim roku 2008. S dotazníkem a jeho záměrem bylo seznámeno vedení obou škol - paní ředitelka Mgr. Alena Hakelová ze ZŠ a ZUŠ Jabloňová a paní ředitelka Ing. Romana Bušková ze ZŠ U Nemocnice, které souhlasily s jeho uskutečněním. Dotazník jsem žákům v jednotlivých třídách předložila vždy osobně a to po předchozí dohodě s vyučujícím. Vyplňování probíhalo v rámci jedné vyučovací jednotky během jedné vyučovací hodiny a obsáhlo ji téměř v celé její délce.

---

¹³³ ZŠ Jabloňová Liberec – průběžná předmětová praxe z českého jazyka a literatury (2006).
ZŠ U Nemocnice Rumburk – souvislá pedagogická praxe (2007).

Hned na úvod byli respondenti podrobněji seznámeni s dotazníkem a pravidly jeho zpracování. Byli ubezpečeni o naprosté anonymitě svých odpovědí v dotazníku a dat z nich získaných, které budou sloužit pouze ke studijním účelům. V neposlední řadě jsem je požádala o naprostou upřímnost a sdílnost. Problematictější otázky jsem žákům na úvod vysvětlila a osvětlila jim, co od nich očekávám. Myslím, že odpovědi jsou formulovány jednoznačně a srozumitelně, přesto v případě jakýchkoliv nejasností měl možnost se každý žák přihlásit a zeptat se.

2.1.4 Vzorky průzkumu

Úvod dotazníku je směřován k získání informací o samotných respondentech. Hned po úvodním oslovení a poděkování za spolupráci je nezbytnou součástí dotazníku vyplnění potřebných údajů, které nám poskytnou informace o tom, kdo dotazník vyplňuje – jakého je pohlaví, věku, z jaké školy a třídy nebo kolik sourozenců má, což je velmi důležité pro následující zpracování a porovnání získaných dat. Nejenže dotazník odpoví na stanovené cíle a hypotézy v obecném měřítku, ale zároveň porovná, jak se liší odpovědi dívek a chlapců nebo škol navzájem. Předpokládám, že počet dívek ve vybraných třídách bude mnohem vyšší než počet chlapců a tím i celkový počet respondentů ženského pohlaví. Myslím rovněž, že rozdílnost odpovědí budeme spatřovat nejen v souvislosti s pohlavím, ale také s věkem. Dále předpokládám, že jelikož se vybraná města podstatně liší velikostí, krajem i zaměřením školy, mohli bychom očekávat odpovědi jednotlivých respondentů škol v zásadě odlišné.

Základní škola U Nemocnice v Rumburku není výběrovou základní školou ani školou s nějakým specifickým zaměřením. Je to běžná základní škola, která byla prvotně vystavěna pro děti z rumburského sídliště, které by jinak musely docházet až do škol v centru města či ještě dále. Školu tedy převážně navštěvují všechny děti z nedalekého sídliště, na druhém stupni zůstávají děti, které neodešly na zdejší osmileté gymnázium. Díky dobré pověsti školy do ní dojíždějí i děti z odlehlých částí města. Troufám si říci, že se jedná o nejlepší základní školu v Rumburku, co do výuky, tak složení pedagogického sboru.

Zatímco Základní škola Jabloňová by se mohla zdát jen jako jedna z mnoha škol na území Liberce, ovšem je to škola se specifickým zaměřením a to konkrétně na hudební výchovu. *„Třídy s rozšířenou výukou hudební výchovy fungují na škole od září*

1989, ve školním roce 1992 - 1993 škola zřídila i ZUŠ – toto spojení dvou subjektů bylo prvním v rámci republiky. V hudebním oboru se vyučuje hře na: zobcovou a příčnou flétnu, klarinet a saxofon, housle, violu a violoncello, kytaru, klavír, el. keyboardy, širokou paletu bicích nástrojů. Vyučuje se i sólovému zpěvu. Na škole pracují 3 pěvecké sbory, žáci do 5 ročníku mají sborový zpěv jako povinný předmět.¹³⁴

Domnívám se tedy, že rozdílnost povah obou škol by mohla mít značný vliv na výsledky dotazníkového šetření.

2.1.4.1 Respondenti (pubescenti)

Všechny potřebné informace o respondentech jsem získala prostřednictvím dotazníku. Hlavními respondenty dotazníkového šetření jsou žáci vybraných dvou základních škol z Rumburku a Liberce. Jedná se o žáky a žákyně 8. a 9. tříd ve věkovém rozmezí od 13 do 15 let, tedy dospívající mládež, která je klíčovým věkovým obdobím této práce, jehož podrobné vymezení se nachází v teoretické části diplomové práce v kapitole Dospívající mládež.

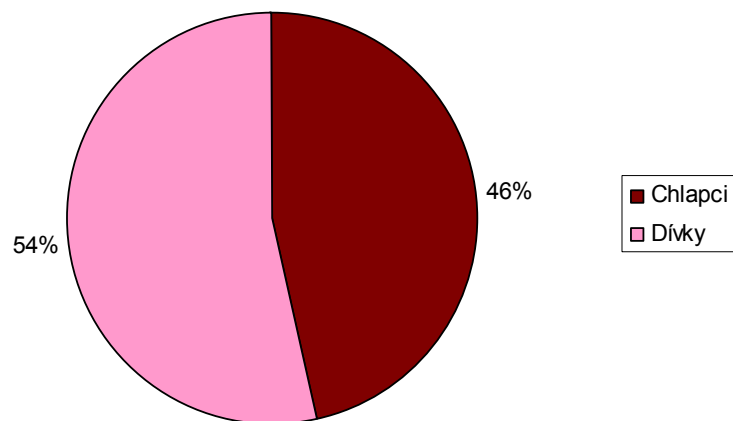
Domnívám se, že přestože je Liberec skoro desetkrát větším městem než Rumburk, bude celkový počet žáků ve vybraných třídách liberecké školy daleko menší než ve třídách rumburské školy, vzhledem k tomu, že se jedná o školu se specifickým zaměřením.

Podrobnější stanovení přesného počtu respondentů či procentuální zastoupení obou pohlaví je uveden v následujících tabulkách a grafech.

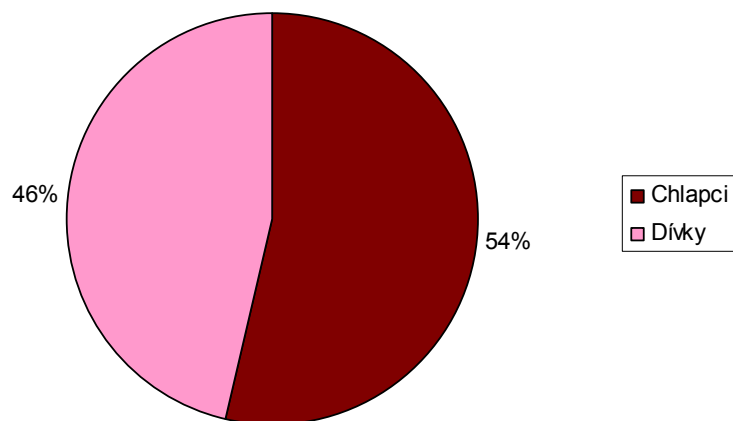
	Celkem	Rumburk	Liberec
Celkový počet	166	95	71
Chlapci	77	51	26
Věk 13 let	16	13	3
Věk 14 let	41	28	13
Věk 15 let	20	10	10
Dívky	89	44	45
Věk 13 let	23	12	11
Věk 14 let	49	23	26
Věk 15 let	17	9	8
8 třída	81	47	34
9 třída	85	48	37

Tabulka 1: Celkové početní zastoupení respondentů

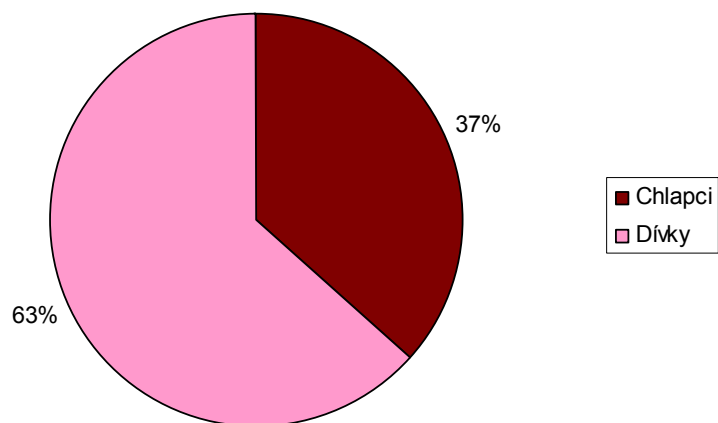
¹³⁴ ZŠ a ZUŠ Liberec [online]. Dostupné z: <<http://www.zsjablonova.euweb.cz/>>.

Graf 1: Celkové procentuální zastoupení respondentů

Graf 2: Procentuální zastoupení respondentů na ZŠ Rumburk

Graf 3: Procentuální zastoupení respondentů na ZŠ Liberec

Obrázek 4: Představa sexuality (dívka, 15 let)

2.2 Vyhodnocení průzkumu

2.2.1 1. otázka - Jakým způsobem chápou dospívající pojem sexualita a sex? Spatřují v těchto pojmech rozdílnost? Existují rozdíly mezi pojetím u chlapců a dívek?

Úvod

V teoretické části diplomové práce jsem se dost podrobněji věnovala vymezení sexuality jakožto pojmu, ke kterému lze přistoupit z nejrůznějších úhlů pohledu. Sexualita není pouze prázdným pojmem, který existuje jen v souvislosti se sexem jakožto tělesným aktem, ale je tak obsáhlý a různorodý, že v sobě zahrnuje spoustu ještě jiných významů, pojmů, odkazů či symbolů. Sexualita je potřeba, prožitek, chování, touha, jednání, spojení, opojení, závislost – tedy všechno, co vyplňuje prostor mezi dvěma vzájemnými póly. A nejen takto lze na sexualitu pohlížet.

Pokud se zamyslíme nad sexualitou, stejně tak se můžeme zamyslet nad sexem. Je to také tak obsáhlý pojem, je v něčem totožný nebo se odlišuje? Zdá se nám konkrétnější a bude tak jeho definování jednodušší? Myslím, že stanovit přesný význam těchto dvou pojmů jednoznačně nelze a je to dosti obtížné, přesto by každý z nás dokázal uvažovat o pojmech, které by dal do souvislosti s jedním či druhým výrazem. Zajímavé je rovněž zamyslet se nad rozdílností těchto dvou pojmů, a právě to bylo úkolem dospívající mládeže našeho šetření. Zamyslet se nad tím, jak chápou význam pojmu sexualita a sex. Na základě toho si můžeme udělat představu o tom, jak si dnešní dospívající mládež vykládá tyto pojmy a srovnat také, jestli spatřují rozdíly ve významech obou vybraných pojmů.

K tomuto úkolu mě inspiroval autor *Józef Augustyn*, kterého jsem hojně citovala v teoretické části a který ve své knize *Sexualita v našem životě* definuje sexualitu na základě tří rozměrů: „*hlubokého spojení citového a duchovního, budoucího sexuálního jednání a odpovědného rodičovství. Proto také dospívání k plnému mužství a k plnému ženství je zároveň dospíváním k plné odpovědnosti za sebe i za druhého.*“¹³⁵

---

¹³⁵ Augustyn, J. *Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. s. 16.

Na základě toho jsem vytvořila seznam 30 nejrozličnějších pojmů, které nesporně patří do oblasti sexuality a sexuálního života. Právě na základě definice Józefa Augustýna jsem dané pojmy rozdělila do pěti skupin, v nichž jsou vybrané pojmy v blízké souvislosti a vyjadřují vždy jeden rozměr lidské sexuality, přičemž v ideálním případě by měl výsledný výběr pěti slov pojmu sexualita obsahovat vždy alespoň jeden pojem z každého rozměru sexuality. Tento výčet pojmů a jejich dělení jsem vytvořila zcela samostatně, podle vlastního uvážení a pouze na základě rozboru uvedené citace.

Úkolem žáků pak bylo stanovit podle vlastního uvážení pět pojmů, které podle nich nejvíce vystihují daný pojem, ovšem pouze na abstraktní úrovni, neboť všechny uvedené pojmy patří do oblasti sexuality. Nás bude jen zajímat, které výrazy jsou pro sex a sexualitu nejdominantnější. Záměrem šetření pak bylo nejen odhalit význam daných dvou pojmů stanovených dospívající mládeží, ale i jejich porovnání, stanovení frekvence výběru jednotlivých slov, ale také vzájemné porovnání volby dívek a chlapců. Naprostou zajímavostí na závěr pak bude vyhodnocení počtu žáků, kteří zvolili vždy po jednom pojmu z jedné utvořené skupiny a každý z nich tak vytvořil jakýsi „ideální“ význam pojmu sexualita, tedy ideální sousloví vytvořené dospívající mládeží.

Vymezení pěti oblastí lidské sexuality

1	2	3	4	5
Ženství & mužství	Sexuální jednání	Citové opojení	Vzájemná sounáležitost	Duchovní spojení
tělo	pohlavní styk	uspokojení	vztah	duše
penis	soulož	pocity	odpovědnost	erotika
pochva	milování	slast	zkušenost	intimita
kondom	sex	prožitok	kommunikace	něžnost
antikoncepce	masturbace	energie	láska	polibky
panenství/panictví	orální sex	vyvrcholení	dotyky	vášeň

Tabulka 2: Vymezení pěti oblastí lidské sexuality

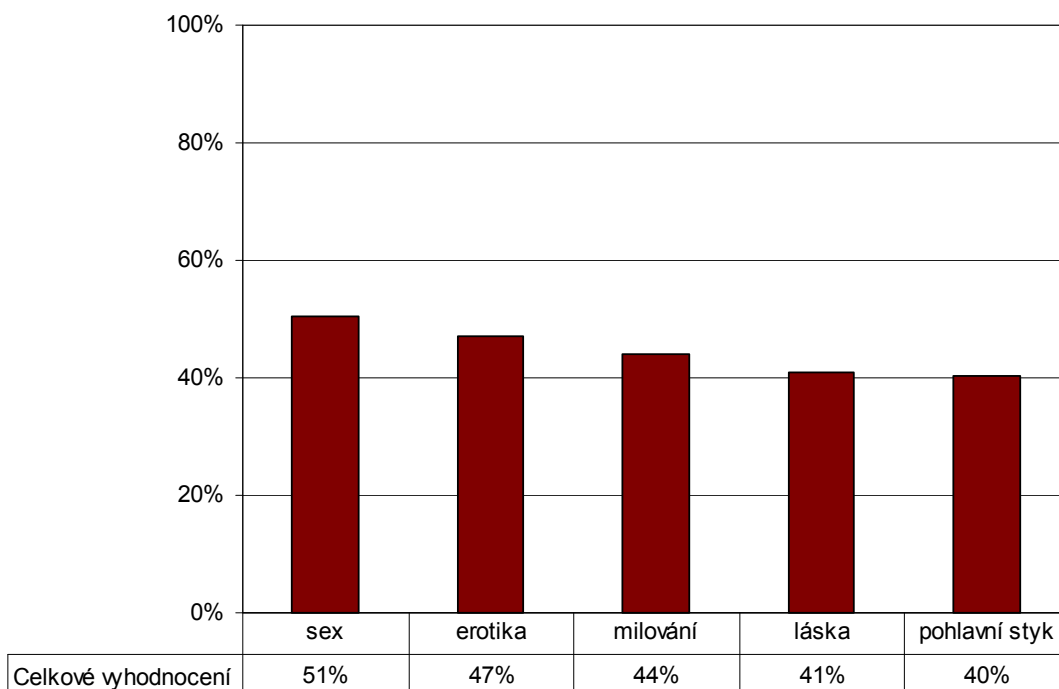
Výsledky dotazníkového šetření

K vypracování otázky č. 1 nám posloužily v *dotazníku*¹³⁶ otázky č. 1, č. 2.

Následující tabulky a obrázek nám ukazují vyhodnocení zadaných úkolů. První tabulky nám předkládají vyhodnocení nejfrekventovanějších pojmů, které žáci vybrali k pojmu sexualita a sex. Je zde jednak souhrnný seznam nejfrekventovanějších slov, kde je vždy v jednom sloupci uveden přesný počet respondentů a ve druhém přepočet

¹³⁶ Dotazník je v plné podobě obsažen v příloze.

na procentuální zastoupení. Výsledky v tabulce zobrazují jednak celkové vyhodnocení, ale také pořadí a frekvenci slov u obou pohlaví. Žáci vždy vybírali pět pojmů.

Graf 4: Otázka č. 1 – Pět pojmů, které nejvíce vystihují pojem sexualita

	Počet	[%]	slovo
Celkem	84	51%	sex
	78	47%	erotika
	73	44%	milování
	68	41%	láska
	67	40%	pohlavní styk
Chlapci	42	55%	sex
	41	53%	erotika
	41	53%	milování
	39	51%	pohlavní styk
	31	40%	láska
Dívky	42	47%	sex
	37	42%	láska
	37	42%	erotika
	34	38%	uspokojení
	32	36%	milování

Tabulka 3: Otázka č. 1 – Pět pojmů, které nejvíce vystihují pojem sexualita

Tabulka číslo 3 nám odhaluje pořadí a frekvenci zvolených pojmů. Jak je patrné z výsledné tabulky, nejvíce voleným pojmem dospívajících v souvislosti se

SEXUALITOU je sex (51%). Více jak jedna polovina žáků uvažovala shodně. Myslím, že tato asociace se dala částečně očekávat. Pokud budeme mluvit s dospívajícími o SEXUALITĚ, budou je nejdříve napadat pojmy a spojení vyjadřující tělesné sexuální projevy a sex obecně. Přesvědčuje nás o tom i vymezení celé pětičky pojmů, které získalo největší zastoupení. Se sexem nesporně souvisí pohlavní styk, který uvedlo 40% žáků. Stejně tak milování (44%), které si lze ovšem vyložit dvěma způsoby – jako jemnější či citovější označení pohlavního aktu (milovat se s někým), nebo jako projev lásky (milovat někoho). Zajímavé je zjištění, že 47% žáků označilo erotiku znamenající spíše duchovní než tělesné spojení. 41% pak zvolilo lásku (jakožto projev vzájemné sounáležitosti mezi oběma partnery), která by měla jít ruku v ruce se sexualitou, a tak podtrhovat i citový ráz tohoto pojmu. Procentuální zastoupení vybraných pojmů je skoro vyrovnané, a přestože sex získal nadpoloviční většinu, ostatní pojmy nezůstaly výrazně pozadu. Souhrnně lze říci, že SEXUALITA je pro dospívající žáky nejen o sexu (jakožto tělesném sexuálním projevu), ale také zahrnuje citové i duševní rozpoložení.

Odlišný pohled měli potom chlapci a dívky, když se zaměříme na jejich volbu. U obou opět převládal pojem sex. Další výběr se v podstatě lišil výběrem jednoho pojmu a pořadím slov. U obou se vyskytovala shodně erotika, láska i milování, přičemž chlapci byli poněkud konkrétnější a označili ještě pohlavní styk. Dívky se držely patrně střízlivějších pojmů a namísto pohlavního styku daly milování a uspokojení jakožto projev citového opojení.

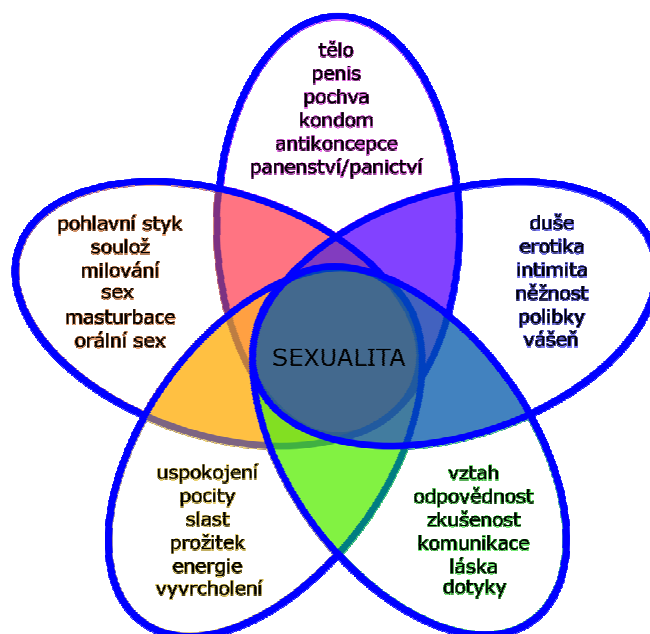
	Počet	[%]	slovo
Celkem	107	64%	pohlavní styk
	88	53%	soulož
	84	51%	milování
	59	36%	erotika
	49	30%	uspokojení
Chlapci	52	68%	pohlavní styk
	44	57%	soulož
	34	44%	milování
	32	42%	erotika
	26	34%	orální sex
Dívky	55	62%	pohlavní styk
	50	56%	milování
	44	49%	soulož
	27	30%	erotika
	27	30%	uspokojení

Tabulka 4: Otázka č. 2 - Pět pojmů, které nejvíce vystihují pojem sex

SEX se dospívajícím nejvíce vybavuje s pojmem pohlavní styk (64%), což je zcela jasný a očekávaný postup. Stejně tak jako soulož (53%) a milování (51%) jsou pro dospívající spíše projevem tělesným. Naproti tomu i zde zařadili žáci pojmy erotika (36%) a uspokojení (30%), přičemž i uspokojení by mohlo být výsledným produktem uvedeného pohlavního styku, soulože i milování. Jediná erotika zde pak zastupuje spíše duchovnější sexuální spojení. Celkově ve spojení se sexem převládají spíše tělesné sexuální projevy, které vždy volila nadpoloviční většina dospívajících. SEX tedy pro žáky znamená spíše pohlavní sblížení mezi dvěma partnery, což potvrzuje i naši domněnku z teoretické části, kde jsem psala o duchovní a tělesné složce sexuality, kdy ta tělesná mezi většinou převládá vlivem okolností, které na ni působí, ať už z televize, časopisů, od kamarádů nebo ze školy, kde se mnohdy klade důraz na tělesné sexuální projevy než na duševní stránku věci.

Volba pojmů u chlapců a dívek byla obdobná jako v předchozím případě. Byla v zásadě shodná - SEX je především o pohlavním styku, souloži a milování, přičemž dívky ho uvádí do souvislosti ještě uspokojením jako citovým prožitkem a chlapci s orálním sexem jakožto konkrétnějším tělesným sexuálním projevem. Celkově tedy chápou chlapci i dívky SEX skoro identicky, avšak chlapci jsou stále více zastánci tělesných sexuálních projevů.

Ideální význam pojmu sexualita

Obrázek 5: Sexualita jako nejednotný pojem

Z vytvořeného obrázku je na první pohled patrné, že sexualita je vytvořená jako souhrn všech pojmů, je zde vidět její obsáhlost a různorodost. Ideální se stává v momentě, kdy dojde k propojení všech jejich rozměrů. Pokud bychom chtěli stanovit sexualitu na základě právě a pouze pěti pojmů, bylo by *ideální*¹³⁷, aby každý pojem zastupoval jednu její úroveň. U žáků nastaly takové případy pouze tři (2%) z celkového počtu 166 žáků, přičemž se jednalo pouze o dívky. Ty vytvořily ideální sousloví, která jsou vidět v tabulce č. 5, v níž je uveden konkrétní výběr slov z jednotlivých skupin.

1	2	3
panenství	panenství	panenství
milování	sex	sex
uspokojení	uspokojení	uspokojení
vztah	láska	láska
erotika	polibky	erotika

Tabulka 5: Sexualita jako ideální pojem

Dívky se při svém výběru shodovaly s chlapci v tom, že své pojmy nejčastěji volily ze stejných dvou skupin - z oblasti duchovního spojení a sexuálního jednání (kde jedna dívka a jeden chlapec shodně vybrali všech pět pojmů), přičemž u chlapců byla při výběru dominantnější oblast sexuálního jednání a u dívek oblast duchovního spojení. Nejméně zastoupenou oblastí byla u dívek i chlapců shodně rovina vyjadřující ženství a mužství.

Shrnutí výsledků

Přestože jsem na začátku očekávala jednoznačně rozdílnou preferenci oblastí sexuality u dívek a chlapců, vyhodnocení ukázalo spíše jejich shodu při výběru pojmů, a tak i jednotlivých oblastí.

	ženství a mužství	sexuální jednání	citové opojení	vzájemná sounáležitost	duchovní spojení
dívky	33%	80%	57%	67%	88%
chlapci	36%	91%	39%	60%	79%

Tabulka 6: Celkové porovnání výběru oblastí sexuality

¹³⁷ *Ideální* je v tomto případě myšleno pouze na abstraktní úrovni, ideální stanovení pojmu sexualita a její definování není samozřejmě možné.

2.2.2 2. otázka - Jaké jsou zdroje informací dospívající mládeže? Který zdroj informací je nejčastější, nejvěrohodnější a který byl jejich první?

Úvod

V teoretické části diplomové práce jsem se snažila popsat, jaké jsou nejčastější zdroje informací dospívající mládeže. Zcela záměrně jsem se věnovala rodině, škole, vrstevníkům a médiím, neboť se domnívám, že jsou to právě oni, kteří se zásadně utkají o místa v žebříčku zdrojů dat. Konkrétněji potom rodiče, učitelé, kamarádi a internet. Ti všichni hrají velkou roli v utváření postojů k sexualitě.

Jestliže mohu vyslovit předem domněnku – domnívám se, že nejčastějším zdrojem by u dospívajících mohli být kamarádi nebo vrstevníci/spolužáci, se kterými jsou v kontaktu podstatnou část dne ve škole a kteří, jak jsem uvedla v teorii, s nimi sdílí stejné role a momentální životní situace. Dospívající se s nimi v tomto věku nejvíce identifikují. Vzhledem k dnešním možnostem bude v této oblasti hrát velmi podstatnou roli i internet, který by se mohl dostat na přední místa.

Nejvěrohodnějším zdrojem může být pro mnohé rodina, která až v posledním desetiletí přistoupila na význam sexuálního poučení a začala se svými dětmi více komunikovat. Jiní tento statut připisují škole a učitelům, kteří se přeci nikdy nemýlí a podávají ve škole jen pravdivé a nezkrácené informace. Někdo se nespolehá na nikoho a věří pouze tomu, co si přečte v učených knihách či na internetu. Další si zajde za kamarádem, který mu bez obav všechno vyloží, přidá k tomu vlastní zážitky a historky, tak proč mu nevěřit. Přesto právě vrstevníci patří k nejméně spolehlivým zdrojům informací, a to především pro nedostatek informací, množství mýtu či zkreslených představ.

Stejně to bude s první zdroj informací. Pokud rodina se svými dospívajícími hovoří a nečeká, až se jejich dospívající tyto informace dozví jinde, bude to právě ona. Tam kde rodina stagnuje a přenechává tyto rozhovory na škole, vrstevnících, literatuře nebo dnes již dostupném internetu, bude záležet pak už jen na dětech, za jakým prvním zdrojem půjdou ony samy.

Pokud mohu na tyto otázky odpovědět sama. Přestože u nás byla komunikace na jakémkoliv téma zcela otevřená a bezproblémová, byly mým prvním zdrojem informací o

sexualitě kamarádky, které se vždy velmi rády bavily o nejrozličnějších tématech a rády zkoumaly, která dívka ze třídy už má menstruaci a která ne. Nejčastějším zdrojem pro mě byla do určité doby pouze literatura a dnes ji doplňuje i internet. Nejvěrohodnějším zdrojem jsou pro mne odborné publikace, protože rodina mi nikdy nemůže podat 100% správné odpovědi a školní výchova v této oblasti značně pokulhávala.

Petr Weiss a Jan Zvěřina ze Sexuologického ústavu v Praze ve své knize Sexuální chování v ČR – situace a trendy¹³⁸ uveřejnili výsledky studie, která se rovněž zabývala zdroji informací o sexualitě. Jedná se o studii mapující hlavní zdroje informací o sexualitě u reprezentativního vzorku populace na území ČR. Výzkum probíhal v letech 1993 (1719 respondentů) a 1998 (2003 respondentů). Nejedná se pouze o dospívající mládež jako v našem případě, ale o muže a ženy starší 15 let. Tuto studii zde uvádím zejména proto, abychom si mohli udělat představu o tom, jaké jsou zdroje informací české populace a popřípadě tyto výsledky mohli srovnat s naším průzkumem.

Výsledky tohoto šetření jsou uvedeny v následující tabulce:¹³⁹

Zdroj	muži		ženy	
	1993	1998	1993	1998
rodina	6%	9%	11%	11%
škola	5%	7%	8%	9%
TV rozhlas	10%	11%	7%	7%
tisk	11%	10%	11%	9%
knihy	22%	19%	21%	23%
kamarádi	41%	37%	33%	32%
žádný	5%	7%	8%	8%

Tabulka 7: Zdroje informací o sexualitě u české populace

„Nejvýznamnějším zdrojem informací o sexualitě zůstávají u obou pohlaví vrstevníci. Rodina a škola se jako informační zdroje uplatňují této oblasti stále ještě naprosto nedostatečně. Pozitivní trendy zjišťujeme pouze v případě českých mužů, a to především v poklesu významu vrstevníků jako zdroje informací o sexualitě a nárůstu významu rodinné a školní sexuální výchovy.“¹⁴⁰

¹³⁸ Weiss, P. - Zvěřina, J. Sexuální chování v ČR - situace a trendy. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-558-X.

¹³⁹ Tamtéž, s. 126.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 129.

Výsledky dotazníkového šetření

K vypracování otázky č. 2 nám posloužily v *dotazníku*¹⁴¹ otázky č. 3, č. 4, č. 5.

Následující tabulky nám pak předkládají výsledky jednotlivých stanovených otázek, kde je vždy v jednom sloupci uveden konkrétní počet respondentů a ve druhém procentuální zastoupení z celkového počtu respondentů v dané kategorii. Výsledky v tabulce zobrazují jednak celkové pořadí zdrojů informací u obou pohlaví, ale také vyhodnocení zdrojů informací mezi oběma základními školami. Žáci vždy vybírali pouze jednu variantu.

Tyto údaje jsou pak zobrazeny v následujících tabulkách, ze kterých jsou patrné nejčastější, první a nejvěrohodnější zdroje informací o sexualitě a jejich vzájemná rozdílnost.

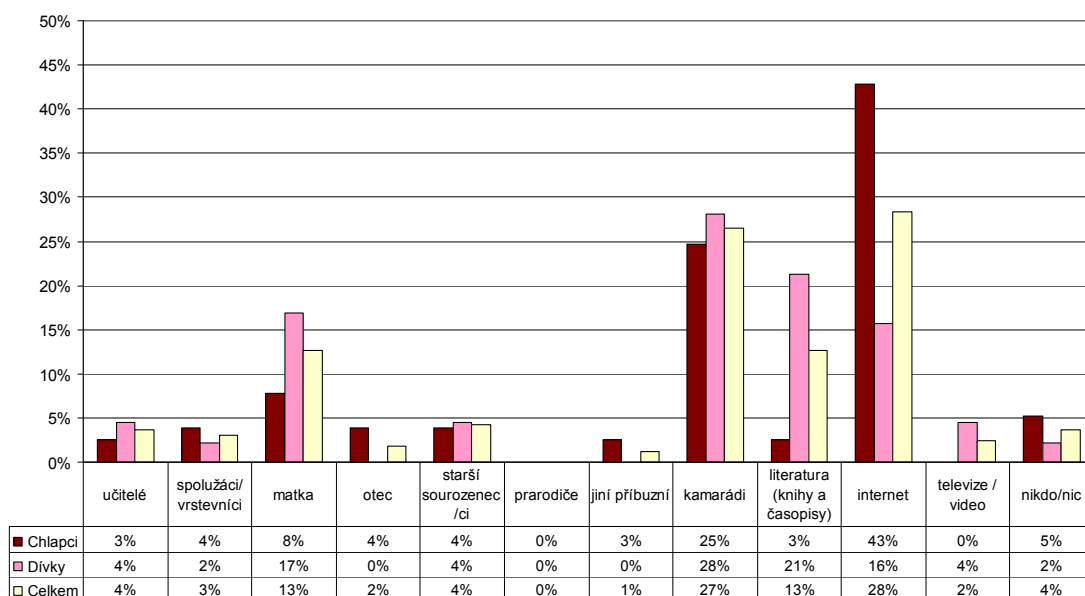
Nejčastější zdroj informací

	Celkem	[%]	Rumburk	[%]	Liberec	[%]	Chlapci	[%]	Dívky	[%]
internet	47	28%	31	33%	16	23%	33	43%	14	16%
kamarádi	44	27%	23	24%	21	30%	19	25%	25	28%
matka	21	13%	13	14%	8	11%	6	8%	15	17%
literatura (knihy a časopisy)	21	13%	5	5%	16	23%	2	3%	19	21%
starší sourozenec/ci	7	4%	5	5%	2	3%	3	4%	4	4%
učitelé	6	4%	5	5%	1	1%	2	3%	4	4%
nikdo/nic	6	4%	4	4%	2	3%	4	5%	2	2%
spolužáci/ vrstevníci	5	3%	4	4%	1	1%	3	4%	2	2%
televize / video	4	2%	1	1%	3	4%	0	0%	4	4%
otec	3	2%	2	2%	1	1%	3	4%	0	0%
jiní příbuzní	2	1%	2	2%	0	0%	2	3%	0	0%
prarodiče	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 8: Otázka č. 3 – Kdo/co je tvým nejčastějším zdrojem informací o sexualitě?

---

¹⁴¹ Dotazník je v plné podobě obsažen v příloze.

Graf 5: Otázka č. 3 – Kdo/co je tvým nejčastějším zdrojem informací o sexualitě?

Z tabulky č. 8 vyplývá skutečnost, že celkově nejčastějším zdrojem informací je internet (28%), o němž jsem se právem domnívala, že bude hrát důležitou úlohu pro dospívající. Druhým nejčastějším zdrojem jsou očekávání kamarádi (27%), kteří podle mých domněnek měli zastávat první místo, ale zaostávají zcela nepatrně. Patrně je to způsobeno tím, že internet je dnes pro dospívající stále snadněji dostupnější, zatímco před pár lety měl doma internet jen málokdo. Právě proto se dnes dospívající vydávají za odpověďmi na internetové stránky, než by se třeba trapně a rdící se ptali svých spolužáků a kamarádů. Internet je dnes jednoduše dostupným rádcem, před kterým se nemusíme stydět na něco zeptat, když on to nikomu neřekne. Můžeme se ho ptát na cokoli a kdykoliv, ať už formou různých diskusních fór nebo odborného textu. Další postavení pak získávají shodně poznatky z literatury a od matky (13%).

Pokud se pozastavíme nad vyhodnocením obou pohlaví, jsou zde zjevné výrazné rozdíly. U chlapců zůstává nejčastějším zdrojem informací stále internet (43%). Patrně bych to zdůvodnila tím, že chlapci nejsou zrovna těmi, kteří vyhledávají podstatnou část informací u svých kamarádů, u rodičů či ve škole, ale vzhledem k tomu, že jsou daleko přístupnější novým technologiím, internet se pro ně stal doslova informačním boomem, prostřednictvím něhož se mohou ve větší anonymitě obracet na své vrstevníky či starší kamarády, kteří jsou pro ně snadněji dosažitelní v podobě emailů a jiných komunikačních kanálů. Druhým zdrojem přesto zůstávají kamarádi (25%) a třetím kupodivu matka (8%), ta se obecně těší o něco větší důvěře nežli otcové.

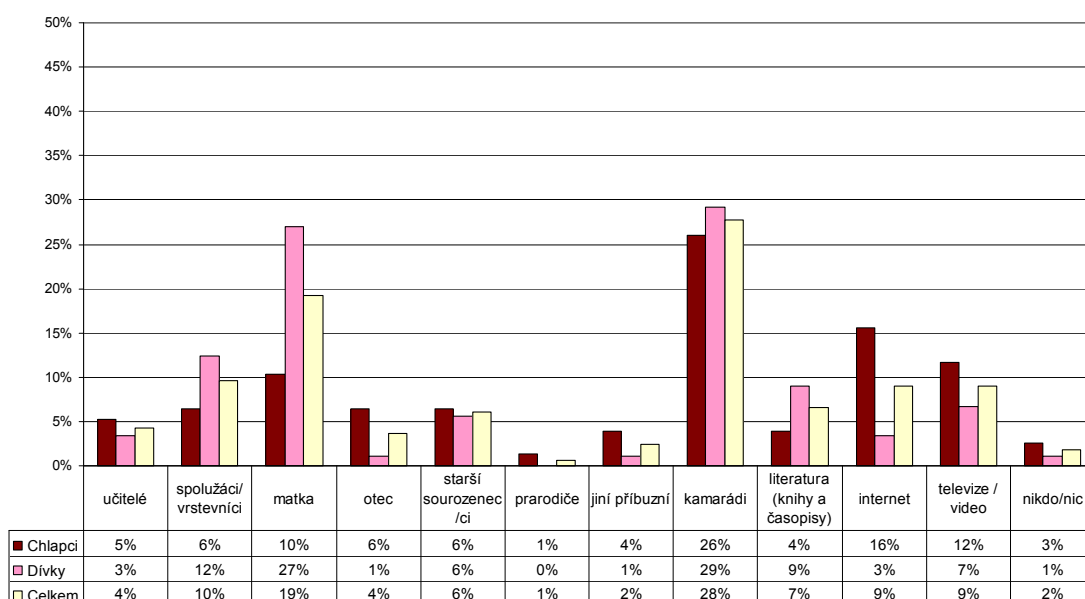
U dívek tento post hrají kamarádi (28%). Dívky si totiž nepochybně raději povídají. Přesto se druhým nejčastějším zdrojem stala literatura (21%) a třetím rovněž matka (17%), která se nejčastěji stává důvěrníci své dcery. Děvčata se častěji stávají členkami různých dívčích společenství, kde se probírají nejrůznější témata. Pokud je informace od kamarádek neuspokojí, raději si nejdříve odpověď vyhledají v knize či časopisu, a pokud jim ani toto nestačí, pak se zpravidla osmělí a obrací se na svou matku. Jak si můžeme všimnout, učitelé se nedostali na první tři příčky, celkově získali pouhých 4%, což bych připisovala tomu, že ani na nátlak mnohých odborníků nebyla ještě přijata ucelená koncepce sexuální výchovy na školách.

Výsledky srovnání obou škol byly také různorodé. Na ZŠ v Rumburku byl nejčastějším zdrojem informací uveden internet (33%), zatímco na ZŠ Liberec se jím stali kamarádi (30%). Učitelé získali na ZŠ Rumburk čtvrtou pozici (5%), spolu s literaturou a staršími sourozenci, zatímco na ZŠ Liberec získali předposlední místo (1%). Důvodem by mohl být zásadní rozdíl v tom, že zatímco se na rumburské škole vyučuje sexuální výchova, díky níž získávají učitelé u žáků patrně více důvěry, na liberecké škole je tento předmět zcela vypuštěn. Porovnání ostatních zdrojů je patrné z tabulky.

První zdroj informací

	Celkem	[%]	Rumburk	[%]	Liberec	[%]	Chlapci	[%]	Dívky	[%]
kamarádi	46	28%	25	26%	21	30%	20	26%	26	29%
matka	32	19%	18	19%	14	20%	8	10%	24	27%
spolužáci/ vrstevníci	16	10%	6	6%	10	14%	5	6%	11	12%
internet	15	9%	10	11%	5	7%	12	16%	3	3%
televize/video	15	9%	10	11%	5	7%	9	12%	6	7%
literatura (knihy a časopisy)	11	7%	7	7%	4	6%	3	4%	8	9%
starší sourozenec/ci	10	6%	5	5%	5	7%	5	6%	5	6%
učitelé	7	4%	5	5%	2	3%	4	5%	3	3%
otec	6	4%	3	3%	3	4%	5	6%	1	1%
jiní příbuzní	4	2%	2	2%	2	3%	3	4%	1	1%
nikdo/nic	3	2%	3	3%	0	0%	2	3%	1	1%
prarodiče	1	1%	1	1%	0	0%	1	1%	0	0%

Tabulka 9: Otázka č. 4 – Jaký byl tvůj první zdroj informací o sexualitě?

Graf 6: Otázka č. 4 – Jaký byl tvůj první zdroj informací o sexualitě?

Tabulka č. 9 nám odhaluje první zdroje informací. Celkově jsou prvním zdrojem informací u dospívajících kamarádi (28%). Myslím, že důvod je jednoduchý. Dospívající se o otázky sexuality zajímají čím dál dříve, a patrně je pro ně tedy nejjednodušší, když se jako první zeptají svého kamaráda a zjistí tak, co ví on sám. Jsem velmi ráda, že na druhém místě je rodina, a to konkrétně matka (19%), která zaujímá přední post a za kterou jde téměř 1/5 tázaných respondentů. Bereme-li v potaz, že sexuální výchova není doménou pouze školy, ale především rodičů, výsledek je tedy více než uspokojivý. Jiné příbuzenstvo do sexuální výchovy takřka nezasahuje, nebo jen ve velmi malém procentu, jak je patrné z tabulky. Vrstevníci (10%) zaujímají třetí pozici, zatímco internet se zde umístil až na čtvrtém místě (9%) a nedosáhl tolik procent jako u nejdůležitějšího zdroje informací. Myslím, že děti do styku s vrstevníky přicházejí daleko dříve nežli s internetem, který začínají používat k vyhledávání informací až ve starším věku či ve škole, zatímco o sexualitu se zajímají podstatně dříve. Učitelé opět získali pouhých 4%, tedy zanedbatelnou pozici například ve srovnání s televizí (9%).

Dívky jako svůj první zdroj informací uvedly nejčastěji kamarády (29%), shodně jako své nejčastější zdroje informací. Na druhou pozici se dostala matka (27%), za kterou jde pro informaci stále ještě velké procento dospívajících dívek, což je velmi uspokojivé. Vrstevníci pak se značným poklesem procent zaujímají třetí místo (12%).

Shodně jako dívky uvedli chlapci svůj první zdroj informací kamarády (26%), což je u nich v rozporu s nejčastějším zdrojem informací. Myslím, že důvod je stejný, jak jsem již uvedla na začátku. Internet (16%) se umístil na druhém místě a opět zaujal přední postavení u chlapců, zatímco u dívek získal pouhých 3% a nepatří k prvním zdrojům informací. S velkým překvapením se dále umístila média v podobě televize (12%). Patrně se chlapci více setkávají se sexualitou v podobě večerních pořadů s hvězdičkou či porno-videí, která jsou dnes snadněji dostupná a mezi chlapci daleko přijatelnější než u dívek.

Výsledky srovnání obou škol jsou téměř totožné. Prvním zdrojem informací jsou srovnatelně kamarádi (26% a 30%).

Nejvěrohodnější zdroj informací

Nejvěrohodnějším zdrojem informací jsem rozuměla takový, který v dospívajících vyvolává největší důvěru v podobě pravdivosti získaných informací.

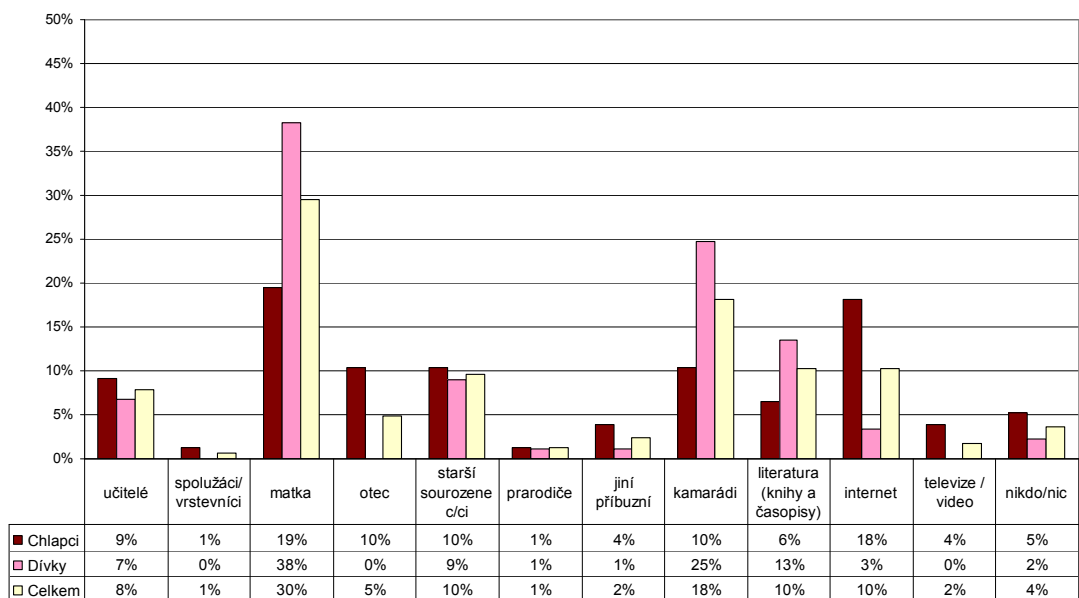
	Celkem	[%]	Rumburk	[%]	Liberec	[%]	Chlapci	[%]	Dívky	[%]
matka	49	30%	25	26%	24	34%	15	19%	34	38%
kamarádi	30	18%	15	16%	15	21%	8	10%	22	25%
literatura (knihy a časopisy)	17	10%	9	9%	8	11%	5	6%	12	13%
internet	17	10%	8	8%	9	13%	14	18%	3	3%
starší sourozenec/ci	16	10%	9	9%	7	10%	8	10%	8	9%
učitelé	13	8%	11	12%	2	3%	7	9%	6	7%
otec	8	5%	6	6%	2	3%	8	10%	0	0%
nikdo/nic	6	4%	4	4%	2	3%	4	5%	2	2%
jiní příbuzní	4	2%	4	4%	0	0%	3	4%	1	1%
televize/video	3	2%	2	2%	1	1%	3	4%	0	0%
prarodiče	2	1%	2	2%	0	0%	1	1%	1	1%
spolužáci/vrstevníci	1	1%	0	0%	1	1%	1	1%	0	0%

Tabulka 10: Otázka č. 5 – Jaký zdroj informací je pro tebe nejvěrohodnější?

Výsledky tabulky č. 10 jsou pro mě více než překvapující a potěšující. Dospívající shodně nejvíce věří své matce (30%), což je skoro třetina všech dotazovaných (dívky (38%) a chlapci (19%)). Právě matka bývá spíše důvěrníkem dcery, zatímco otec bývá častějším důvěrníkem svého syna, ale jak vidíme, průzkum dokazuje, že to tak být vůbec nemusí. Druhým nejvěrohodnějším zdrojem jsou kamarádi (18%), kteří zastávají vrchní pozice zdrojů informací obecně, přestože jejich informace nejsou zpravidla až tak věrohodné a mnohdy zkreslené. V důvěryhodnosti je dále shodně starší sourozenec, literatura a internet (10%).

Nejméně důvěryhodným zdrojem se stali shodně kupodivu vrstevníci/spolužáci (1%), přičemž u dívek nezískali ani procento.

Graf 7: Otázka č. 5 – Jaký zdroj informací je pro tebe nejvěrohodnější?

U výsledků obou škol stojí za povšimnutí zásadní rozdíl u zdroje učitel, který v rumburské škole získal celých 12% a v liberecké pouhých 3%, což bych opět odůvodnila zásadním rozdílem, jakým je zařazení sexuální výchovy do výuky. Žáci na ZŠ Rumburk tak svým vyučujícím důvěřují daleko více než na ZŠ Liberec.

Shrnutí výsledků

Zdroje informací o sexualitě hledají dospívající zejména v prostředí, ve kterém se buď nejvíce pohybují, kterému důvěřují nebo ve kterém se cítí nejlépe. To je také jedním z důvodů, proč se může lišit první zdroj informací od toho nejčastějšího.

Z vyhodnocení výsledků si můžeme všimnout, že mohou nastat rozdíly ve volbě zdroje informací u obou pohlaví či jednotlivých škol.

Pokud na závěr porovnáme všechny přední zdroje informací, všimneme si, že se nám na prvních pozicích v celkovém hodnocení neumístil shodně ani jeden ze zdrojů. Nejčastějším zdrojem se stal internet, patrně vzhledem k tomu že dnes můžeme prostřednictvím něho v daleko větší anonymitě oslovit více vrstevníků či kamarádů a připojení k internetu má dnes doma většina dospívající populace, nebo minimálně jakýkoliv přístup k němu, ať už v podobě internetových kavárén či knihoven. Prvním zdrojem se stali kamarádi, přestože jsem předpokládala, že by jím mohla být rodina. A nejvěrohodnějším zdrojem se kupodivu stala matka, která získala celkově největší

počet procent ze všech uvedených zdrojů informací. Alarmující je výsledek, že učitelé se neumisťují na předních pozicích v žebříčku a jejich žáci jim patrně jako zdroji informací nedůvěřují. Podle mého je hlavním důvodem právě nezařazení sexuální výchovy do výuky, jejíž intimnější povaha tak může vytvořit větší pouto a důvěru mezi učitelem a žákem.

Jak si můžeme všimnout, chlapci i dívky volili v zásadě shodné zdroje informací.

	celkem	[%]	dívky	[%]	chlapci	[%]
nejčastější zdroj informací	internet	28%	kamarádi	28%	internet	43%
první zdroj informací	kamarádi	28%	kamarádi	29%	kamarádi	26%
nejvěrohodnější zdroj informací	matka	13%	matka	38%	matka	19%

Tabulka 11: Souhrn předních zdrojů informací

Porovnání s obdobným průzkumem

Eva Moravčíková ve své *Diplomové práci*¹⁴² pod názvem *Sexuální výchova z pohledu žáků II. stupně základní školy* rovněž prováděla obdobný průzkum zdrojů poznatků z oblasti sexuální výchovy. Zkoumala obecně zdroje informací o sexualitě, dále první a nejdůležitější zdroje informací. Vzhledem k tomu, že by mohlo dojít k významovému posunu toho, co bylo zkoumáno pod názvem - zdroje poznatků z oblasti sexuální výchovy a nejdůležitější zdroje informací namísto mých nejčastějších a nejvěrohodnějších, budu se držet shodných cílů a pokusím se velmi stručně porovnat první zdroje informací o sexualitě, ke kterým došla autorka uvedených výsledků šetření.

Uvedený obdobný průzkum se uskutečnil na jaře roku 2005, přičemž respondenty byli žáci 7. a 9. tříd na Základní škole RVJ Husova v Liberci a Základní škole Arbesově v Jablonci nad Nisou. Celkový počet respondentů byl 80 (42 chlapců a 38 dívek). I vzhledem k nerovnému počtu respondentů, rozdílnému vyhodnocení či možnosti volby více variant je velmi obtížné daný průzkum podrobněji porovnat. Výsledky zde uvádím spíše pro ilustraci toho, k jakým výsledkům došla jiná práce s obdobným tématem.

---

¹⁴² Moravčíková, E. *Sexuální výchova z pohledu žáků II. stupně základní školy*. [Diplomová práce] Liberec: TUL, 2006. 92 s.

	7. třída		9. třída	
	ZŠ RVJ Husova	ZŠ Arbesova	ZŠ RVJ Husova	ZŠ Arbesova
Matka	39%	15%	15%	18%
Otec	17%	15%	20%	0%
Prarodiče	11%	0%	0%	0%
Sestra	0%	0%	0%	0%
Kamarádi	50%	30%	20%	18%
Učitelé	100%	0%	0%	5%
Literatura	50%	15%	15%	14%
Televize	33%	15%	5%	32%
Internet	6%	0%	0%	0%
Nevím	0%	10%	15%	5%

Tabulka 12: První zdroj informací z oblasti sexuální výchovy (výzkum 2005)

Z tabulky¹⁴³ je na první pohled vidět velmi markantní rozdíl. Překvapující je označení učitele jako 100% první zdroj informací v 7. třídě ZŠ Husova, což může svědčit o kvalitní přípravě sexuální výchovy na dané ZŠ. Jak je vidět, i zde kamarádi tvoří větší procento, rovněž rodiče si zdrží přední posty prvních informátorů o sexualitě. Hojně je zde zastoupena i literatura či televize. Celkově se zdroje informací značně diferencují a neexistuje zcela jasná převažující varianta prvního zdroje, na které by se respondenti jednotlivých škol či tříd shodli.

---

¹⁴³ Moravčíková, E. Sexuální výchova z pohledu žáků II. stupně základní školy. [Diplomová práce] Liberec: TUL, 2006, s. 55.

2.2.3 3. otázka - Jaká je úroveň vztahů a hlavně komunikace v rodině pro utváření postojů dospívajících k sexualitě?

Úvod

Rodina je důležitým prostředím nejen pro sexuální výchovu. Je to přirozené prostředí pro rozhovory o nejrůznějších tématech – o lásce, partnerství, o erotice nebo sexualitě a jejích projevech. Přesto se ještě dnes někteří rodiče stále domnívají, že jejich děti už všechno ví, že se vše potřebné dozví ve škole, v časopisech, na internetu nebo od svých kamarádů či spolužáků a tuto svou roli značně podceňují. Právě v době kdy jsou informace o sexualitě přístupné téměř kdekoliv, kdykoliv a komukoliv, je jejich role jednoduše nenahraditelná. V teorii jsem psala o problematice emocionality, komunikace, včasnosti, nezájmu nebo i vlastních zkušenostech, které sami rodiče mají.

Vztahy hrají při utváření postojů velikou roli. Rodina je místem, kde dospívající nalézá ideální prostředí pro důvěrné rozhovory v blízkém a intimním vztahu k ostatním členům. Sexualita je totiž přirozeně spojována s atmosférou lásky, blízkosti, intimity a důvěry, což je i prostředí, které může utvářet rodina. Rozhovory ve škole, se spolužáky nebo surfování na internetu vytváří pouze emočně neutrální prostředí. Vzájemné vztahy v rodině jsou významným činitelem. Jak jsem již psala v teoretické části, rovina vztahu představuje základní citové naladění dítěte, které je schopno přijímat druhé, mít k nim důvěru, dávat jim něco ze sebe, mít je rád. To rozhoduje také o tom, jaký vztah bude mít dítě jednou k ostatním lidem. Na základě dobrých vztahů si tak dítě vytváří vzory, od kterých pro něho plyne poučení.

Úroveň vztahů pak jednoduše určuje komunikaci v rodině. Řada rodičů má stále ještě zábrany hovořit se svými dětmi otevřeně o sexualitě a dospívání. Je zcela přirozené, že tato oblast života je provázena jistou mírou studu, jak ze strany rodičů, tak dětí, ovšem stud by neměl v žádném případě převážet. Rodiče by se měli snažit překonávat bariéry v zájmu dětí a vzájemného vztahu. V souvislosti s komunikací jsou nejčastějšími obavy rodičů – nedostatečné znalosti, chybějící slovní, nedostatek jistoty, neodhadnutí ideálního věku, vlastní negativní zkušenosti, nedostatek citu, důvěry či špatný vzájemný vztah.

Myslím, že ohlasy na komunikaci v rodině budou spíše zápornějšího charakteru a bude spíše záležet na tom, o čem konkrétně se doma mluví. Kontroverznější témata

budou podle mého ponechávána bez povšimnutí a stydlivost bude jednoznačně převažovat. Dále se bohužel domnívám, že ještě dnes se bude většina rodičů domnívat, že informace si děti vyhledají v případě potřeby samy.

Do této problematiky jsem se pokusila zahrnout v dotazníku i zcela jednoduchou otázku č. 6, která by nám měla v této souvislosti pouze zmapovat souhrn pojmů, které se dětem asociují při vzpomínce na jejich rodinu.

Výsledky dotazníkové šetření

K vypracování otázky č. 3 nám posloužily v *dotazníku*¹⁴⁴ otázky č. 6, č. 7, č. 8, č. 9.

V tabulkách jsou pak uvedeny výsledky jednotlivých šetření, kde je vždy v jednom sloupci uveden přesný počet respondentů a ve druhém procentuální zastoupení z celkového počtu respondentů v dané kategorii. Výsledky v tabulce ukazují jednak souhrnný výsledek, jednak přesné vymezení odpovědí chlapců a dívek, ale také obou vybraných škol. Žáci vždy vybírali pouze jednu z možností.

Vyhodnocení otázky č. 6 pak představuje seznam pojmů a přesný počet jejich zaznamenané frekvence. Tato otázka byla zcela otevřená a každý žák vymyslel vždy tři pojmy.

Výsledky jsou zobrazeny v následujících tabulkách, ze kterých je patrný postoj dnešních rodin k problematice vztahů a komunikace v oblasti sexuality.

Moje rodina

Pro zajímavost zde uvádím průzkum toho, jak vůbec chápe svou rodinu dospívající mládež. Žáci měli za úkol bez delšího přemýšlení napsat tři pojmy, které se jim zpravidla vybaví jako první, když si řeknou „moje rodina“.

---

¹⁴⁴ Dotazník je v plné podobě obsažen v příloze.

máma	60	13%
táta	51	11%
sourozenci	46	10%
láska	40	8%
rodiče	27	6%
domov	21	4%
příbuzní	20	4%
bezpečí	19	4%
zázemí	19	4%
blízcí lidé	18	4%
důvěra	14	3%
přátelství	10	2%
finance	7	1%
radost	6	1%

Tabulka 13: Otázka č. 6 – Co se ti vybaví, když se řekne MOJE RODINA?

Konečný počet všech pojmů činil v součtu 473 z celkových 498 (někteří žáci totiž neuvedli všechny 3 pojmy, ale pouze dva nebo jeden). Celkem bylo vytvořeno 80 unikátních pojmů, které byly později vyhodnoceny podle frekvence jejich užití. V tabulce je prvních 14 slov, která se nejčastěji vyskytovala v souvislosti se vzpomínkami na rodinu. Další pořadí uvedených pojmů bylo srovnatelné a každý další pojem získal už jen malý počet hlasů. Těchto 14 slov tvoří 76% z celkového počtu všech uvedených pojmů.

Na prvních postech jsou členové rodiny. Matka, otec i sourozenci dosáhli skoro vyrovnaného počtu. Potěšující je i fakt, že láska (8%) se umístila na přední pozici a je tedy stále dominantním citem mezi členy tohoto společenství. V dalším pořadí jsou zastoupeny pojmy, které se dosti často vyskytují v souvislosti s rodinou – ať už je to bezpečí, zázemí, důvěra nebo přátelství. Na základě tohoto šetření si můžeme udělat představu o tom, že rodina je stále ještě útočištěm a bezpečným přístavem pro své členy.

Na závěr uvádím ještě výčet několika málo velmi zajímavých a neobvyklých pojmů, které byly uvedeny do souvislosti s rodinou.

deprese	hnus	kolo
kuchyň	nepořádek	nuda
osamělost	zákon	rozvod

Otevřená komunikace

Celkem	99	60%	záleží na tom o čem
	41	25%	ano, není to žádné tajemství
	25	15%	ne, nikdy se o ničem takovém u nás doma nemluvílo
Rumburk	58	61%	záleží na tom o čem
	22	23%	ano, není to žádné tajemství
	15	16%	ne, nikdy se o ničem takovém u nás doma nemluvílo
Liberec	41	59%	záleží na tom o čem
	19	27%	ano, není to žádné tajemství
	10	14%	ne, nikdy se o ničem takovém u nás doma nemluvílo
Chlapci	46	60%	záleží na tom o čem
	16	21%	ano, není to žádné tajemství
	15	19%	ne, nikdy se o ničem takovém u nás doma nemluvílo
Dívky	53	60%	záleží na tom o čem
	25	28%	ano, není to žádné tajemství
	10	11%	ne, nikdy se o ničem takovém u nás doma nemluvílo

Tabulka 14: Otázka č. 7 – Mluví se u tebe doma o sexualitě otevřeně a bez zábran?

Z následující tabulky je zcela jasný výsledek šetření. Z celkového počtu 166 žáků odpovědělo 99 žáků (60%), že záleží především na tom, o čem se chtějí bavit. Tuto odpověď můžeme označit jakou zlatou střední cestu, neboť nám dává informace o tom, že se v rodině přeci jenom o některých tématech patrně hovoří. 25% žáků, tedy skoro čtvrtina oslovených (41), zvolila odpověď, že sexualita není žádným tajemstvím a zcela otevřeně se o ní doma hovoří, což je velmi potěšující výsledek. Pouze 15% uvedlo, že se doma o ničem podobném nehovoří a je to stále zcela tabuizované téma. Myslím, že výsledky jsou velmi uspokojivé, neboť jsem se domnívala, že komunikace na téma sexuální výchovy bude více pokulhávat, než nás o tom přesvědčil průzkum.

Jak je patrné, ke stejným výsledkům došla srovnatelně obě pohlaví. Jen si můžeme povšimnout, že u chlapců je o něco menší procento u bezproblémové komunikace (21%) oproti dívkám (28%). Přestože i chlapci uvedli matku jako nejvěrohodnější zdroj informací, patrně u nich převládá daleko větší stydlivost než u dívek. Právě proto asi chlapci označili nejčastější zdroj informací internet, kde je vymazána jakákoli přímá komunikace, která jim může činit případné potíže. Ovšem o tom se můžeme přesvědčit v další otázce.

Výsledky obou zkoumaných škol byly v zásadě shodné, žádný patrný rozdíl zde nenastal.

Stydlivost

Celkem	83	50%	záleží na otázce / podle toho na co
	31	19%	ano, je mi to nepříjemné
	30	18%	ne, zeptám se na cokoliv, co mi není jasné
	22	13%	záleží na tom, koho se ptám
Rumburk	40	42%	záleží na otázce / podle toho na co
	21	22%	ne, zeptám se na cokoliv, co mi není jasné
	20	21%	ano, je mi to nepříjemné
	14	15%	záleží na tom, koho se ptám
Liberec	43	61%	záleží na otázce / podle toho na co
	11	15%	ano, je mi to nepříjemné
	9	13%	ne, zeptám se na cokoliv, co mi není jasné
	8	11%	záleží na tom, koho se ptám
Chlapci	39	51%	záleží na otázce / podle toho na co
	15	19%	ano, je mi to nepříjemné
	14	18%	ne, zeptám se na cokoliv, co mi není jasné
	9	12%	záleží na tom, koho se ptám
Dívky	44	49%	záleží na otázce / podle toho na co
	16	18%	ano, je mi to nepříjemné
	16	18%	ne, zeptám se na cokoliv, co mi není jasné
	13	15%	záleží na tom, koho se ptám

Tabulka 15: Otázka č. 8 – Stydíš se doma zeptat rodičů na něco, co nevíš o sexualitě?

Z výsledků dalšího šetření se dozvídáme, jak jsou na tom dospívající se studem při komunikaci o sexualitě, která je mnohdy hlavní bariérou nejen v debatách mezi dětmi a rodiči. Celá polovina dotazovaných (50%) označila odpověď, že záleží na typu otázky. Tedy shodný výsledek s předcházející tabulkou. Z toho můžeme usoudit, že jsou otázky a témata, na která se dospívající nestydí zeptat a dále se o nich s rodiči bavit, ale jsou věci patrně intimnějších povah, o kterých se bavit nehodlají, což by se mohlo zdát jako logické. Podle mého se bude jednat o otázky obecnějšího charakteru, na které se bez problému zeptají nebo které jsou častěji v televizi, v časopisech nebo novinách. Osobnější témata nebudou mít zájem rozebírat a budou se stydět zeptat například na konkrétní podrobnosti z partnerského sexuálního života. Zcela nepatrný rozdíl nastal v dalším celkovém vyhodnocení, kdy 19% dotazovaných se raději neptá, protože jim to je nepříjemné a 18% se zcela bez okolků zeptá na vše, co jim není zrovna jasné. U 13% dotazovaných jde především o to, koho se ptají, nezáleží ani tak na otázce, ale na tom kdo je ona osoba, po níž chtějí odpověď. Asi jinak se budeme ptát matky, otce a jinak staršího sourozence, který zrovna ve zdrojích informací nijak významně nefiguroval.

Ve srovnání obou pohlaví nenajdeme větší rozdíly. Výsledky jsou skoro shodné. Z výsledků šetření obou škol se pak dozvídáme, že v Liberci jednoznačně hraje roli typ otázky (61%) stejně jako v Rumburku (42%), ale druhý post zauímají nepříjemné

pocity a stydlivost (15%). Na rumburské škole je to otevřená komunikace bez zábran (22%) s daleko větším procentuálním zastoupením. Nevím, zda mohu tento výsledek opět připsat výuce sexuální výchovy, která by mohla mít vliv na žáky alespoň takový, že se při hodinách naučí ptát své učitelky a učit se tak prolomit tyto bariéry i doma.

Vhodná doba

Celkem	84	51%	lepší dříve, nežli později (před pubertou)
	50	30%	do té doby, než se samy zeptají
	24	14%	do 15 let je času dost
	8	5%	není potřeba o tom mluvit, informace si vyhledají případně samy
Rumburk	47	49%	lepší dříve, nežli později (před pubertou)
	26	27%	do té doby, než se samy zeptají
	17	18%	do 15 let je času dost
	5	5%	není potřeba o tom mluvit, informace si vyhledají případně samy
Liberec	37	52%	lepší dříve, nežli později (před pubertou)
	24	34%	do té doby, než se samy zeptají
	7	10%	do 15 let je času dost
	3	4%	není potřeba o tom mluvit, informace si vyhledají případně samy
Chlapci	26	34%	lepší dříve, nežli později (před pubertou)
	25	32%	do té doby, než se samy zeptají
	19	25%	do 15 let je času dost
	7	9%	není potřeba o tom mluvit, informace si vyhledají případně samy
Dívky	58	59%	lepší dříve, nežli později (před pubertou)
	25	25%	do té doby, než se samy zeptají
	5	5%	do 15 let je času dost
	1	1%	není potřeba o tom mluvit, informace si vyhledají případně samy

Tabulka 16: Otázka č. 9 – Kdy si myslíš, že by se s dětmi mělo zašit v rodině mluvit o sexualitě?

Výsledky dalšího šetření jsou jistě zajímavé a můžeme z nich vyčíst více než názor, ale i jakousi potřebu. Více jak polovina dotazovaných (51%) odpověděla, že je lepší se o sexualitě bavit dříve, než by mohlo být pozdě. Můžeme si to vysvětlit následovně. Většina žáků touží po informacích, které by raději získali doma. Dále to může být zvědavost, která se v oblasti sexuality objevuje v čím dál ranějším věku. Další vysvětlení může pramenit z toho, že dospívající začínají se sexuálním životem čím dál dříve a včasnější informovanost by pro ně tak byla potřebnější. Jiní tak mohli volit z vlastní zkušenosti, kdy potřebné množství informací neměli, a proto se domnívají, že je lepší mít je dříve nežli později. A zanedbatelná menšina tak mohla volit proto, že se pouze domnívá, že by to tak mělo být. 30% dotazovaných volilo variantu, že by měli rodiče počkat, až se oni sami na něco zeptají a zbytečně tak nezahajovat rozhovory na toto téma, když druhá strana ještě nejeví zájem. V teoretické části jsem citovala

výsledky průzkumu¹⁴⁵ s obdobnou tematikou, kde respondenti uvedli jako nejčastější možnost právě počkat na dobu, až se dítě samo na něco zeptá (36%), což nás může vést k myšlence, že iniciativa je tak více ponechávána na dětech, kdy ony samy uznají, že je vhodná doma se o sexu začít bavit.

14% si myslí, že do 15 let je času na podobná témata dost, a dokonce i 5% zastává názor, že není potřeba o ničem takovém mluvit. Samozřejmě by bylo zajímavé výsledky této otázky porovnat s odpověďmi, které by uvedli sami rodiče.

Patrný je rozdíl v procentuálním zastoupení u jednotlivých variant u dívek a chlapců. V obou případech je na první pozici varianta - lepší dříve nežli později, ale i zde už vidíme rozdílné procentuální zastoupení (59% ku 34%), kdy dívky kladou větší důraz na včasnost než chlapci. Dalo by se říci, že vyrovnanější je to u další pozice (25% a 32%). Markantní rozdíl je pak u třetí varianty, kdy do 15 let je času dost (5% a 25%). Zatímco odpovědi chlapců jsou procentuálně více vyrovnanější, dívky kladou více důraz na včasnost než na fakt, že času je na všechno vždycky dost. Může to být způsobeno i tím, že dívky se cítí více ohrožené v podobě předčasného otěhotnění a mateřství.

Srovnání výsledků obou škol bylo do značné míry opět obdobné.

Shrnutí výsledků

„Je důležité, aby děti odcházely do života vybaveny přesvědčením, že sexualita a vše s ní související je přirozenou, i když intimní součástí lidského života, že to je věc, která se nepřechází tajemným mlčením, ale že o ní lze mluvit bez falešných zábran, přestože ne za všech okolností a s každým.“¹⁴⁶

Myslím, že tato citace **Lenky Šilerové** mluví za vše a výsledky našeho šetření ji jen potvrzují. Rodina znamená pro mnohé domov, zázemí, důvěru a bezpečné útočiště, což se zcela jistě odráží i na stavu vztahů a komunikace v rodině. Výsledky průzkumu nám ukazují, že komunikace v rodině neztratila své místo a čtvrtina dotazovaných dokonce uvedla otevřenou komunikaci bez zábran, přičemž celá polovina dotazovaných uvedla, že jim ovšem záleží na tom, o čem se mluví, tedy na typu otázky a témat. Dospívající se dále domnívají, že rodina by jim měla v této oblasti poskytnout včasné

---

¹⁴⁵ Výsledky jmenovaného průzkumu naleznete na straně 51.

¹⁴⁶ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 23.

informace o sexualitě a nečekat až bude třeba pozdě. Navzdory tomu neuvedli dospívající svou rodinu jako nejčastější ani první zdroj informací, přestože mají vůči ní tato očekávání. Rodina (konkrétně matka) se pak umístila jako první na pozici nejvěrohodnějšího zdroje informací, což svědčí o velmi pozitivních vztazích v rodině.

Obrázek 6: Představa sexuality (chlapec, 15 let)

Obrázek 7: Představa sexuality (dívka, 14 let)

2.2.4 4. otázka - Jaké názory a postoje zastávají dospívající v oblasti sexuálního života a partnerských vztahů? Co je pro ně v této oblasti důležité? Existují rozdíly u chlapců a děvčat v těchto otázkách?

Úvod

„Pokud člověk v období dospívání projde několika vášnivými, avšak primárně sexuálními vztahy, může pro něj v budoucnu být velmi obtížné navázat hluboký citový vztah k jedné osobě. Hluboký vztah s sebou nepřináší jen sex a okouzlení, ale i lásku, důvěru, toleranci a také každodennost a nutnost řešit běžné i vážnější problémy a obtíže. A to se v krátkém vztahu, naplňovaném hlavně sexualitou jen obtížně učí a získává.“¹⁴⁷

V posledních letech, řekněme našeho i minulého století, došlo pravděpodobně k největším změnám v postoji k sexualitě v oblasti sexuální morálky a sexuálního chování lidí za posledních tisíc let. U nás došlo k tomuto bouřlivému vývoji a podstatným změnám po listopadu 1989. Dochází k uvolňování vztahu mezi manželství a sexem, což patrně souvisí s odklonem od přísné sexuální morálky, kterou dříve určovala například náboženská tradice. Mění se model vztahů mezi partnery, tradiční model rodiny či model soužití mužů a žen. Tyto skutečnosti jsou podle *Petra Weisse a Jana Zvěřiny* pravděpodobně odrazem měnící se ženské role v moderní společnosti a odklonu od tradičních hodnot. *„Většina uvedených změn sexuálního chování se týká především žen (snižování věku prvního pohlavního styku, zvýšení počtu partnerů, narůst předmanželských sexuálních zkušeností i dívek, zahajujících pohlavní život před zákonnou věkovou hranicí.)“¹⁴⁸*

Názory a postoje dospívajících v oblasti sexuálního života a vztahů se vlivem postupující moderní společnosti neustále proměňují. To co bylo pro mladé lidi důležité ještě před několika lety, nemusí už dnes platit. I výše zmiňovaní autoři hovoří o změně společnosti a partnerských vztahů a dokonce tyto změny připisují ženské emancipaci.

---

¹⁴⁷ Šilerová, L. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. s. 81.

¹⁴⁸ Weiss, P. – Zvěřina, J. Sexuální chování v ČR: Situace a trendy. Praha: Portál, 2001. s. 30.

Úkolem tohoto šetření tedy bude zjistit, jaké názory a postoje mají k sexualitě a partnerským vztahům dívky a chlapci a co v této oblasti upřednostňují. Rovněž se můžeme přesvědčit, zda je tvrzení obou autorů opravdu aktuální.

Výsledky dotazníkového šetření

K vypracování otázky č. 4 nám posloužily v *dotazníku*¹⁴⁹ otázky č. 10 – 12, č. 19 – 25.

Následující tabulky nám pak předkládají výsledky jednotlivých stanovených otázek, kde je vždy v jednom sloupci uveden konkrétní počet respondentů a ve druhém procentuální zastoupení z celkového počtu respondentů. Uvedené výsledky nám pak zobrazují postoje dospívajících k sexualitě a partnerským sexuálním vztahům. Vyhodnocení pak rozlišuje mezi postoji dívek a chlapců, jejichž výsledky dále porovnává. Žáci vybírali buď jednu, nebo více variant¹⁵⁰, což je upřesněno u každé konkrétní otázky.

Výsledné údaje jsou pak zobrazeny v následujících tabulkách a grafech, ze kterých jsou patrné názory a postoje dospívajících.

Zahájení sexuálního života

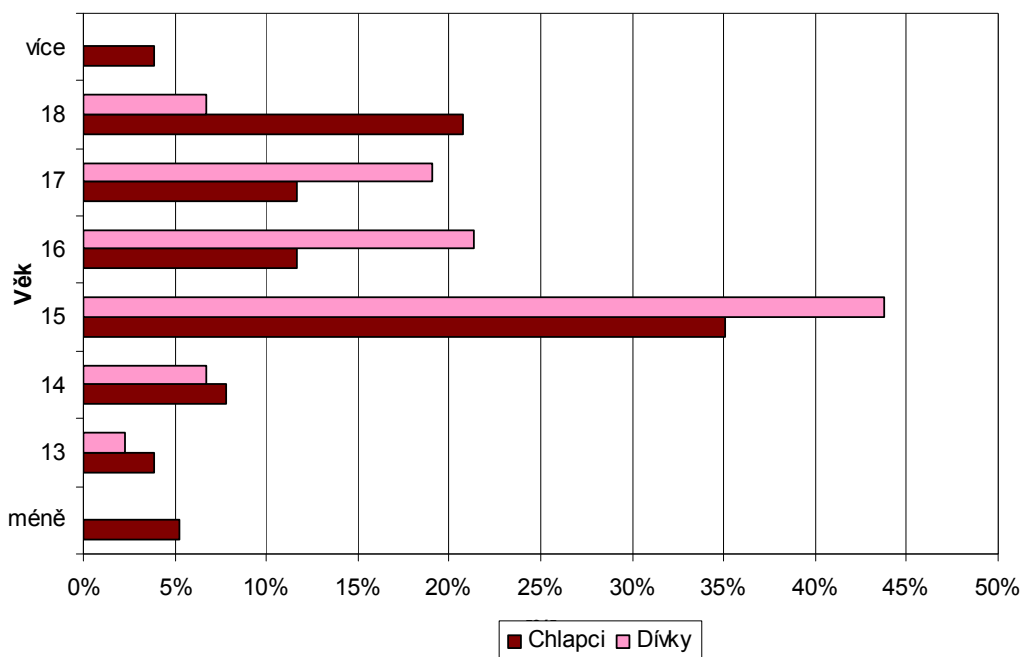
Věk o němž si dospívající myslí, že byl ideálním pro zahájení sexuálního života, se nemusí shodovat s věkem, kdy by pohlavní život chtěli začít oni sami.

	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
Věk	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
méně	4	2%	2	2%	2	3%	4	5%	0	0%
13	5	3%	1	1%	4	6%	3	4%	2	2%
14	12	7%	7	7%	5	7%	6	8%	6	7%
15	66	40%	37	39%	29	41%	27	35%	39	44%
16	28	17%	13	14%	15	21%	9	12%	19	21%
17	26	16%	18	19%	8	11%	9	12%	17	19%
18	22	13%	14	15%	8	11%	16	21%	6	7%
více	3	2%	3	3%	0	0%	3	4%	0	0%

Tabulka 17: Otázka č. 10 – V kolika letech si myslíš, že by měli dospívající začít se sex. životem?

¹⁴⁹ Dotazník je v plné podobě obsažen v příloze.

¹⁵⁰ Viz dotazník v příloze.

Graf 8: Otázka č. 10 – V kolika letech si myslíš, že by měli dospívající začít se sexuálním životem?

Jedním z ukazatelů lidského sexuálního chování může být hranice zahájení sexuálního života, která může mít rozhodující vliv na pozdější sexuální chování jedince. V tomto ohledu je důležitý i věk první soulože. Tabulka č. 17 nám předkládá výsledky zjištění, v kolika letech by měli dospívající začít se sexuálním životem. Podle mínění žáků by to mělo být kolem 15 let věku, což volilo 40% dotazovaných a nejčastěji své rozhodnutí odůvodňovali faktem zákonné hranice trestní odpovědnosti. Daleko menší procento pak označilo věk pod 15 let. Pouhých 22% uvedlo věkovou hranici 18 let, a to na základě získání plnoletosti. Pouhá 3% si myslí, že je lepší začít svůj sexuální život v daleko vyzrálejší věku a svá rozhodnutí odůvodňovali žáci nejčastěji lepší vybaveností v oblasti informovanosti o sexualitě. 5% dotazovaných pak uvedlo, že nelze věkovou hranici jednoznačně určit, ale záleží vždy na okolnostech jednotlivce, kde hraje roli stálý partner, spolehlivá ochrana, důvěrný vztah, psychická a informační vybavenost atd. Tento průzkum se ovšem pohybuje pouze na poli stanovení ideálního věku pro zahájení sexuálního života, realita může být jiná.

Dívky a chlapci se v této otázce v zásadě shodovali, stejně tak výsledky obou škol byly srovnatelné.

Průzkum, který uvedl *Petr Weiss a Jan Zvěřina* ve své publikaci¹⁵¹, nám odhaluje poněkud odlišné údaje. Respondenty nebyla sice dospívající mládež, ale vzorek české populace nad 15 let, který měl uvést věk prvního pohlavního styku. Šetření z roku 1993 ukázalo 5,2% mužů a 2% žen a šetření z roku 1998 ukázalo 5,3% a 1,3% žen, kteří uskutečnili pohlavní styk pod 15. rokem věku. Nejčastějším věkem prvního pohlavního styku byl uveden 18 rok života, pro který bylo ve všech případech průměrně 45% populace. Dnes jsme svědkem toho, že tento trend 90. let se postupně snižuje.

Srovnání s obdobným průzkumem

Na základě podobnosti tématu uvádím pro ilustraci opět výsledky Diplomové práce *Evy Moravčíkové*¹⁵², která rovněž zkoumala názory dospívajících na ideální věk při zahájení sexuálního života.

	ZŠ RVJ Husova		ZŠ Arbesova	
	7. třída	9. třída	7. třída	9. třída
Méně než 15	0%	10%	0%	18%
15	22%	40%	25%	36%
16 až 17	33%	35%	30%	14%
18	22%	5%	35%	9%
19 až 20	11%	0%	0%	0%
21	0%	0%	0%	0%
Více než 21	12%	0%	10%	0%
Nevím	0%	10%	0%	9%

Tabulka 18: V kolika letech by podle tebe měl člověk vstoupit do sexuálního života? (výzkum 2005)

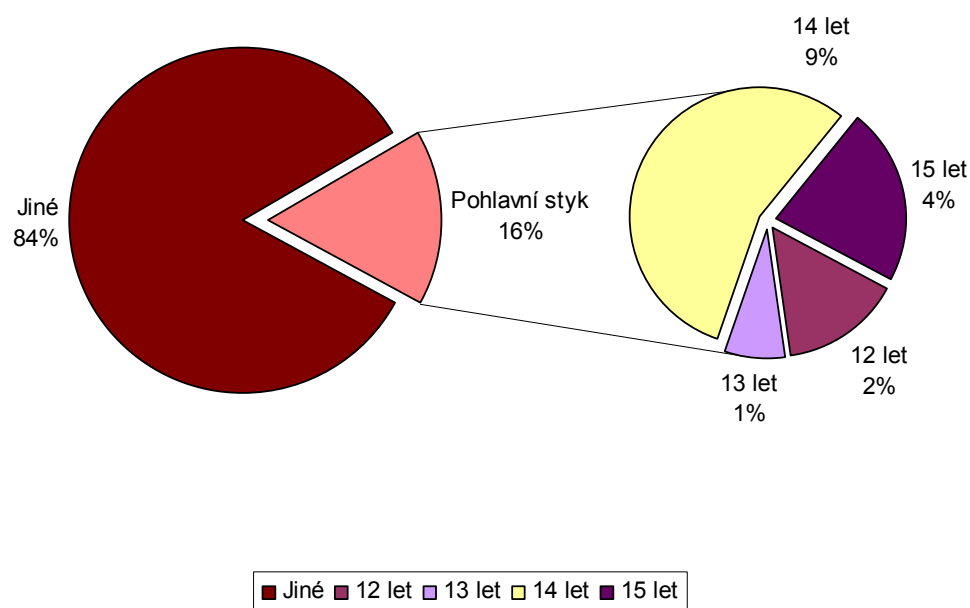
Vlastní zkušenost se sexualitou

Věk	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
líbání	121	73%	66	69%	55	77%	55	71%	66	74%
hlazení	82	49%	47	49%	35	49%	36	47%	46	52%
mazlení (petting)	65	39%	36	38%	29	41%	33	43%	32	36%
dosud s ničím	39	23%	25	26%	14	20%	16	21%	23	26%
pohlavní styk	27	16%	14	15%	13	18%	19	25%	8	9%
orální sex	20	12%	10	11%	10	14%	9	12%	11	12%
jiné praktiky	11	7%	4	4%	7	10%	7	9%	4	4%
anální sex	4	2%	1	1%	3	4%	3	4%	1	1%

Tabulka 19: Otázka č. 11 – Máš už se sexualitou nějakou vlastní zkušenost?

¹⁵¹ Weiss, P. – Zvěřina, J. Sexuální chování v ČR: Situace a trendy. Praha: Portál, 2001. s. 38.

¹⁵² Moravčíková, E. Sexuální výchova z pohledu žáků II. stupně základní školy. [Diplomová práce] Liberec: TUL, 2006. s. 68.

Graf 9: Vymezení žáků se zkušeností s pohlavním stykem

Pohlavní styk	Celkem		Chlapci		Dívky	
12 let	4	2,4%	3	3,9%	1	1,1%
13 let	2	1,2%	2	2,6%	0	0,0%
14 let	15	9,0%	10	13,0%	5	5,6%
15 let	6	3,6%	4	5,2%	2	2,2%

Tabulka 20: Celkové a dílčí vymezení žáků se zkušeností s pohlavním stykem

Na předchozí otázku navazují výsledky následujícího šetření, kde jsem se pokusila zjistit, jaké zkušenosti mají se sexualitou vybraní respondenti zastupující populaci dospívající mládeže. Nejčastěji mají pubescenti zkušenost s líbáním (73%), které získalo daleko nejvíce procent, následované hlazením (49%), což lze označit jako necking – tedy vzájemné mazlení a hlazení se od pasu nahoru bez kontaktu pohlavních orgánů. Zatímco petting je především hlazení a dráždění pohlavních orgánů a je jakousi prozatímní náhražkou pohlavního styku či jeho předejrou. S tím má zkušenost 39% respondentů. 23% dotazovaných, tedy „skoro“ čtvrtina, nemá dosud žádnou sexuální zkušenost, což je vzhledem k průměrnému věku respondentů docela zanedbatelné procento. Alarmují je potom výsledek 16% dospívajících, kteří už mají první pohlavní styk za sebou v průměrném věku 14 let. Z výsledků je také patrný rozdíl v počtu dívek a chlapců, kteří již zahájili sexuální život. „Pouze“ 8 dívek, ale zato 19 chlapců, tedy

celá čtvrtina chlapců (25%) má již zkušenost s pohlavním stykem. Další srovnání jsou patrná z tabulky.

7% pak uvedlo jiné praktiky, kde se nejčastěji vyskytovala onanie. Macek¹⁵³ ve své publikaci potvrzuje, že masturbace a jiný způsob sexuálního uspokojování je okolo věku 15 let zcela přirozený.

Podle mého jsou tyto výsledky dosti tristní a poukazují na dosti značné sexuální uvolnění dnešní mládeže vlivem působení okolního světa a jeho postupného „odtabuizování“ v této oblasti. Mladí lidé dnes začínají se sexuálními zkušenostmi a pohlavním životem daleko dříve než před pár lety, jak to například dokazuje výše uvedený výzkum.

Co je důležité pro zahájení sexuálního života

Pokud dospívající sexuální život ještě nezahájili, patrně k tomu měli nějaký důvod, proto jsem se jich v následující otázce zeptala, co je pro jejich rozhodnutí zásadní a důležité.

	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
až se stálým partnerem, kterého miluji	64	39%	35	37%	29	41%	18	23%	46	52%
pouze se spolehlivou antikoncepcí/ochranou	52	31%	22	23%	30	42%	13	17%	39	44%
tehdy, až se budu cítit psychicky připravená/ý	52	31%	24	25%	28	39%	8	10%	44	49%
sexuální život jsem už zahájil/a	34	20%	18	19%	16	23%	23	30%	11	12%
pouze s vědomím, že dokážu nést odpovědnost	32	19%	20	21%	12	17%	13	17%	19	21%
nevím, ještě jsem o tom nepřemýšlel/a	20	12%	14	15%	6	8%	10	13%	10	11%
až mi bude 18 let	13	8%	9	9%	4	6%	11	14%	2	2%
až budu mít dostatečné množství informací	13	8%	9	9%	4	6%	4	5%	9	10%
okamžitě, kdykoliv se naskytne příležitost	10	6%	8	8%	2	3%	7	9%	3	3%
jiné	7	4%	4	4%	3	4%	3	4%	4	4%
po svatbě	2	1%	2	2%	0	0%	2	3%	0	0%

Tabulka 21: Otázka č. 12 – Kdy se rozhodneš zahájit vlastní sexuální život?

Nejvíce si cenní stálého partnera, kterého budou milovat (39%) a o němž budou přesvědčeni, že on je ten pravý. Nejen stálý partner, ale i spolehlivá antikoncepce (31%) a psychická připravenost (31%) jsou v takovém rozhodnutí neopominutelné. Velké procento (vzhledem k ostatním možnostem) získal i názor, že je důležité si být vědom možných rizik (19%) a být tak odpovědný za to, co dělám. Chlapci nejvíce uvedli již zmíněný začátek sexuálního života (30%), který by podle nich měl jít ruku v ruce se stálým partnerem, zodpovědností a vhodnou ochranou. Dívky dávají přednost stálému partnerovi, psychické připravenosti a spolehlivé antikoncepci či jiné ochraně.

¹⁵³ Macek, P. Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívání. Praha: Portál, 1999. s. 76.

Zajímavé je zjištění, že počet žáků, kteří zde uvedli, že sexuální život již zahájili, nekoresponduje s počtem žáků, kteří v předcházející otázce uvedli zkušenost s pohlavním stykem. Jiné vysvětlení nemám než to, že někteří žáci se asi prvotně pokusili v jedné z otázek zatajit svou sexuální zkušenost s pohlavním stykem (pravděpodobně v otázce č. 11, neboť je zde menší počet dotazovaných). V další otázce pak automaticky uvedli, že sexuální život již zahájili, aniž by si uvědomili souvislosti.

Pro zajímavost jsem zde uvedla i výsledky šetření jednotlivých škol.

Partnerský vztah

Jak už jsem několikrát uvedla, do oblasti sexuality nepatří jen otázky spojené se samotným sexuálním životem, ale i otázky týkající se sexuálních vztahů a partnerů. Nás bude nyní zajímat, jaký partnerský vztah preferuje právě dospívající mládež.

	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
manželství	64	39%	39	41%	25	35%	28	36%	36	40%
volný vztah bez manželského svazku	52	31%	28	29%	24	34%	28	36%	24	27%
ještě nevím	49	30%	27	28%	22	31%	21	27%	28	31%
sám/sama bez partnera	1	1%	1	1%	0	0%	0	0%	1	1%

Tabulka 22: Otázka č. 19 – Jaký partnerský vztah budeš v budoucnu preferovat?

Z výsledků jasně vyplývá, že žáci ve věku od 13 do 15 let preferují stále ještě manželský svazek (39%). Ovšem už 31% označilo volné soužití, což není tak zanedbatelné procento. 1/3 oslovených není v tomto věku ještě zcela rozhodnuta, což je samozřejmě také pochopitelné vzhledem k věkovému období, kdy se názory dospívajících často mění a jsou ještě nestálé. Výsledek je patrně ovlivněn i tím, že dospívající v tomto věku ještě nepřemýšlí zrovna nad tím, zda budou se svým partnerem v manželském svazku nebo ne, ale řeší témata pro jejich věkové období více aktuální (sexuální partner, zahájení sexuálního života, sexuální praktiky, hodnoty v partnerském životě, ...).

Shodné výsledky pak byly zjištěny u chlapců i děvčat, což jsem naprosto neočekávala. Domnívala jsem se, že chlapci budou spíše preferovat volnější vztah a nevázanost na jednoho partnera. Tato moje domněnka se tedy nepotvrdila.

Sexuální partneři

Zajímavé bude jistě zjištění v následující otázce, kde měli žáci vyslovit názor nad možným počtem partnerů. Počet sexuálních partnerů je dnes ukazatelem stále se

zvyšující promiskuity, a s tím související vzrůst počtu nakažených sexuálně přenosnými chorobami včetně AIDS.

	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
1	56	34%	30	32%	26	37%	28	36%	28	31%
2	52	31%	26	27%	26	37%	18	23%	34	38%
3	32	19%	20	21%	12	17%	19	25%	13	15%
4	26	16%	19	20%	7	10%	12	16%	14	16%

1. zpočátku bych dal/a přednost více sexuálním partnerům a poté se usadil/a s jedním
2. nevím/ ještě nemám představu
3. chtěl/a bych mít pouze jednoho sexuálního partnera na celý život
4. raději bych poznal/a více sexuálních partnerů a zkušeností během života, nechci se vázat na jednoho partnera

Tabulka 23: Otázka č. 20 – Který názor o partnerském sexuálním vztahu je ti nejbližší?

Více jak třetina dotazovaných (34%) by v životě dala přednost nejdříve více sexuálním partnerům, neboť se domnívá, že s počtem roste zkušenost. Tento novodobý trend se dal očekávat už i u dospívající mládeže, která si chce podle průzkumů nejdříve „užít“, a pak se případně usadit s jedním partnerem. 31%, tedy skoro třetina, jako v předcházející otázce, ještě nemá o této problematice žádnou představu. 19% dotazovaných by chtělo mít jednoho sexuálního partnera na celý život a pouze 16% se nechce jakkoliv vázat.

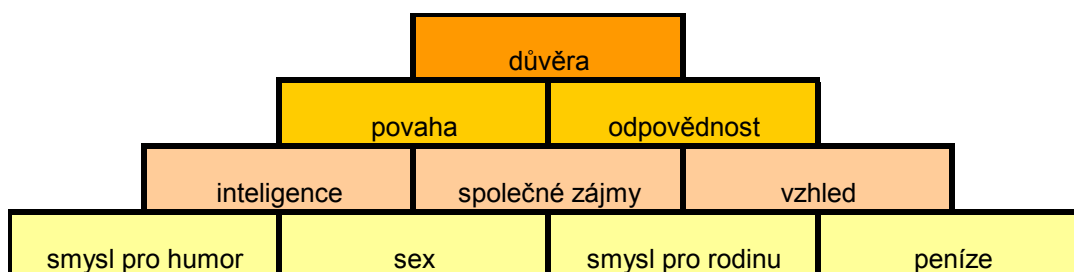
Rozdíly pak nastaly v jednotlivých odpovědích u děvčat a chlapců. Zatímco největší procento děvčat nemá představu o počtu sexuálních partnerů, 31% spíše preferuje zkušenost, a pak teprve stálost. Chlapci jsou rozhodnuti pro zkušenost s více partnery, přičemž se chtějí pak usadit s jedním. Docela je pro mě zážející, že dívky chtějí poznat jednoho sexuálního partnera v 15%, což je nejmenší procento ze všech uvedených, zatímco u chlapců je to celá ¼ dotazovaných (25%). Domnívala jsem se, že dívky budou jednoznačně preferovat jednoho sexuálního partnera, kdežto chlapci nevázaný poměr s více partnerkami. I zde je patrný měnící se trend. Například výzkum¹⁵⁴, který opět provedl *Petr Weiss a Jak Zvěřina* ukazuje, že v 90. letech byl počet sexuálních partnerek u mužů daleko vyšší než partnerů u žen, kdy muži mají průměrně 6-10 partnerek za život a ženy průměrně pouze 1 partnera.

¹⁵⁴ Weiss, P. – Zvěřina, J. Sexuální chování v ČR: Situace a trendy. Praha: Portál, 2001. s. 70.

Co je důležité partnerském vztahu

Vyhodnocení této otázky vyjadřuje následující pyramida, kde je zobrazeno pořadí hodnot v partnerském vztahu, jak ho určili oslovení respondenti.

Hodnoty znamenají pro žáky to, co je eticky správné, nesprávné, výhodné, nevýhodné, krásné, ošklivé, žádoucí či nežádoucí. Člověk poznává tyto hodnoty pouze ve spojení s jejich nositeli, ať už právě doma, ve škole, z médií nebo i mezi vrstevníky, kde získává představu o tom, jaké hodnoty jsou - jaké jsou špatné či dobré nebo obecně jakou hodnotou orientaci uznává škola, rodina či celá společnost. Na základě tohoto poznání a vlivu si je pak následně osvojují.

Obrázek 8: Otázka č. 21 – Co je pro tebe v partnerském vztahu nejdůležitější?

Z následující pyramidy je patrné pořadí hodnot, jak je preferují žáci na základní škole. Nejvíce potřebují svému partnerovi důvěřovat a nejméně je zajímá stav jeho konta. Rovněž pocit odpovědnosti vůči druhému či povaha jsou nezanedbatelnými hodnotami společného soužití. Inteligence je o něco důležitější než vzhled, společné zájmy či smysl pro humor, který je pro pubescenty v jejich věku důležitější než smysl pro rodinu, což je vzhledem k věkovému období pochopitelné a myslím, že tato hodnota se třeba postupem času dostane výše. Sex pak v konkurenci s uvedenými pojmy zastává spíše zadní příčky.

Myslím, že výsledek nám potvrzuje, že dnešní mládež v zásadě volí všeobecně uznávané hodnoty partnerského soužití. Přesto nelze tyto výsledky zobecňovat a zahrnovat do nich celou populaci dospívající mládeže. Hodnoty se mohou měnit vlivem několika již zmíněných faktorů.

Sex na jednu noc

V souvislosti se zvyšujícím se počtem partnerů přibývá i zvyšující se procento styků s náhodným partnerem například v podobě sexu na jednu noc. Jak se na tuto problematiku dívají dnešní „náctiletí“ se přesvědčíme z následujících výsledků.

	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
není to správné, ale stát se to může	82	49%	51	54%	31	44%	34	44%	48	54%
nevidím v tom nic špatného, záleží na okolnostech	33	20%	18	19%	15	21%	18	23%	15	17%
je to špatné, budu se snažit, aby se mi to nestalo	25	15%	12	13%	13	18%	7	9%	18	20%
je to zcela normální, proč to nezkusit	17	10%	9	9%	8	11%	14	18%	3	3%
je to nepřipustné, neudělal/a bych to	9	5%	5	5%	4	6%	4	5%	5	6%

Tabulka 24: Otázka č. 22 – Co si myslíš o „sexu na jednu noc“?

Skoro polovina všech respondentů (49%) si myslí, že sex na jednu noc není sice nic správného, přeci jenom se to stát může, čímž připouští variantu, že stát se to může i jim a tento fakt zcela zásadně neodsuzují. 20% dokonce v sexu na jednu noc nevidí nic špatného a záleží spíše na okolnostech. 15% pak tuto možnost odsuzuje, ale jednoznačně si jistí nejsou, sex na jednu noc hodnotí jako něco špatného, ale přesto se budou snažit, aby se jim to nestalo. Tudíž vyhraněné nebo striktní odmítání tu opět nevidíme. Sexuální zkušenost na jednu noc odsoudilo pouze 5% dotazovaných, což je 9 žáků ze 166 a 17 žáků považuje tuto věc za zcela normální. Myslím, že i výsledky tohoto šetření poukazují na uvolňující se morálku v oblasti sexuálního života a partnerských vztahů. Za povšimnutí v rozdílných odpovědích u obou pohlaví stojí například zastoupení toho, proč to nezkusit. Dívky jsou na základě svých odpovědí více zdrženlivější, naproti nim chlapci více tíhnou k tomu, že stát se to může, nevidí v tom nic špatného, tak proč to nezkusit. Závěry patrně souvisí i s faktem, že chlapci jednoznačněji určili, že dávají nejdříve přednost většímu počtu sexuálních partnerek, nežli se budou vázat na jednu, přičemž dívky byly v této oblasti nerozhodnější.

Funkce sexuality

Jak jsem již podrobněji popisovala v teoretické části, základem sexuality není pouze její tělesná stránka představují plození nové generace, ale také duševní, citová, relaxační či komunikační. Tyto funkce pak neexistují izolovaně, ale jsou zpravidla ve vzájemném vztahu. Pro dospívajícího bude patrně velmi obtížné odhadnout, že sexualita skutečně obsahuje všechny jmenované funkce.

V následujícím šetření mě nejvíce zajímalo, kolik žáků z celkového počtu tento záměr odhadne a označí všechny uvedené funkce sexuality. Tento výsledek pak bude svědčit o jejich větším pochopení tohoto pojmu a celkově podstaty celé sexuality.

	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
uspokojení, slast a příjemné pocity	110	66%	58	61%	52	73%	51	66%	59	66%
partnerský vztah a vzájemné soužití	88	53%	46	48%	42	59%	41	53%	47	53%
plození nové generace	77	46%	45	47%	32	45%	39	51%	38	43%
nejintimnější druh komunikace mezi dvěma lidmi	74	45%	36	38%	38	54%	26	34%	48	54%
řeší psychické problémy, redukuje napětí a stres	16	10%	7	7%	9	13%	5	6%	11	12%

Tabulka 25: Jaké funkce má sexualita?

V tabulce vidíme vyhodnocení a procentuální zastoupení jednotlivých funkcí. Žáci nejvíce preferovali sexualitu jakožto uspokojení a navozování příjemných pocitů (66%). Sexualita je pro ně i o partnerském soužití (53%), což volila opět většina respondentů. Vyrovnané hodnoty získalo plození generace (46%) a komunikace mezi partnery (45%), kde se stav procent blížil průměru. Za nejméně důležitou označili funkci relaxační, prostřednictvím níž redukuje napětí a stres (10%). Rozdíly ve vývěru dívek a chlapců či jednotlivých škol jsou patrné z tabulky.

Ze 166 žáků nakonec všechny funkce zaškrtnli pouze 4 žáci, přičemž 3 dívky a 1 chlapec. Tento počet svědčí o tom, že děti ve věkovém období dospívání ještě plně nechápou význam a podstatu lidské sexuality.

Skrytý význam citátů

Na základě předchozí otázky jsem se pokusila vybrat několik citátů, které budou vždy korespondovat s jednou z funkcí sexuality. Výběr byl velmi složitý, neboť bylo mnohdy obtížné odhalit přesný význam citátu. Z celkového počtu 40 citátů na téma sex a sexualita jsem po odborné konzultaci s učitelkou češtiny vybrala 5 citátů, které významově obsahují funkce sexuality. Úkolem žáka pak bylo, vybrat podle uvážení jeden citát, který mu je významově nejbližší. Samozřejmě беру v potaz i významový posun celku, ke kterému může na základě interpretace jednotlivých citátů dojít. Myslím, že vybrané citáty jsou jednoznačně tematicky zaměřené, přesto každý z nich skrývá něco jiného. Závěrem pak bude vyhodnotit citát, který získal nejvíce hlasů a odhalil tak, co na sexualitě dospívající „skrytě“ nejvíce upřednostňují.

plození nové generace	uspokojení, slast a příjemné pocity
Sexuálně vzato je žena zařízením přírody, jejímž cílem je zvěčnit své největší dílo. Muž je zařízením ženy, jehož účelem je, aby žena mohla splnit tento povel přírody co nejpříjemnějším způsobem.	Milostný styk těší daleko víc, je-li spojen s oddanou láskou. Ne v požtích, které jsou kdykoliv po ruce, ale v požtích, v něž se teprve doufá, spočívá hlavní půvab milostné touhy.
partnerský vztah a vzájemné soužití	řeší psychické problémy, redukuje napětí stres
Pokládám lásku za jednu z nejdůležitějších věcí v životě. Láska je mnohem více než touha po pohlavním styku, je hlavním východiskem z osamělosti.	Kdo vášnivě miluje, nežije již v sobě samém, nýbrž v milované bytosti, čím více opouští vlastní bytost a takřka přechází v toho, jež miluje, tím větší rozkoš pociťuje.
nejintimnější druh komunikace	
Soulož by neměla být dílem okamžiku, živelným vybitím, poskytujícím záblesk slasti. Měla by naopak být promyšleným konáním, poskytujícím zaměstnání na celý večer.	

Tabulka 26: Skrytý význam citátů

	Celkem		Rumburk		Liberec		Chlapci		Dívky	
	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]	Počet	[%]
Pokládám lásku za jednu	72	43%	34	36%	38	54%	21	27%	51	57%
Milostný styk těší daleko víc,	33	20%	22	23%	11	15%	18	23%	15	17%
Kdo vášnivě miluje, nežije již v sobě	31	19%	21	22%	10	14%	15	19%	16	18%
Soulož by neměla být dílem okamžiku	17	10%	10	11%	7	10%	14	18%	3	3%
Sexuálně vzato je žena zařízením přírody	13	8%	8	8%	5	7%	9	12%	4	4%

Tabulka 27: Otázka č. 24 – Vyber citát, jehož význam je ti nejbližší

S velkou převahou zvolilo celkem 72 dospívajících (43%) citát, vyjadřující partnerský vztah a vzájemné soužití. 33 žáků (20%) pak zvolilo citát znamenající uspokojení, slast a příjemné pocity. V předcházející otázce došlo k volbě v opačném pořadí, kdy byly žákům bližší pocity slasti a uspokojení. Zde určili spíše citát, definující partnerský vztah jako vzájemnou lásku, která prvotně neprahne jen po sexuálním uspokojení, ale především po vyvedení z osamělosti a vzájemném soužití. Domnívám se, že právě při této volbě rozhodl výběr citátu, který byl nejjednodušeji interpretovatelný a dospívající z něj mohli na první pohled vyčíst touhu po druhém pohlaví ve jménu lásky, což je právě pro jejich věkové období nejaktuálnější téma – zamilovanost a únik z osamělosti.

I navzdory jinému pořadí můžeme tvrdit, že partnerský vztah a pocity uspokojení jsou pro dospívající mládež v oblasti sexuálních funkcí nejdominantnější.

Sexualita

V poslední zvolené otázce se pokusím zjistit celkové postoje a názory dospívajících na sexualitu. Bude nás zajímat, jak moc mají žáci vyhraněný názor na otázky týkající se sexuality a jaký rozdíl v názorech a postojích bude mezi chlapci a dívkami. Záměrem této otázky nebylo pouze stanovit, jak dospívající vnímají přítomnost sexuality, její rozsáhlost a podstatný vliv na náš každodenní život.

	Odpověď		
	Celkem	Chlapci	Dívky
Sexualita provází člověka během celého života, je součástí každého z nás.	1	1	1
Je nutné přijmout svoji sexualitu.	1	1	1
Každý má právo na sexuální život.	1	1	1
Je správné, že se o sexualitě mluví zcela veřejně a otevřeně.	1	2	1
Sexualita ovlivňuje naše chování a postoje.	2	3	1
Informace o sexualitě mě přitahují.	2	2	3
Sexualita souvisí pouze s pohlavním stykem a plozením dětí.	4	4	4
O sexualitu se zajímají jen neslušní lidé.	5	5	5
Sexualita a otázky s ní spojené narušují morálku společnosti.	5	5	5
O sexualitě nepotřebujeme žádné informace.	5	5	5

1 = Rozhodně ano

2 = Spíše ano

3 = Nevím

4 = Spíše ne

5 = Rozhodně ne

Tabulka 28: Otázka č. 25 – Co si myslíš o sexualitě?

Kompletním vyhodnocením daných otázek jsem došla k závěru, že oslovení dospívající mají rozhodně pozitivní postoj k sexualitě a k otázkám s ní spojenými. Pouze ve třech případech nebyla jejich volba zcela vyhraněná, jinak byly jejich odpovědi zcela jednoznačné. Volba *nevím* byla zastoupena naprosto minimálně. Dospívající souhlasí s tím, že sexualita je součástí našeho života, ovlivňuje naše postoje a názory. Každý z nás má právo na sexuální život, otevřenou komunikaci i dostatek informací. Sexualita není známkou neslušnosti ani nezastupuje pouhou pudovost člověka. Sexualita je součástí každého z nás a je potřeba, abychom svoji sexualitu plně přijali.

Výsledky chlapců a děvčat byly v zásadě totožné, lišily se pouze ve třech případech.

Shrnutí výsledků

Názory a postoje dospívajících na konkrétní otázky z oblasti sexuality jsou nejrůznější. Někdy překvapující, jindy očekávané. V zásadě souvisí s věkovým

obdobím, kdy si děti teprve své postoje i názory utváří, přesto jsme mohli na základě dotazníkového šetření mnohé odhalit.

Dospívající preferují hranici 15 let pro zahájení sexuálního života a stálého partnera, přičemž oni sami mají nejčastěji zkušenost zatím pouze s líbáním. V partnerském vztahu preferují důvěru, více sexuálních partnerů pro počáteční získávání zkušeností, ale se sexem na jednu noc nesouhlasí, přičemž toto riziko zdánlivě připouští. Sexualita pro ně není jen o partnerském vztahu, ale i o pocitech, které s sebou tento vztah přináší. Jejich názory a postoje na lidskou sexualitu jsou spíše pozitivního charakteru, přičemž sexualitu chápou jako součást našeho života a každého z nás.

Obrázek 9: Představa sexuality (dívka, 14 let)

Obrázek 10: Představa sexuality (dívka, 15 let)

2.2.5 5. otázka - Jak hodnotí dospívající své dosavadní znalosti o sexualitě a partnerských vztazích? Na které otázky z těchto oblastí hledají uspokojivé odpovědi?

Úvod

Domnívám se, že dospívající budou hodnotit své vlastní znalosti o sexualitě nadsazeněji, než jak tomu ve skutečnosti je. Průměrné procento bude zcela jistě nad horní hranicí průměru. Myslím, že každý dospívající je sice přesvědčen, že nemá dostatek informací ze všech stran, ale chtějí tyto informace mít a touží se o tomto tématu bavit. Přesto, budeme-li se jich ptát, bude se většina z nich shodně tvářit jako zasvěcení odborníci. Navzdory tomu jak vysoce budou patrně hodnotit své znalosti, jsou to právě oni, kteří ve svém věku nenacházejí ještě uspokojivé odpovědi na všechny otázky.

Na základě těchto domněnek jsem se pokusila vyhodnotit otázky z oblasti sexuality, které chtějí dospívající vědět a které uvedli v dotazníkovém šetření. Pro zajímavost jsem to samé učinila v rubrice časopisu Bravo, abychom si tak dokázali udělat představu o tom, jaký věkový průměr tvoří čtenáře vybraného časopisu, co chtějí vědět, na co se ptají, co je trápí nebo jaké problémy v této oblasti nejčastěji mají. Tabulka s vyhodnocením nám poslouží pouze jako jakýsi ilustrativní přehled často frekventovaných dotazů.

Výsledky dotazníkového šetření

K vypracování otázky č. 5 nám posloužily v *dotazníku*¹⁵⁵ otázky č. 13, č. 17, č. 18.

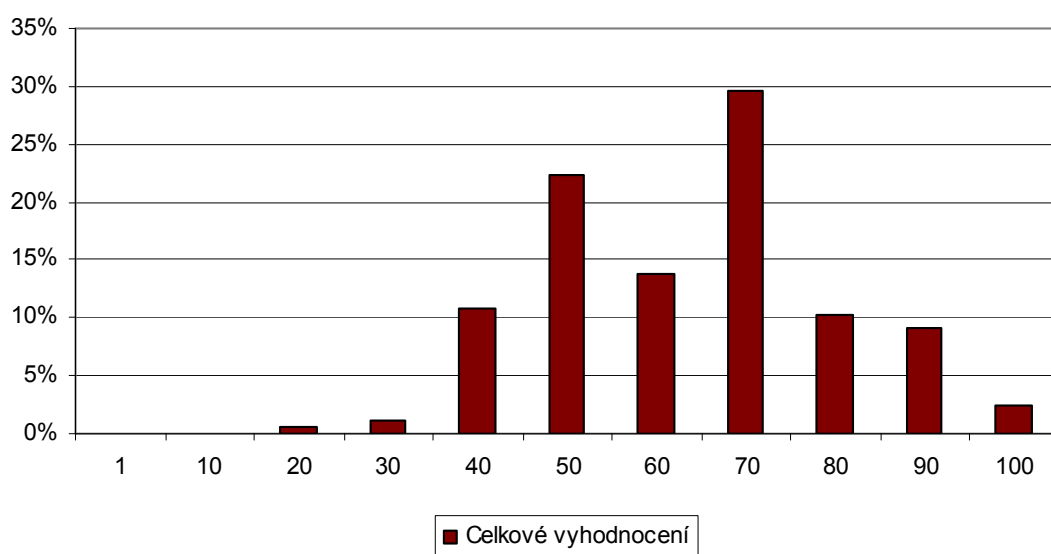
V tabulkách a grafu jsou pak uvedeny výsledky jednotlivých šetření. Výsledkem prvního šetření je graf procentuálního vyjádření úrovně znalostí o sexualitě dospívající mládeže. Na horizontální ose (osa x) je stupnice od 1 do 100, na které měli žáci vyznačit úroveň vlastních znalostí o sexualitě. Na vertikální ose (osa y) pak výsledný průměr hodnocení.

---

¹⁵⁵ Dotazník je v plné podobě obsažen v příloze.

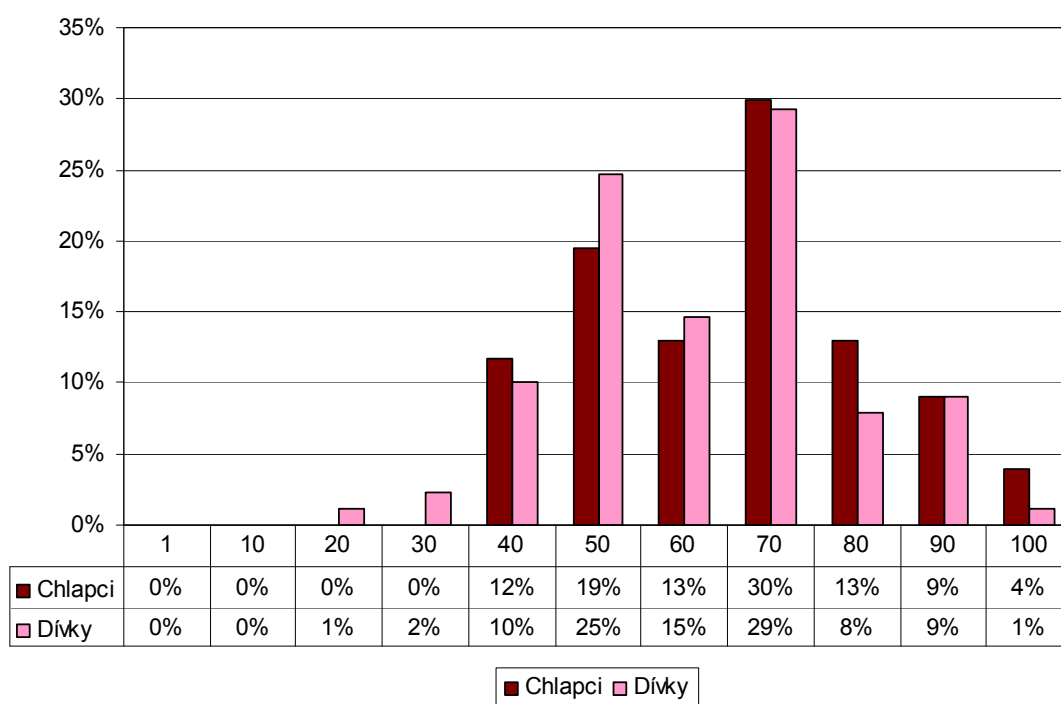
Následující tabulky pouze zaznamenávají počty čtenářů časopisů Bravo, zastoupení chlapců a dívek a přesné věkové vymezení. Stejně tak vyhodnocení procentuálního zastoupení čtenářů vybraných škol dotazníkového šetření, kteří čtou časopis Bravo. Je zde vždy uveden přesný číselný počet a rovněž procentuální vyjádření. Další tabulky nám pak podávají přehled o konkrétních dotazech čtenářů časopisu Bravo a také našich respondentech, kteří odpovídali formou otevřené odpovědi.

Hodnocení vlastních znalostí o sexualitě

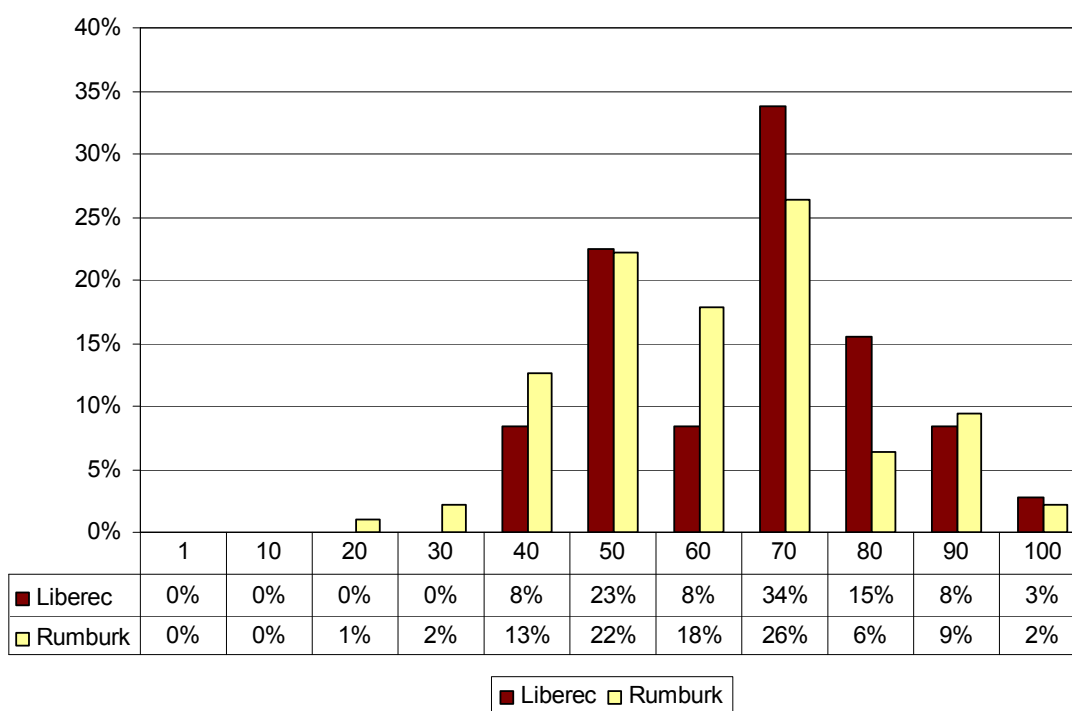

Graf 10: Jak hodnotíš své znalosti o sexualitě?

Jak jsem očekávala, celých 30% dotazovaných určilo horní hranici stupnice (70 bodů), tedy skoro dostatečné množství informací. 22% pak zhodnotilo své znalosti zcela průměrně (50 bodů) a 14% mírně nadprůměrně (60bodů). Jen opravdu malé či zanedbatelné procento žáků zhodnotilo své znalosti pod hranicí 40 bodů, což celkově svědčí o tom, že žáci hodnotí své znalosti jako dostatečné. Přestože většina zastávala názor, že škola jim neposkytuje velké množství informací, hodnotí i přesto své znalosti na dosti vysoké úrovni. Jediné vysvětlení, které se nabízí, je již zmíněný fakt, že většina dospívajících nadhodnocuje své znalosti o sexualitě a jen málokdo přiznává, že něco neví, že mu něco není jasné. Školu hodnotí průměrně a sami sebe nadprůměrně, což je vzhledem k věkovému období naprosto logické.

Graf 11: Otázka č. 13 - Jak hodnotíš své znalosti o sexualitě? (chlapci, dívky)

Graf 12: Jak hodnotí své znalosti o sexualitě žáci vybraných škol?

Chlapci (30%) a dívky (29%) hodnotí shodně své znalosti na úrovni 70 bodů. Docela překvapivý je rozdíl ve výsledcích zkoumaných škol. Na ZŠ v Rumburku

zvolilo 70 bodovou hranici pouhých 26%, zatímco na ZŠ v Liberci to bylo celých 34%. V těchto výsledcích spatřuji jakýsi rozpor a výsledky bych očekávala spíše opačné. Vzhledem k tomu, že žáci na rumburské škole jsou v rámci výuky daleko více poučeni než žáci na škole liberecké, domnívala jsem se, že z toho budou pramenit i výsledky tohoto šetření. Samozřejmě, že škola není jediným, ba ani hlavním zdrojem informací, neboť jak jsme viděli ve výsledcích průzkumu v otázce číslo 2, neobjevila se jako zdroj informací v horních příčkách a skončila daleko pod průměrem. Větší rozdíly nebyly nalezeny mezi respondenty ani v otázce komunikace v rodině, kde byly v zásadě shodné a komunikace u nich nebyla nijak dominantní. Můžeme se tedy domnívat, že žáci na liberecké škole by mohli mít například lepší přístup k informacím, které získávají ve větší míře jinde, především mimo školu. Patrně na základě toho ohodnotilo větší procento své znalosti jako dostatečné.

Časopis BRAVO

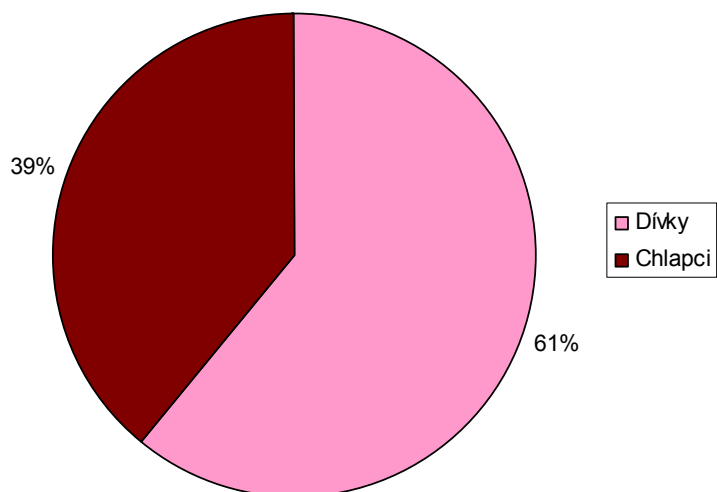
Z některých vybraných titulů jsem se chtěla pokusit provést vyhodnocení nejčastějších dotazů dospívajících, na které nenacházejí uspokojivé odpovědi. Vzhledem k časové náročnosti a množství jsem si pro vyhodnocení záměrně vybrala pouze časopis, který je dnes podle mého mínění jedním z nejčtenějších časopisů dnešní mládeže u nás (nebo je i jednoduše dostupný). Jedná se o časopis Bravo, který vychází každých 14 dní. Vyhodnocení jsem provedla z vydaných deseti po sobě jdoucích čísel, které podle mého plně postačí k tomu, abychom si dokázali udělat alespoň představu o tom, na co se dospívající nejčastěji ptají a jakého typu otázky zpravidla jsou.

V časopise Bravo najdeme poradnu pro pubescenty nazvanou LÁSKA A SEX. Dospívající zde mají možnost prostřednictvím korespondenční (Bravo – poradna, Viktora Huga 6, 150 00 Praha 5) nebo emailové adresy (lst@bauermedia.cz) kontaktovat odborníka se svými dotazy či problémy, konkrétně sexuoložku MUDr. Hanku Fifkovou, která o sexualitě hojně publikuje. Ta jim prostřednictvím časopisu odpovídá, a tím zároveň poskytuje poradenství široké veřejnosti dospívajících – tedy čtenářům, kteří mají ať už stejné nebo obdobné problémy. Myslím, že tato rubrika je pro dospívající mládež nejzajímavější a patří tak v tomto periodiku k nejvyhledávanějším.

Pro ilustraci a představu uvádím v následujících tabulkách a grafu procentuální zastoupení a celkový průměrný věk dotazujících se v časopisu Bravo.

Věkové zastoupení dívek	Procentuelní zastoupení
12 let	12%
13 let	18%
14 let	26%
15 let	24%
16 let	15%
17 let	6%
Věkové zastoupení chlapců	Procentuelní zastoupení
12 let	5%
13 let	18%
14 let	27%
15 let	23%
16 let	9%
17 let	18%
14 let	průměrný věk čtenářů

Tabulka 29: Podrobné věkové zastoupení respondentů časopisu Bravo

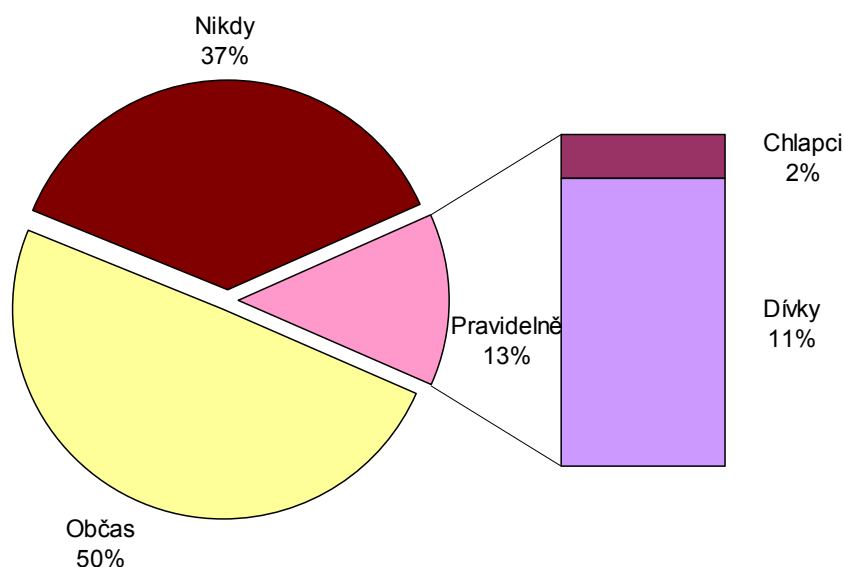

Obrázek 11: Procentuální zastoupení respondentů časopisu Bravo

Abychom si dokázali udělat i představu o tom, kolik dotazovaných dospívajících z dotazníkového šetření tento časopis čte, zařadila jsem do dotazníků jednoduchou zjišťovací otázku, která by nám měla jen pro zajímavost zodpovědět, jaké procento z tázaných respondentů základních škol čte Bravo pravidelně, občas nebo nikdy. Rovněž nám průzkum ukáže, zda jsou častějšími čtenáři chlapci nebo dívky.

	Chlapci		Dívky	
pravidelně	3	4%	19	21%
občas	23	30%	59	66%
nikdy	51	66%	11	12%

Tabulka 30: Otázka č. 18 – Čteš časopis Bravo?

Graf 13: Procentuální vymezení pravidelných čtenářů časopisu Bravo

Shrnutí

Jak je patrné z šetření, ze zkoumaného vzorku jsou častějšími čtenářkami časopisu Bravo dívky, které v časopisu hledají daleko častěji odpovědi na své otázky. Potvrzuje to i fakt, že právě dívky zvolily literaturu jako druhý nejčastější zdroj informací (21%), zatímco chlapci se častěji obrací na internet (43%) nebo na své kamarády (25%). Věkový průměr čtenáře časopisu je 14 let.

49% dotazovaných uvedlo, že čtou jmenovaný časopis OBČAS, což je necelá polovina ze všech žáků, ale jen 13% čte časopis PRAVIDELNĚ a kupodivu 37% ho nečetlo NIKDY. Nemůžeme tedy jednoznačně tvrdit, že většina dotazovaných je čtenáři časopisu Bravo, ale jen necelá polovina.

Markantní rozdíl je opět mezi chlapci a dívkami. Zatímco 66% dívek čte časopis občas, 21% pravidelně a 12% nikdy, u chlapců ho 66% nečetlo nikdy, 30% jen občas a pouhá 4% pravidelně. Tento výsledek jen potvrzuje předchozí odůvodnění.

Přehled nejčastějších dotazů čtenářů časopisu Bravo

Jak jí mám říct, co má při sexu dělat?
Jak poznám, že jsem gay?
Jak nejlépe prožít svoje poprvé?
Pozná gynekolog, že onanuji?
Jaká je nejlepší poloha pro první sex?
Co je to ženská obřízka?
Jde vyléčit homosexualita?
Můžu mít sex při menstruaci?
Tloustne se po antikoncepci?
Jak poznám, že je dívka ještě panna?
Jak jí mám říct, co má při sexu dělat?
Můžu se nakazit mykózou své přítelkyně?
Můžu otěhotnět díky orálnímu sexu?
Jsou tampony škodlivé?
Jak poznám, že jsem těhotná?
Jak poznám, že nemůžu mít děti?
Můžu se nakazit virem HIV od někoho, kdo ještě neměl sex?
Co je to za nemoc, když mám na penisu bílé pupínky?
Je možné, aby mi zase zmizela menstruace?
Mám se bát svého poprvé?

Tabulka 31: Přehled nejčastějších dotazů čtenářů časopisu Bravo

Přehled nejčastějších dotazů oslovených respondentů v dotazníku

Musím používat prezervativ, když mám stálou partnerku?
Proč je sex povolený až od 15 let?
Proč se dělá mužům obřízka?
Co se děje u holek při vyvrchlení?
Co se vlastně děje v těle, když ztratím panenství?
V kolika letech je muž schopný mít pohlavní styk?
Chtěla bych se zeptat, jestli bolí první sex a jaká rizika skrývá?
Chtěla bych vědět, jestli se kluci taky bojí svého poprvé?
Jak daleko od poševního vchodu je panenská blána?
Jak dospívající pozná, kdy je pravá chvíle pro první pohlavní styk?
Jak se pozná, že je holka nějak nakažená?
Jaká poloha je "poprvé" nejlepší?
Je nějaká vada, když mi nejde ohrnout penis?
Může se dívka sama odpanit?
Může žena otěhotnět při orálním sexu?
Kde se na těle nachází erotogenní zóny?
Krvácí při prvním pohlavním styku i muži?
Má žena při orgasmu také ejakulaci?
V jakých všech polohách se dá souložit?
V kolika letech bych měla jít poprvé ke gynekologovi?

Tabulka 32: Přehled nejčastějších dotazů oslovených respondentů

Z celkového počtu 166 oslovených žáků uvedlo pouze 99 žáků svou otázku, na kterou doposud nenašli uspokojivou odpověď, přičemž bylo vytvořeno 51 unikátních otázek (někteří respondenti uvedli shodnou otázku). Z tohoto počtu jsem vybrala 20 nejzajímavějších dotazů, které mapují oblasti sexuality, na které se dospívající nejčastěji ptají. Jak je patrné z tabulky, nejvíce se otázky týkají sexu, pohlavního styku nebo zdraví a tělesných změn, které s sebou období dospívání přináší. Pro porovnání nám slouží i zmapování obdobných dotazů respondentů časopisu Bravo, jejichž otázky spadají do obdobné či stejné tematické oblasti sexuality.

Obrázek 12: Představa sexuality (dívka, 15 let)

Obrázek 13: Představa sexuality (dívka, 14 let)

2.2.6 6. otázka - Jakou úlohu hraje v hodnocení znalostí o sexualitě škola?

Úvod

Jak jsem již uvedla v teoretické části, sexuální výchova se jako samostatný předmět vyučuje zatím jen na minimálním počtu škol. Nejvíce je sexuální výchova rozptýlena do jiných předmětů - občanská výchova, rodinná výchova nebo přírodopis.

Poslední otázka má na základě toho za úkol odpovědět si na to, jak hodnotí dospívající dostupné informace o sexuální výchově a výchově k partnerským vztahům, které jim poskytuje škola. V jakých předmětech se toho o sexualitě nejvíce dozvěděli nebo zda se mohou popřípadě ve škole obrátit se svými problémy a otázkami na nějakého učitele, který v nich v této oblasti budí důvěru, protože jak již bylo řečeno, při kvalitní sexuální výchově hrají důležitou roli nejen podmínky, ale i přístup pedagoga, kterému není vlastní stud, zábrany, ale otevřenost a důvěra.

Nepochybně bude hrát v odpovědích velikou roli fakt, zda se sexuální výchova na dané škole vyučuje nebo nikoliv. Zde nastává zásadní rozdíl mezi oběma zvolenými školami.

Na ZŠ a ZUŠ Jabloňové se sexuální výchova nevyučuje jako samostatný předmět ani v rámci jiného vyučovaného předmětu. Témata z oblasti sexuality jsou zcela vynechávána. Po rozhovoru se žáky dotazníkového šetření jsem došla k závěru, že dotazovaní žáci by rádi sexuální výchovu zařadili do výuky nejlépe jako samostatný předmět nebo alespoň v rámci občanské výchovy, kde by byla probírána alespoň základní témata, která je zajímavá. Oslovení žáci rovněž shodně souhlasili, že znalosti z oblasti sexuální výchovy jim zcela chybí a jsou v rámci školní výuky naprosto nulové.

Odlišný přístup k sexuální výchově je na ZŠ U Nemocnice, kde se sexuální výchova vyučuje v rámci rodinné výchovy v 8. a 9. ročníku. Hodinová dotace je vždy jedna vyučovací hodina týdně. I zde žáci po vzájemném rozhovoru souhlasili s tím, že hodinová dotace sexuální výchovy by mohla být větší a daný předmět by se mohl vyučovat již od 7. ročníku. Přesto hodnotili stav sexuální výchovy celkově jako dobrý. Ve škole se vyučuje podle učebnice *Josefa Donáta a Nory Donátové – Důvěrně*

a otevřeně o sexualitě a doplňuje ji pracovní sešit *Evy Marátové Zdravý životní styl - pracovní sešit pro 6. – 9. ročník ZŠ*.¹⁵⁶

Rovněž je výuka často doplňována přednáškami, besedami, hrami, video projekcí či odbornou literaturou.

V následující tabulce je uveden výňatek ze ŠVP ZŠ U Nemocnice v Rumburku¹⁵⁷, ze vzdělávacího předmětu Rodinná výchova pro 8. a 9. ročník, kde jsou stanoveny výstupy a učivo pro výuku sexuální výchovy.

ŠVP a sexuální výchova na ZŠ v Rumburku

Rodinná výchova
8. ročník
Výstup předmětu
<i>Seznamujeme se s fyziologickými změnami v období dospívání, sexuální výchova</i>
<i>Utváří si názor na odpovědné a bezpečné chování týkající se sexuálního života</i>
Učivo
<i>Tělesné a duševní proměny v období puberty, pohlaví, pohlavní orgány a jejich činnost, oplození, menstruace, těhotenství, porod</i>
<i>Poruchy pohlavní identity</i>
<i>Zamilovanost a láska, volba partnera, nezralé rodičovství a nestabilita rodiny, výchova k odpovědnému rodičovství</i>
Přesahy a vazby
<i>přírodopis</i>
<i>občanská výchova</i>

Tabulka 33: Sexuální výchova v rámci rodinné výchovy pro 8. ročník ve ŠVP ZŠ v Rumburku

¹⁵⁶ Komplettní bibliografické údaje a rozbor uvedených publikací je uveden na straně 65 – 66.

¹⁵⁷ Výňatek ze ŠVP ZŠ U Nemocnice v Rumburku – dokument není publikován. Text byl zapůjčen pro účely diplomové práce paní ředitelkou Ing. Romanou Buškovou, která souhlasila s uveřejněním jeho části v diplomové práci.

Rodinná výchova
9. ročník
Výstup předmětu
<i>Uvědomuje si ohrožení fyzického a psychického zdraví, nezodpovědnosti v sexuální životě.</i>
Učivo
<i>Předčasná sexuální zkušenost a její důsledky, interrupce, těhotenství mladistvých.</i>
<i>Rizika přenosu pohlavních chorob, AIDS, prostituce, kuplířství, sexuální deviace, pornografie, sex a drogy, sexuální kriminalita.</i>
Přesahy a vazby
<i>přírodopis</i>
<i>občanská výchova</i>

Tabulka 34: Sexuální výchova v rámci rodinné výchovy pro 9. ročník ve ŠVP v Rumburku

Výsledky dotazníkové šetření

K vypracování otázky č. 6 nám posloužily v dotazníku¹⁵⁸ otázky č. 14 až 16.

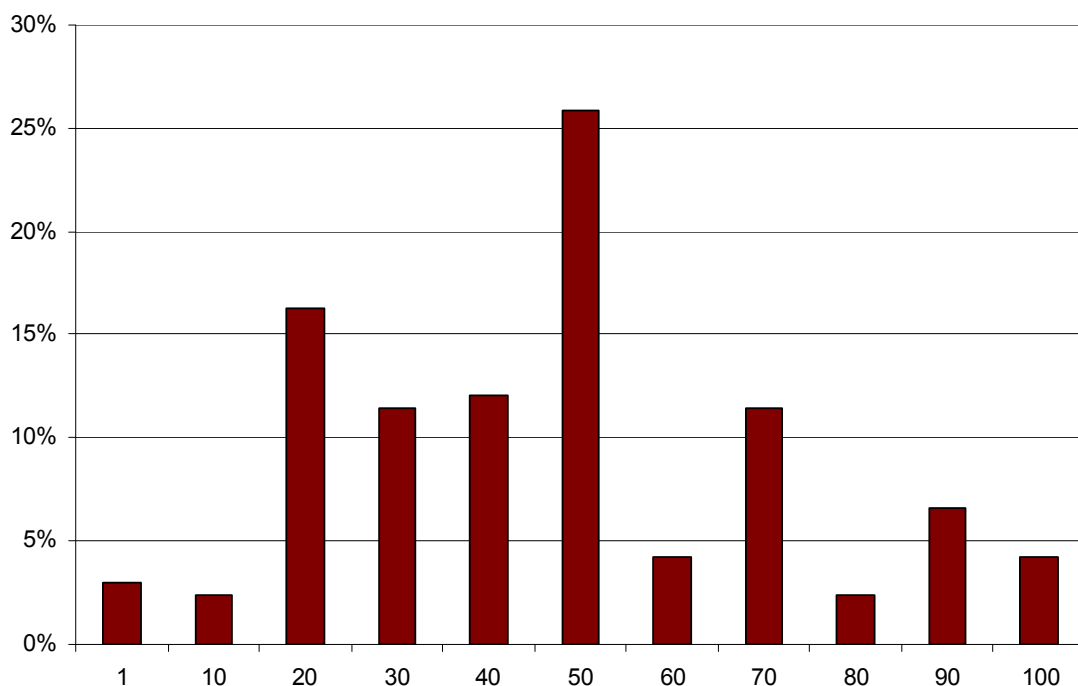
V tabulkách a grafu jsou pak uvedeny výsledky jednotlivých šetření. Výsledkem prvního šetření je graf procentuálního vyjádření úrovně hodnocení informovanosti školní sexuální výuky. Na horizontální ose (osa x) je stupnice od 1 do 100, na které měli žáci vyznačit úroveň poskytovaných informací. Na vertikální ose (osa y) pak výsledný průměr hodnocení.

Následující tabulka vyhodnocuje frekvenci předmětů, které dospívající uvedli jako zdroj informací o sexualitě ve škole, přičemž je vždy v jednom sloupci uveden přesný počet respondentů a ve druhém procentuální zastoupení z celkového počtu respondentů. Výsledky v tabulce ukazují jednak souhrnný výsledek, ale také vyhodnocení odpovědí obou vybraných škol. Žáci vždy vybírali pouze jednu z možností.

Z výsledků je patrné postavení školy v oblasti poskytování informací o sexualitě, stav sexuální výchovy a důvěra učitele na dané škole.

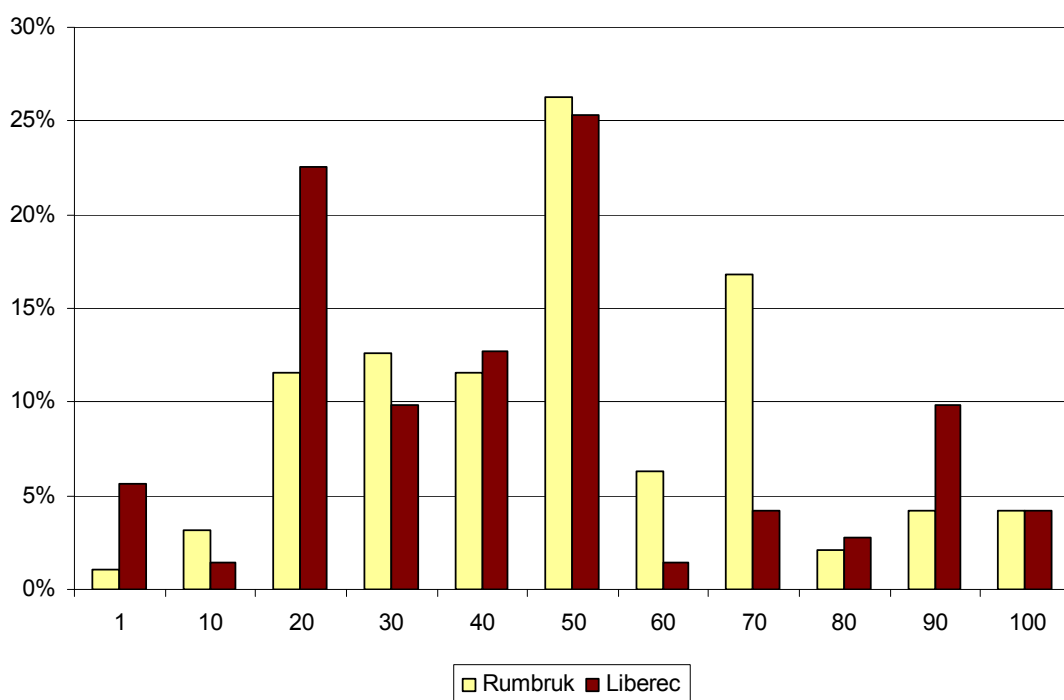
¹⁵⁸ Dotazník je v plné podobě obsažen v příloze.

Hodnocení informovanosti ve škole

Graf 14: Celkové hodnocení úrovně informovanosti ve škole

Z grafu vyplývá zcela jasný výsledek. Dospívající hodnotí úroveň informovanosti na škole průměrně (50 bodů). Co tento výsledek dosvědčuje? Myslím, že dospívající se domnívají, že škola jim informace neposkytuje v dostatečném množství a mohla by v tomto směru výuku ještě obohatit nejen zařazením sexuální výchovy do výuky, ale také různými besedami, přednáškami nebo hrami. Rovněž ale potvrzují, že informovanost není zanedbatelná ani nulová.

Graf 15: Otázka č. 14 – Jak bys hodnotil/a sexuální výchovu a výchovu k partnerským vztahům na vaší škole?

Na rumburské škole byl výsledek naprosto shodný s celkovým průměrem (50 bodů). Musím uznat, že na základě toho, že se sexuální výchova na dané škole vyučuje, čekala jsem daleko větší procento. Tento výsledek by se dal zdůvodnit tím, že žáci na dané škole by mohli být přesvědčeni o tom, že by se toho mohli dozvědět ještě víc a tento výsledek by mohl být jakýmsi signálem pro vyučující dané školy. Na základní škole v Liberci byl celkový průměr hodnocení 40 bodů, což není o moc méně, než je výsledné procento na škole v Rumburku. Jestliže jsem u rumburské školy očekávala daleko větší procento, zde jsem očekávala daleko zanedbatelnější údaj. Patrně jsou žáci dané školy přesvědčeni, že škola jim v této oblasti přeci jenom nějaké informace poskytuje. Ve výsledku mne oba údaje překvapily. Je potěšující, že oba výsledky se blíží alespoň průměru.

Myslím, že výsledek není tak tristní, jak se dalo očekávat. Přesto z toho plyne jeden jasný závěr. Sexuální výchova a konkrétně dostupnost informací na školách by mohla být na mnohem lepší úrovni. Sexualita je jedna z oblastí našeho života, proto si myslím, že je stejně jako důležitá matematika, zeměpis nebo jakýkoliv cizí jazyk. Sexuální výchova rovněž pomáhá dospívajícím orientovat se v životě, pomáhá mu poskytnout návod k tomu, aby z nich vyrůstali milující a sexuálně i citově plnohodnotní

lidé. Bylo by velmi povzbuzující, kdyby takový obdobný průzkum za pár let prokázal zvýšené hodnocení informovanosti o sexualitě na našich školách.

Předmět jako zdroj informací o sexualitě

Rumburk		
rodinná výchova	47	49%
žádný	20	21%
občanská a rodinná výchova	14	15%
občanská výchova	7	7%
Sexuální výchova	6	6%
přírodopis	1	1%
občanská a rodinná výchova, přírodopis	0	0%
rodinná výchova a přírodopis	0	0%
Liberec		
rodinná výchova	32	45%
žádný	15	21%
občanská výchova	10	14%
občanská a rodinná výchova	8	11%
občanská a rodinná výchova, přírodopis	2	3%
rodinná výchova a přírodopis	2	3%
přírodopis	1	1%
Sexuální výchova	1	1%

Tabulka 35: Otázka č. 15 – Ve kterém předmětu ve škole ses toho o sexualitě nejvíce dozvěděl/a?

V hodnocení předmětů, ve kterých se dospívající nejvíce dozví o sexualitě, se na první pozici objevila očekávaná rodinná výchova, v rámci níž bývá nejčastěji vyučována sexuální výchova (48%). 21% dokonce uvedlo, že se o sexuální tématicce nedovídají v žádném rozvrhovaném předmětu, což je velké procento vzhledem k tomu, že celá polovina dotazovaných ohodnotila informovanost na 50 bodů, ale záhy tuto informaci trochu popřela tím, že neuvedla žádný předmět, ve kterém by tyto informace získala. 13% dotazovaných uvedlo občanskou i rodinnou výchovu dohromady. Podivující je výsledek 4%, který uvedl přímo sexuální výchovu (pouze žáci ze ZŠ v Rumburku). Pouhé jedno procento získal přírodopis, kde není patrně podle žáků kladen takový důraz na sexuální tematiku.

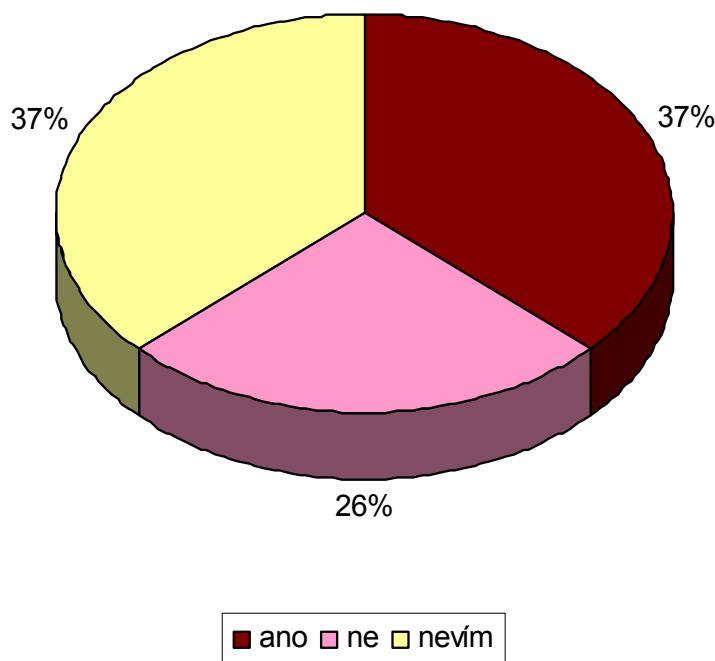
Vyhodnocení ostatních předmětů či jejich kombinací je patrné z tabulky. Na obou školách byla souhlasně vyhodnocena rodinná výchova (49% a 45%).

Učitel

40% všech dotazovaných neví, zda by se mohlo s případnými dotazy obrátit na nějakého učitele na škole. Patrně o tom buď nepřemýšleli, nebo si nejsou jisti. 31% se domnívá, že takový učitel či učitelka na škole jsou a že by se na něj/ní mohli bez

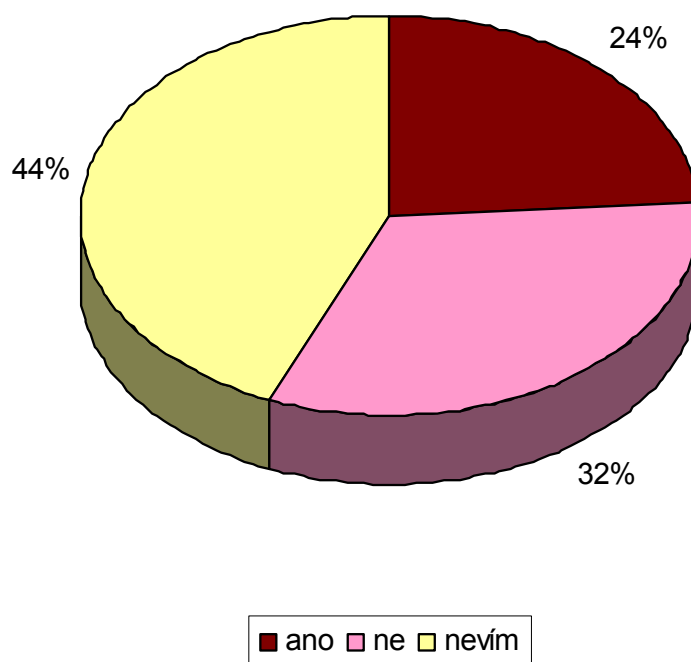
problému obrátit. 29% si myslí, že nikoliv. Myslím, že varianta nevím je střední cestou a neřekne nám toho mnoho, snad jen to, že mnozí jednoznačně neoznačili zápornou variantu NE, ačkoliv ji měli na výběr a připustili tak možnost, že by se na někoho obrátit mohli, ale více o tom nepřemýšleli a momentálně neví. Dalo by se říci, že varianty jsou téměř vyrovnané.

Chlapci a dívky odpověděli opět shodně, přičemž odpovědi chlapců byly o něco vyrovnanější. Domnívala jsem se, že bude spíše převažovat odpověď zápornější, vzhledem k tomu, že učitel se jako zdroj informací umístil daleko dole a nefiguroval s horních pozicích zdrojů informací. Nepatří sice k upřednostňovaným zdrojům, ale žáci jsou patrně přesvědčeni, že je možné se na něho/ni obrátit, což je také důležité zjištění.

Graf 16: Důvěra v učitele na ZŠ v Rumburku

Graf 17: Důvěra v učitele na ZŠ v Liberci

Na liberecké škole se patrně projevil vliv nezařazení výuky sexuální výchovy, kde 31% sice neví, ale 23% ví, že by se na učitele či učitelku neobrátilo s případnými dotazy vůbec. Výsledek je dán asi tím, že sexuální tematika není probírána v žádném rozvrhovaném předmětu. V Rumburku 35% neví, ale stejných 35% je přesvědčeno, že se na učitele/ku obrátit naprosto bez problémů může, což opět svědčí o daleko lepší komunikaci a důvěře mezi žáky a učiteli na dané škole. Výsledky obou škol nás tak přesvědčují o tom, že zařazení sexuální výchovy a intimnějších témat do výuky sbližují nejen členy třídy, ale i učitele s žáky, kteří se na ně pak nebojí obrátit v případě potřeby.

Srovnání s obdobným průzkumem

Pro své další srovnání použiji výsledky již zmiňované *Diplomové práce*, která se zabývala sexuální výchovou a jejíž výzkum se v některých bodech shodovaly s mým. Na základě toho bych chtěla opět porovnat výsledky, ke kterým došla autorka před 3 lety. Zkoumala rovněž *zastoupení sexuální výchovy na ZŠ v rámci jednotlivých*

předmětů.¹⁵⁹ Z výsledku šetření je patrné, že žáci se nejvíce informací z oblasti sexuální výchovy dozvídají v rodinné a občanské výchově, tedy shodně jako v případě mého šetření.

	ZŠ RVJ Husova	ZŠ Arbesova
Rodinná výchova	40%	40%
Občanská výchova	40%	40%
Přírodopis	20%	20%
Jiný předmět	0%	0%
Samostatný předmět	0%	0%

Tabulka 36: Zastoupení sexuální výchovy v rámci jednotlivých předmětů (výzkum 2005)

Dále bych chtěla porovnat výsledky, ke kterým autorka došla při dotazování se na učitele. Svých respondentů se rovněž ptala, *zda by se mohli se svými případnými otázkami obrátit na některého učitele ze školy*¹⁶⁰ a výsledky šetření dopadly následovně:

	7. třída		9. třída	
	ZŠ RVJ Husova	ZŠ Arbesova	ZŠ RVJ Husova	ZŠ Arbesova
ANO	83%	80%	75%	90%
NE	17%	20%	25%	10%

Tabulka 37: Mohli byste se s otázkami ze sexuálního života obrátit na nějakého učitele z vaší školy? (výzkum 2005)

V následujících výsledcích zcela jasně převažuje varianta pro ANO. Žáci jsou více přesvědčeni o tom, že se na nějakého učitele obrátit mohou, což je velmi uspokojivé zjištění. Autorka dosáhla většího procentuálního zastoupení patrně také proto, že nenabídla žákům variantu NEVÍM, ke které se samozřejmě častěji uchylují, pokud ji mají na výběr. Na základě toho byla v mém případě nejčastěji zastoupena, ale na další pozici se přesto objevila možnost ANO, kterou volila celá třetina dotazovaných.

Shrnutí výsledků

V souhrnu výsledků nejsou žáci přesvědčeni o naprosté vyhraněnosti a spíše volí průměr jak v hodnocení znalostí, tak v hodnocení důvěry učitele. Nejsou přesvědčeni o tom, že jim škola poskytuje dostatečné množství informací, ale ani o tom, že jim neposkytuje žádné. Přesto je jednoznačně vidět, že výuka sexuální výchovy pokulhává, což ukazují i výsledky našeho šetření. Z mnohých průzkumů se dozvídáme, že

¹⁵⁹ Moravčíková, E. Sexuální výchova z pohledu žáků II. stupně základní školy. [Diplomová práce] Liberec: TUL, 2006. s. 45.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 50.

dospívající mají zájem o sexuální výchovu, tematiku a otázky s ní spojené, o čemž se můžeme přesvědčit z následujícího průzkumu, který uvedla již jmenovaná autorka *Eva Moravčíková* ve své *Diplomové práci. Výsledky průzkumu mluví za vše*¹⁶¹. Nejčastějším důvodem pro zavedení sexuální výchovy do škol je získání více informací i nedostatek informací, kterých se jim dostává od rodičů.

	ZŠ RVJ Husova		ZŠ Arbesova	
	7. třída	9. třída	7. třída	9. třída
ANO	100%	100%	100%	72%
NE	0%	0%	0%	18%

Tabulka 38: Měla by se sexuální výchova učit ve škole? (výzkum 2005)

	ZŠ RVJ Husova		ZŠ Arbesova	
	7. třída	9. třída	7. třída	9. třída
Více informací	61%	65%	75%	43%
Záživnější hodina	0%	10%	0%	0%
Nedostatečné informace od rodičů	17%	10%	0%	0%
Je to užitečné/potřeba	17%	15%	5%	0%
Není jí potřeba	0%	0%	0%	22%
Ostatní	5%	0%	20%	35%

Tabulka 39: Proč by se měla sexuální výchova učit ve škole? (výzkum 2005)

Obrázek 14: Představa sexuality (dívka, 14 let)

¹⁶¹Moravčíková, E. Sexuální výchova z pohledu žáků II. stupně základní školy. [Diplomová práce] Liberec: TUL, 2006. s. 44.

2.2.7 1. hypotéza

Postoje dívek k sexualitě se v období dospívání odlišují od postojů chlapců stejného věku, a to zejména v aspektech chápání sexuality, sexuálního života a partnerských vztahů.

Úvod

V teoretické části své diplomové práce jsem věnovala pozornost tomu, jak se liší postoje k sexualitě u dívek a chlapců. Na základě mnohých domněnek a úvah jsem proto stanovila svou první hypotézu, která se z následujících šetření buď potvrdí, nebo vyvrátí. Zajímavé bude především zjištění, zda jsou postoje dospívajících v oblasti chápání sexuality a partnerských vztahů opravdu natolik rozdílné.

K vyhodnocení stanovené hypotézy použijeme již vyhodnocená data předcházejících otázek, ze kterých by nemuselo být jednoznačně patrné, zda tuto hypotézu potvrzují nebo ne.

Vzhledem k tomu, že stanovená hypotéza zkoumá i konkrétní dílčí postoje v oblasti sexuality a partnerských vztahů, rozdělíme ji na menší části, pomocí nichž stanovíme závěr.

H1a – Rozdílný postoj dívek a chlapců v chápání sexuality.

H1b – Rozdílné názory a postoje dívek a chlapců v oblasti sexuálního život.

H1c – Rozdílné názory a postoje dívek a chlapců v oblasti partnerských vztahů.

Ověření hypotézy

K vypracování 1. hypotézy nám posloužily výsledky předcházejících vypracovaných otázek, vzhledem k tomu, že zkoumané postoje či názory jsou přítomny ve většině z nich.

V následujících tabulkách a grafech jsou uvedeny výsledky jednotlivých šetření, z nichž pramení názory a postoje dospívajících k sexualitě. V jednom sloupci je uveden konkrétní počet respondentů šetření a ve druhém procentuální zastoupení z celkového počtu respondentů. Výsledek všech šetření pak souhrnně potvrzuje či nepotvrzuje rozdílnost postoje mezi chlapci a dívkami.

H1a – Rozdílný postoj dívek a chlapců v chápání sexuality.

Pojem sexualita					
dívky	sex	láska	erotika	uspokojení	milování
chlapci	sex	erotika	milování	pohlavní styk	láska

Tabulka 40: Pojem sexualita

Dominantní funkce sexuality		
dívky	uspokojení, slast a příjemné pocity	66%
chlapci	uspokojení, slast a příjemné pocity	66%

Tabulka 41: Dominantní funkce sexuality

	dívky	chlapci
Sexualita souvisí pouze s pohlavním stykem a plozením dětí.	spíše ne	spíše ne
O sexualitu se zajímají jen neslušní lidé.	ne	ne
Sexualita a otázky s ní spojené narušují morálku společnosti.	ne	ne
Sexualita provází člověka během celého života, je součástí každého z nás.	ano	ano
Je nutné přijmout svoji sexualitu.	ano	ano
Každý má právo na sexuální život.	ano	ano
Sexualita ovlivňuje naše chování a postoje.	ano	nevím
O sexualitě nepotřebujeme žádné informace.	ne	ne
Je správné, že se o sexualitě mluví zcela veřejně a otevřeně.	ano	spíše ano
Informace o sexualitě mě přitahují.	nevím	spíše ano

Tabulka 42: Postoj k sexualitě

Závěr: Hypotéza se nepotvrdila.

H1b – Rozdílné názory a postoje dívek a chlapců v oblasti sexuálního života.

Ideální zahájení sexuálního života		
dívky	15 let	44%
chlapci	15 let	35%

Tabulka 43: Ideální zahájení sexuálního života

Podmínky pro zahájení sex. života		
dívky	stálý partner	52%
chlapci	stálý partner	23%

Tabulka 44: Podmínky pro zahájení sex. života

Skutečné zahájení sexuálního života		
dívky	14 let	9%
chlapci	14 let	25%

Tabulka 45: Skutečné zahájení sexuálního života

Sex na jednu noc		
dívky	není to správné, ale stát se to může	54%
chlapci	není to správné, ale stát se to může	44%

Tabulka 46: Sex na jednu noc

Závěr: Hypotéza se nepotvrdila.

H1c – Rozdílné názory a postoje dívek a chlapců v oblasti partnerských vztahů.

Partnerský vztah			
Počet partnerů	dívky	nevím, ještě nemám představu	38%
	chlapci	zpočátku více sex. partnerek	36%
Volba vztahu	dívky	manželství	40%
	chlapci	manželství i volný vztah	36%
Hodnota	dívky	důvěra	45%
	chlapci	důvěra	47%

Tabulka 47: Postoje a názory na partnerský vztah

Závěr: Hypotéza se nepotvrdila.

Myslím, že uvedené tabulky, shrnující nám výsledky několika předcházejících šetření, nám zcela jasně odhalují, jestli jsou či nejsou rozdíly v postojích a názorech dívek a chlapců v období dospívání.

Na základě doložených výsledků jsou postoje i názory v nejrozličnějších oblastech sexuality, sexuálního života i partnerských vztahů shodné. Přesvědčuje nás o tom fakt, že dívky a chlapci se úplně neshodli pouze ve dvou dílčích otázkách. V oblasti sexuality prokázali její obdobné chápání na úrovni vybraných pojmů, které jsou téměř totožné. V dominantní funkci sexuality se shodli. Rovněž jejich smýšlení o sexualitě se nijak významně neliší, většina odpovědí se shoduje. Ani v otázkách partnerského života se jejich odpovědi nerozbíhají, přesto že je mnohdy značný rozdíl v procentuálním zastoupení, které nám ukazuje, kde se žáci více shodovali mezi sebou a přibližovali se tak 100%.

V otázkách sexuálního života se jejich názory a postoje shodovaly ať už v pohledu na jeho věkové ideální zahájení, tak i v jeho důležitých podmínkách. Nejvíce rozkolísaný výsledek nastal v otázce k počtu sexuálních partnerů, kde dívky nemají ještě žádnou představu.

Vyvrácení hypotézy

Z výsledků šetření se tedy souhrnně nepotvrdila hypotéza, že se postoje dívek k sexualitě v období dospívání významně odlišují od postojů chlapců stejného věku, a to zejména v aspektech chápání sexuality, sexuálního života a partnerských vztahů.

2.2.8 2. hypotéza

Ve většině rodin selhává otevřená komunikace a s tím i spojená informovanost v oblasti sexuální výchovy, na základě čehož se většina dospívajících obrací prvotně na jiné zdroje informací.

Úvod

Na základě svých domněnek, stanovených v praktické části diplomové práce na straně 87, jsem stanovila 2. hypotézu, která se v následujících šetřeních buď potvrdí, nebo vyvrátí. Bude nás především zajímat fakt, zda komunikace o sexualitě ve většině rodin opravdu pokulhává a zda se dospívající opravdu raději obrací na jiné zdroje informací než na vlastní rodinu.

K vyhodnocení této hypotézy nám budou sloužit nejen již získaná a vyhodnocená data předcházejících otázek, ze kterých by mohlo být patrné, zda tuto hypotézu potvrdily nebo vyvrátily, ale také zcela nová šetření.

Ověření hypotézy

K vypracování 2. hypotézy nám posloužily výsledky vypracovaných otázek č. 2¹⁶² a č. 3.¹⁶³

Následující tabulky nám pak souhrnně uvádí výsledky jednotlivých výše uvedených otázek týkajících se problematiky rodiny, komunikace a zdrojů informací. V jednom sloupci je uveden konkrétní počet respondentů šetření a ve druhém procentuální zastoupení z celkového počtu respondentů jako u předcházejících šetření. Výsledky v tabulce pak celkově zobrazují, jaký je stav komunikace v dnešních rodinách a jejich postavení jako zdroje informací. K ověření hypotézy byly použity vždy celkové výsledky jednotlivých šetření, v nichž jsme dále nerozlišovali pohlaví ani školy.

Komunikace v rodině

	Celkem	%
Záleží na otázce a tématu	99	60%
ANO	41	25%
NE	25	15%

Tabulka 48: Otevřená komunikace o sexualitě

---

¹⁶² 2. otázka obsahuje otázky z dotazníku č. 3, č. 4, č. 5.

¹⁶³ 3. otázka obsahuje otázky z dotazníku č. 6, č. 7, č. 8, č. 9.

	Celkem	%
Záleží na typu otázky	83	50%
Záleží koho se zrovna ptám	22	13%
ANO	31	19%
NE	30	18%

Tabulka 49: Stydlivost při komunikaci o sexualitě

	Celkem	%
Do 15 let je času dost	24	14%
Do té doby, než se samy zeptají	50	30%
Lepší dříve, nežli později	84	51%
Není potřeba o tom mluvit	8	5%

Tabulka 50: Kdy začít hovořit o sexualitě?

	Celkem	%	Pořadí
Komunikace	1		19
Otevřenost	2		18
Emoce	1		19
Pravdomluvnost	1		19
Neporozumění	1		19
Hádky	4		16

Tabulka 51: Postavení komunikace v rodině

Rodina jako zdroj informací

		Celkem	%
Nejčastější zdroj	internet	47	28%
	matka	21	13%
	starší sourozenec	7	4%
	otec	3	2%
	jiní příbuzní	2	1%
	prarodiče	0	0%
První zdroj	kamarádi	46	28%
	matka	32	19%
	starší sourozenec	10	6%
	otec	6	4%
	jiní příbuzní	4	2%
	prarodiče	1	1%
Nejvěrohodnější zdroj	matka	49	30%
	starší sourozenec	16	10%
	otec	8	5%
	jiní příbuzní	4	2%
	prarodiče	2	1%

Tabulka 52: Postavení rodiny jako zdroje informací

V první uvedené tabulce si můžeme všimnout, že komunikaci v souvislosti s asociacemi s rodinou uvedl ze 166 dětí pouze jeden žák, což je velmi zářející výsledek. Komunikace, ať už povídání si, vyprávění, svěřování se nebo jiná forma

komunikace, nebude hrát v rodině patrně takovou roli, aby si ji děti vybavily mezi prvními. Nebo je také možné, že komunikace v nějaké podobě v rodině přítomna je, ale žáci na ní nekladou takový důraz, není pro ně tak důležitá ve srovnání s ostatními uvedenými pojmy. Pro ilustraci v tabulce ještě uvádím další pojmy, které velmi úzce souvisí s komunikací a které se žákům dále asociovaly.

Jak je patrné z dalších výsledků, otevřená komunikace v rodině je zastoupena ¼ dotazovaných, což není úplně málo. Daleko většímu procentu záleží na tom, o čem se mluví, tím pádem komunikaci připouští, dejme tomu že v tomto případě se komunikace z 50% přeci jen uskuteční. Přesto nemůžeme hovořit o zcela otevřené komunikaci, neboť i fakt, že záleží na typu otázky tuto možnost naprosto otevřené komunikace bez kompromisů popírá. Celkově tedy můžeme říct, že otevřená komunikace není stále ještě přítomna v řadě rodin. Pokud jde o to, zda se sami dospívající bez studu ptají na to, co nevědí, opět volí mezi tím, na co se zeptají a koho se zeptají. Můžeme tedy říci, že celkově 63% oslovených má nějaké zábrany a 19% se dokonce nezeptá vůbec. Pouhých 18% cítí doma důvěru a zeptá se na cokoliv kohokoliv.

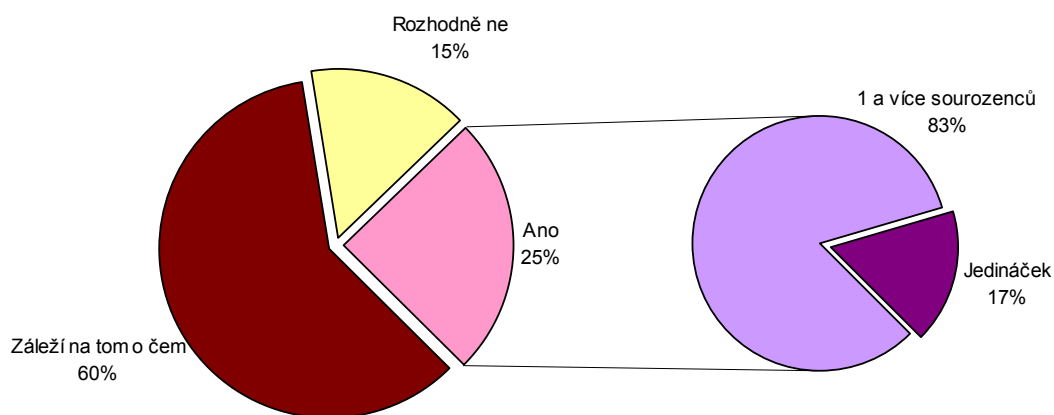
Špatný stav komunikace v rodině potvrzuje i průzkum zdrojů, kde rodina (i její členové) nezískala většinová procenta (tedy alespoň 50%). Z tabulky je patrné, jak si stojí v hodnocení všichni členové rodiny. Jako zdroj informací je nejlépe hodnocena matka, která získala 30% a první pozici jako nejvěrohodnější zdroj informací, což souvisí možná i s tím, že právě důvěra byla vyhodnocena v prvních čtrnácti pojmech spojených s rodinou (11. místo).

V souhrnu procent si můžeme všimnout, že rodina není zcela jistě nejčastějším zdrojem informací, o čemž tedy patrně svědčí nedostatečná komunikace v rodině. Větší zastoupení procent získala rodina jako první zdroj informací, kde všichni její členové byli alespoň jednou jmenováni. Rodina pak u dospívajících patří spíše k nejvěrohodnějším zdrojům. Bylo by potřeba otevřenou komunikace více rozvíjet, aby byly zbořeny zábrany a stud mezi jejími členy a aby se tak rodina stávala nejen nejvěrohodnějším zdrojem, ale také nejčastějším.

Na úplný závěr jsem se pokusila zjistit, na jaké zdroje informací se obrací žáci, kteří uvedli zcela otevřenou komunikaci v rodině a jaké zdroje upřednostňují žáci, u kterých se doma o sexualitě nemluví. Dále jsem se pokusila vyhodnotit, jak tento fakt ovlivňuje početnost rodiny.

NE		
internet	13	52%
kamarádi	5	20%
literatura (knihy a časopisy)	3	12%
nikdo/nic	2	8%
učitelé	1	4%
otec	1	4%
ANO		
kamarádi	11	27%
matka	10	24%
internet	10	24%
literatura (knihy a časopisy)	4	10%
spolužáci/vrstevníci	2	5%
učitelé	1	2%
otec	1	2%
starší sourozenec/ci	1	2%
jiní příbuzní	1	2%

Tabulka 53: Vztah komunikace v rodině ke zdrojům informací

Graf 18: Realizace otevřené komunikace vzhledem k počtu členů rodiny

Z výsledků v tabulce zjišťujeme, že ze 41 žáků, u kterých se mluví o sexualitě otevřeně, uvedlo celkem 12 žáků svou rodinu jako zdroj informací, přičemž 1 žák uvedl i jiné příbuzné. Prarodiče neuvedl ani jeden. V rodinách, kde se o sexualitě nehovoří, převládá jako nejčastější zdroj informací internet, kamarádi, literatura a jak je patrné, rodina zde figuruje opravdu nezanedbatelně, dalo by se říci vůbec.

Pro zajímavost jsem provedla zjištění, že z uvedených 41 žáků, kteří uvedli otevřenou komunikaci v rodině, je 7 jedináček a 34 dětí, kteří mají 1 a více sourozenců. Z celkového počtu uvedlo 33% jedináček otevřenou komunikaci, oproti 20% dětí s jedním a více sourozenci. To by mohlo vypovídat o stavu komunikace v rodinách vzhledem k počtu jejich členů. Průzkum nám ukazuje, že ve více početných rodinách se komunikace realizuje mnohem méně, než v rodinách s jedním dítětem. Příčinou by mohl být větší zájem o dítě, které je v rodině samo a které tak nemá možnost získat informace například od staršího sourozence. Ve více početných rodinách bývá častěji přenechávána iniciativa na dětech, které se o sebe starají a předávají si tak informace a zkušenosti, které už mají. 10% jedináček a 16% žáků se sourozencem pak uvedlo zcela uzavřenou komunikaci.

Potvrzení hypotézy

Z výsledků šetření se tedy potvrdila hypotéza, že ve většině rodin selhává otevřená komunikace a s tím i spojená informovanost v oblasti sexuální výchovy, na základě čehož se většina dospívajících obrací prvotně na jiné zdroje informací.

Usuzuji tak podle toho, že komunikaci si asocioval pouze jeden žák, otevřeně a bez zábran se doma hovoří pouze u 25% dotazovaných, aniž by tedy připouštěli nějaké další podmínky, a pouze 30 žáků se doma nestydí zeptat, což ani v jednom případě nezahrnuje většinovou část dotazovaných. Hypotézu potvrzuje i fakt, že rodina mimo jediné výjimky nijak výrazně nefiguruje ve většinových zdrojích informací.

Obrázek 15: Představa sexuality (dívka, 14 let)

2.3 Shrnutí výsledků

V praktické části diplomové práce bylo provedeno na základě dotazníkového šetření u vybraných respondentů základních škol vyhodnocení přesně definovaných otázek a hypotéz, které je zaznamenáno v přehledných tabulkách a grafech. Diplomová práce tak splnila všechny stanovené cíle a vyhodnotila otázky a hypotézy a dospěla k následujícím zjištěným závěrům:

Dospívající si sexualitu nejvíce spojují s pojmem sex a sex zase s pohlavním stykem. Sexualitu nechápou jen v souvislosti s plozením dětí a pocity slasti a uspokojení, ale jsou si vědomi, že je součástí celého našeho života a ovlivňuje naše chování a postoje.

Dospívající se shodují na tom, že pro zahájení sexuálního života je důležitých hned několik faktorů – stálý partner, kterého milují a ideální věk (15let), který se mnohdy neshoduje se skutečným věkem jejich prvního pohlavního styku, který mělo v našem případě už 16% dotazovaných v průměrném věku 14 let, přičemž nejvíce dospívajících má zatím zkušenost pouze s líbáním. Chlapci pak dávají přednost zpočátku většímu počtu sexuálních partnerek, zatímco dívky o této otázce ještě příliš nepřemýšlely. Přesto připouštěly alternativu náhodného sexu na jednu noc.

I navzdory tomu, že mnohé moderní trendy nás přesvědčují o tom, že zákonem uzavřený sňatek není pro lásku zapotřebí, respondenti se opět shodli na preferování manželského svazku před volným vztahem. Dominantní hodnotou v partnerském vztahu je důvěra a nejméně důležitý stav finančního konta. V souvislosti s těmito výsledky se pak nepotvrdila první hypotéza, která vyloučila výrazně se odlišující postoj dívek a chlapců v oblasti partnerských vztahů a sexuálního života.

Dospívající se dále domnívají, že rodina by měla fungovat jako včasný zdroj informací, přesto se z výsledků přesvědčujeme, že tomu tak není. V rodině zatím nefunguje zcela otevřená komunikace bez zábrán, v důsledku toho jsou nejčastějším zdrojem informací kamarádi a internet, přičemž rodina má v tomto ohledu zanedbatelnou roli. Výjimkou byla její pozice v nejvěrohodnějším zdroji informací, kde dívky i chlapci uvedli shodně matku. V tomto případě se pak potvrdila druhá stanovená hypotéza.

Škola pak nezískala jako zdroj informací dobré hodnocení. Patrně proto, že sexuální výchova není ještě stabilně zařazována do výuky jako samostatný předmět.

Navzdory rozdílným okolnostem (velikost města, zaměření školy,...) se v šetření zásadně nelišily ani výsledky obou srovnávaných škol. K rozdílným postojům došlo jen v několika případech. Na ZŠ v Rumburku se žáci obracejí na internet jako nejčastější zdroj informací, kdežto žáci v Liberci na své kamarády. Žáci na obou školách se shodli v tom, že nejvíce informací získávají v rodinné výchově, ale pouze žáci v Rumburku se dokážou na svého učitele v případě potřeby obrátit.

Navzdory horšímu hodnocení rodiny a školy jako zdroje informací hodnotí dospívající své znalosti o sexualitě jako dostatečné (na celých 70 bodů).

Na základě těchto šetření se domnívám, že postoje dospívajících k sexualitě jsou více pozitivní, přičemž dospívající o sexualitě chtějí vědět, chtějí o ní mluvit a uznávají její přítomnost a vliv, jednoduše vnímají, že tady něco takového je a nelze to přehlédnout!

„Sexualita se týká našeho lidství a má-li mít každé dítě zdravé sebevědomí, musí si vytvořit i pozitivní postoj k sexualitě.“

Obrázek 16: Představa sexuality (dívka, 14 let)

ZÁVĚR

V důsledku podstatných změn, které nastaly během posledních 50let, zejména po listopadu 1989, dochází i ke změnám v oblasti hodnot a postojů k sexualitě, které je nutno neustále aktualizovat, abychom si tak dokázali udělat lepší představu o tom, jak se mění morální principy a hodnoty v této oblasti platné ještě před několika lety, přičemž oblast sexuální výchovy v nich hraje podstatnou roli. Sexuální partneři jsou dnes více poučení a to zejména v oblasti nejrůznějších sexuálních technik a praktik. Sexualita se stala daleko pestřejší zábavou a mnohdy prostředkem pro vybudování sociální pozice mezi vrstevníky. Ještě žalostnější je potom fakt, že se sexualita stále více odtrhuje od citového vztahu a dává přednost tělesnému uspokojení a slastným pocitům. Mladí lidé, kteří spolu žijí, nechtějí svůj vztah legalizovat, patrně proto, že nejsou pevně přesvědčeni o jeho trvalosti.

Na základě těchto a jiných zjištění si diplomová práce kladla za cíl vymezit danou oblast, zodpovědět a zmapovat, jaké jsou dnes postoje dospívajících k sexualitě a najít tak odpovědi na některé problematické otázky. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi široké vymezení tématu, bylo v praktické části konkretizováno stanovenými otázkami a hypotézami.

V úvodu teoretické části diplomové práce jsem se prvotně pokusila proniknout do dané problematiky prostřednictvím vymezení několika možných úhlů pohledů na sexualitu, jejích rovin a funkcí. Jednoznačné definování sexuality a jejích všech rovin není vzhledem k její obsáhlosti ani dnes jednoduché. Přesto jsem si na základě tohoto zjištění položila otázku: *Jakým způsobem chápou dospívající pojem sexualita, jaký postoj k ní zaujímají a co je podle nich na sexualitě nejdůležitější?* Dále jsem přistupovala k sexualitě na základě vývojových období a nejvíce se věnovala dospívající mládeži a jejím projevům chování. Pokusila jsem se objasnit *rozdílný postoj k sexualitě u dívek a chlapců* a jeho příčinám. V praktické části si pak zodpovědět: *Jaké postoje a názory zastávají dospívající v oblasti sexuálního života a partnerských vztahů? Co je pro ně v tomto věku důležité a čemu dávají přednost?* V neposlední řadě jsem se věnovala nejčastějším zdrojům informací (rodině, škole, vrstevníkům a médiím), které podle mého podstatnou měrou ovlivňují dospívající mládež při utváření jejich názorů a postojů. Na základě toho jsem si položila následující otázky: *Jaké jsou zdroje informací dospívající mládeže? Který zdroj informací je nejčastější, nejvěrohodnější*

a který byl jejich první? Jak hodnotí dospívající sami sebe jako zdroj informací?
V souvislosti s tím jsem si stanovila ještě další otázky: *Jakou úlohu hraje rodina a škola v oblasti komunikace a informovanosti o sexualitě?*¹⁶⁴

Na základě výzkumného šetření byly následně vyhodnoceny stanovené výzkumné cíle, problémy a hypotézy, které objasnily současné postoje dospívajících. Byly nalezeny odpovědi na stanovené otázky a hypotézy, z nichž se jedna hypotéza potvrdila a druhá nikoliv.

Z výsledků šetření vyplývá celkově pozitivní postoj dospívajících k sexualitě, ovšem častěji redukovaný pouze na tělesné uspokojení. Přesto sexualitu nechápou jen v souvislosti s plozením dětí a pocity slasti a uspokojení, ale jsou si i vědomi, že ovlivňuje naše chování a postoje a je součástí celého našeho života, každého z nás. I navzdory tomu by měla sexuální výchova klást větší důraz na rozvoj citové stránky v této oblasti.

Myslím, že tato diplomová práce se může stát inspirací pro další obdobnou práci, která by mohla zmapovat problematiku dospívající mládeže při snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let a zaznamenala by tak měnící se vývoj názorů a postojů dospívajících k sexualitě v dalších letech.

Obrázek 17: Představa sexuality (chlapec, 15 let)

---

¹⁶⁴ Přesné znění otázek a hypotéz naleznete na straně 83 - 84.

SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie:

- [1] Anchell, M. *Sexuální výchova s otazníkem*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996. 111 s.
- [2] Augustyn, J. *Sexualita v našem životě: Průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. 208 s. ISBN 80-85527-99-5.
- [3] Bible svatá aneb všechna svatá písmena Starého i Nového zákona. Brno: Levné knihy, 2004. 956 s. ISBN 80-7309-138-0.
- [4] Brightová, S. 1. vyd. *Otevřeně o sexu*. Praha: Euromedia Group, k.s., 2000. 174 s. ISBN 80-7202-781-6.
- [5] Burton, G. – Jiráček, J. *Úvod do studia médií*. 1.vyd. Brno: Barrister a Principal, 2001. 391 s. Studium. ISBN 80-85947-67-6.
- [6] Dušek, V. *Aforismy, bonmoty, citáty*. 1. vyd. Praha: Motto, 2000. 216 s. ISBN 80-7246-072-2.
- [7] Fenwick, E. - Smith, T.: *Adolescence, The Survival Guide for Parents and Teenagers*. London: Dorling Kindersley Limited, 1993. 286 s.
- [8] Fenwick, E. – Walter, R. *Sexuální výchova: průvodce citovým a tělesným dozráváním*. 1. vyd. Praha: Cesty, 1996. 92 s. ISBN 80-7181-022-3.
- [9] Gjuríčová, Š. a kol. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7021-416-3.
- [10] Hajnová, R. - Smolíková, K. *Než se dítě zeptá: Program sexuální výchovy dětí předškolního věku*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 48 s. ISBN 80-7178-132-0.
- [11] Hartl, B. *Inspiromat*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1967. 80 s.
- [12] Chalke, S. *Umíte se bavit se svým dítětem o sexu?* 1. vyd. Praha: Albatros, 2002. 158 s. ISBN 80-00-01071-2.
- [13] Janiš, K. – Kindl, M. *Kapitoly z dějin lidské sexuality*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 1996. 144 s.
- [14] Joyeux, H. *Přichází puberta: 50 otázek a odpovědí pro chlapce a děvčata od 10 do 13 let*. 3. vyd. Praha: Portál, 2000. 102 s. ISBN 80-7178-490-7.

- [15] Kern, H. *Přehled psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 289 s. ISBN 80-7178-240-8.
- [16] Lovasová, L. *Rodinné vztahy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2005. 35 s.
- [17] Macek, P. *Adolescence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 208 s. ISBN 80-7178-348-X.
- [18] Matějček, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 143 s. ISBN 80-7178-085-5.
- [19] Nakonečný, M. *Lexikon psychologie*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 1995. 397 s. ISBN 80-85255-74-X.
- [20] Pondělíčková – Mašlová, J. *Nezralá sexualita: O sexuální výchově a sexuálních projevech dětí a mládeže*. Praha: Avicenum, 1990.
- [21] Průcha, J. *Pedagogický výzkum: Uvedení do teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. 80-7184-132-3.
- [22] Průcha, J. – Walterová, E. – Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- [23] Pšenička, O. *Sexuální výchova v rodině. Radost být matkou a také otcem*. 1. vyd. Pardubice: Hnutí rodina, 1994. ISBN 80-901524-1-4.
- [24] Říčan, P. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. 435 s. ISBN 80-7038-078-0.
- [25] Skalková, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: SPN, 1983. 208 s.
- [26] Šilerová, L. *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. 103 s. ISBN 80-247-0291-6.
- [27] Šulová, L. *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. 112 s. ISBN 80-7169-218-2.
- [28] Täubner, V. *Metodika sexuální výchovy: Pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996, 45 s. ISBN 80-7071-029-2.
- [29] Trélaur, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Portál, 2005. 143 s. ISBN 80-7178-935-6.
- [30] Trojan, O. *O čápech a vránách: Aneb jak nejlépe mluvit s dětmi o sexu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1994. 158 s. ISBN 80-7169-821-0.
- [31] Uzel, R. *Sexuální výchova*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28 s. ISBN 80-86991-69-5.

- [32] Vágnerová, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.
- [33] Weiss, P. *Sex*. Praha: Alberta Plus, s.r.o., 1998. 186 s. ISBN 80-85792-99-0.
- [34] Weiss, P. – Zvěřina, J. *Sexuální chování v ČR: Situace a trendy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 160 s. ISBN: 80-71785-58-0.
- [35] *Zdravý sexuální život*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2006. 292 s. ISBN 80-7234-537-0.

Diplomové práce:

- [36] Moravčíková, E. *Sexuální výchova z pohledu žáků II. stupně základní školy*. [Diplomová práce] Liberec: TUL, 2006. 92 s.

Periodika:

- [37] *Láska a sex*. In: Bravo, 2008, č. 12 – 21.

Učebnice:

- [38] Donát, J. - Donátová, N. *Důvěrně a otevřeně o sexualitě*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1998. 96 s. ISBN 80-7168-371-X.
- [39] Marádová, E. *Zdravý životní styl - Výchova ke zdraví – pracovní sešit pro 6. – 9. ročník ZŠ*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004. 64 s. ISBN 80-7168-914-9.

Internetové zdroje:

- [40] Gruber, D. *Mužům jde o cíl, ženy těší průběh* [online]. © 1999-2008, poslední aktualizace 28.1. 2004 [cit. 1. 9. 2008]. Dostupné z: http://zdravi.idnes.cz/sexualita.asp?r=sexualita&c=A040126_212231_sexualita_pol.
- [41] Wallerová, R. *Co ničí lidskou sexualitu?* [online]. © 1999-2008, poslední aktualizace 23. 4. 2004, [cit. 1. 9. 2008]. Dostupné z: http://zdravi.idnes.cz/sexualita.asp?r=sexualita&c=A040423_090553_sexualita_pol.
- [42] Poulainová, A. *Kdy začít mluvit s dítětem o sexualitě?* [online]. © 2000-2004, poslední aktualizace 30. 1. 2004, [cit. 2. 10. 2008]. Dostupné z: <http://www.sexus.cz/clanek/1159-kdy-zacit-mluvit-s-ditetem-o-sexualite?.html>.

- [43] Kosková Třísková, L. *Mediální výchova* [online]. © 2006, poslední aktualizace listopad 2007 [cit. 10. 9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.juniormedia.cz/vychova.html>>.
- [44] Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. 2007 [cit. 1.9. 2008]. Dostupné z: <http://www.rvp.cz/soubor/RVPZV_2007-07.pdf>.
- [45] Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Metodický portál – Portál vzdělávání* [online]. © 2005-2007 [cit. 1.9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.rvp.cz/>>.
- [46] Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání* [soubor ke stažení]. 2005. [cit. 1.9. 2008]. Dostupné z: <<http://www.rvp.cz/soubor/manual.pdf>>.
- [47] *Nakladatelství Fortuna* [online]. Dostupné z: <<http://www.fortuna.cz/>>.
- [48] *ZŠ a ZUŠ Liberec* [online]. Dostupné z: <<http://www.zsjablonova.euweb.cz/>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Osvědčení

PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK

Milí žáci a žákyně,

předkládám Vám nyní dotazník, jehož otázky se týkají různých oblastí sexuality. Dříve nežli začnete vyplňovat tento dotazník, chtěla bych Vás poprosit o co největší upřímnost při jeho zpracovávání. Tento dotazník se týká „Postojů dospívajících k sexualitě“ a slouží pouze ke studijním účelům, proto Vás mohu ujistit, že odpovídat budete zcela anonymně a výsledky z něho získané nebudou žádným způsobem zneužity.

Za spolupráci a upřímnost předem děkuji
Veronika Steklá, studentka FP TUL

Vyplň, prosím, potřebné údaje:

pohlaví: .....

věk:.....

třída:.....

název školy:

město:

☐ jsem jedináček

☐ mám 1 sourozence

☐ mám více sourozenců

V celém dotazníku se neustále vyskytuje pojem **SEXUALITA**, která v sobě zahrnuje mnoho různých pojetí a výkladů – nelze jednoznačně určit, co všechno obsahuje. Zkuste vybrat, o čem všem sexualita je, které pojmy jsou podle vás nejzásadnější a stanovte tak, co máte sami na mysli a v jakém významu budete o sexualitě dále uvažovat. To samé zkuste s pojmem **SEX**, je to podle vás to samé nebo se tyto pojmy v něčem liší?

Vybrané odpovědi označ křížkem do prázdného pole.

1. Vyber z nabídky pouze 5 pojmů, které podle tebe nejvíce vystihují pojem SEXUALITA?

- ☐ láska
- ☐ pocity
- ☐ něžnost
- ☐ doteky
- ☐ erotika
- ☐ uspokojení
- ☐ prožitek
- ☐ odpovědnost
- ☐ vztah
- ☐ energie

- ☐ milování
- ☐ pohlavní styk
- ☐ vyvrcholení
- ☐ soulož
- ☐ masturbace
- ☐ polibky
- ☐ sex
- ☐ duše
- ☐ tělo
- ☐ orální sex

- ☐ penis
- ☐ pochva
- ☐ kondom
- ☐ antikoncepce
- ☐ komunikace
- ☐ slast
- ☐ panictví/panenství
- ☐ zkušenost
- ☐ intimita
- ☐ vášeň

2. Vyber z nabídky pouze 5 pojmů, které podle tebe nejvíce vystihují pojem SEX?

- ☐ láska
- ☐ pocity
- ☐ něžnost
- ☐ doteky
- ☐ erotika
- ☐ uspokojení
- ☐ prožitek
- ☐ odpovědnost
- ☐ vztah
- ☐ energie

- ☐ milování
- ☐ pohlavní styk
- ☐ vyvrcholení
- ☐ soulož
- ☐ masturbace
- ☐ polibky
- ☐ sexualita
- ☐ duše
- ☐ tělo
- ☐ orální sex

- ☐ penis
- ☐ pochva
- ☐ kondom
- ☐ antikoncepce
- ☐ komunikace
- ☐ slast
- ☐ panictví/panenství
- ☐ zkušenost
- ☐ intimita
- ☐ vášeň

3. Kdo/co je tvým **NEJČASTĚJŠÍM** zdrojem informací, když se chceš něco dozvědět o sexualitě? (zaškrtni pouze jednu možnost)

- ☐ učitelé
- ☐ spolužáci/vrstevníci
- ☐ matka
- ☐ otec
- ☐ starší sourozenec/ci
- ☐ prarodiče
- ☐ jiní příbuzní
- ☐ kamarádi
- ☐ literatura (knihy a časopisy)
- ☐ internet
- ☐ televize/video
- ☐ nikdo/nic

4. Jaký byl tvůj **PRVNÍ** zdroj informací o sexualitě? (zaškrtni pouze jednu možnost)

- ☐ učitelé
- ☐ spolužáci/vrstevníci
- ☐ matka
- ☐ otec
- ☐ starší sourozenec/ci
- ☐ prarodiče
- ☐ jiní příbuzní
- ☐ kamarádi
- ☐ literatura (knihy a časopisy)
- ☐ internet
- ☐ televize/video
- ☐ žádný

5. Jaký zdroj informací je pro tebe **NEJVĚROHODNĚJŠÍ** („čemu/komu nejvíce věříš“)? (zaškrtni pouze jednu možnost)

- ☐ učitelé
- ☐ spolužáci/vrstevníci
- ☐ matka
- ☐ otec
- ☐ starší sourozenec/ci
- ☐ prarodiče
- ☐ jiní příbuzní
- ☐ kamarádi
- ☐ literatura (knihy a časopisy)
- ☐ internet
- ☐ televize/video
- ☐ žádný

6. Napiš bez delšího přemýšlení, co se ti vybaví, když se řekne MOJE RODINA?

1. .... 2. .... 3. ....

7. Mluví se u tebe doma o sexualitě otevřeně a bez zábrán?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ ano, není to žádné tajemství
- ☐ ne, nikdy se o ničem takovém u nás doma nemluvílo
- ☐ záleží na tom o čem

8. Stydíš se doma zeptat rodičů na něco, co nevíš o sexualitě?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ ano, je mi to nepříjemné
- ☐ ne, zeptám se na cokoliv, co mi není jasné
- ☐ záleží na otázce / podle toho na co
- ☐ záleží na tom, koho se ptám / ptám se pouze:.....

9. Kdy si myslíš, že by se s dětmi mělo začít v rodině mluvit o sexualitě?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ do 15 let je času dost
- ☐ do té doby, než se samy zeptají
- ☐ lepší dříve, nežli později (před pubertou)
- ☐ není potřeba o tom mluvit, informace si vyhledají případně samy

10. V kolika letech si myslíš, že by měli dospívající začít se sexuálním životem?

(zaškrtni jednu z možností a odůvodni)

- ☐ méně .....
- ☐ 13
- ☐ 14
- ☐ 15
- ☐ 16
- ☐ 17
- ☐ 18
- ☐ více .....

odůvodněte:.....

11. Máš už se sexualitou nějakou vlastní zkušenost? S čím konkrétně?

(zaškrtni libovolný počet možností; pokud uvedeš pohlavní styk - doplň i věk)

- ☐ dosud s ničím
- ☐ líbání
- ☐ hlazení
- ☐ mazlení (petting)
- ☐ pohlavní styk .....
- ☐ orální sex
- ☐ anální sex
- ☐ jiné praktiky: .....

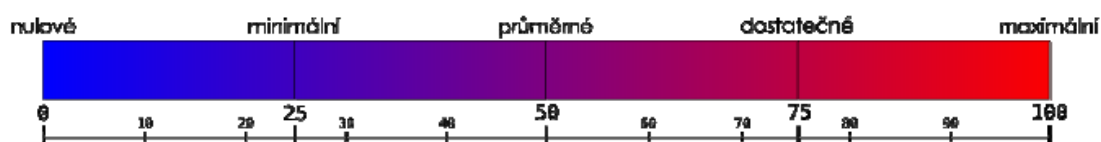
12. Kdy se rozhodneš zahájit vlastní sexuální život?

(zaškrtni libovolný počet možností)

- ☐ sexuální život jsem už zahájil/a
- ☐ až mi bude 18 let
- ☐ po svatbě
- ☐ až se stálým partnerem, kterého miluji
- ☐ pouze se spolehlivou antikoncepcí/ochranou
- ☐ tehdy, až se budu cítit psychicky připravená/ý
- ☐ až budu mít dostatečné množství informací
- ☐ pouze s vědomím, že dokážu nést odpovědnost za možná rizika
- ☐ okamžitě, kdykoliv se naskytne příležitost
- ☐ nevím, ještě jsem o tom nepřemýšlel/a
- ☐ jiné:.....

13. Jak hodnotíš své znalosti o sexualitě?

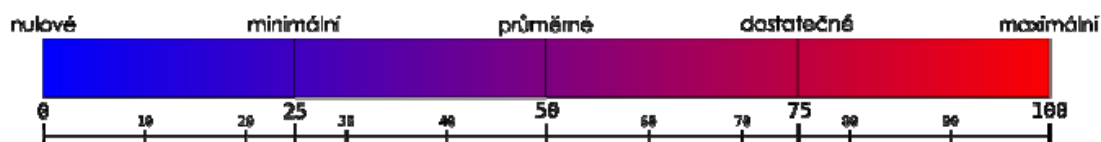
(vyznač znatelně na stupnici od 0 do 100)

14. Jak bys hodnotil/a sexuální výchovu a výchovu k partnerským vztahům na vaší škole?

(informace, diskuze, přednášky, besedy, hry, články, filmy,...)

(vyznač znatelně na stupnic od 0 do 100)

15. Ve kterém předmětu ve škole ses toho o sexualitě nejvíce dozvěděl/a?

(zaškrtni jednu z možností a popřípadě doplň název/názvy předmětů)

- ☐ v předmětu: .....
- ☐ v žádném

16. Myslíš, že by ses mohl/a s případnými otázkami o sexualitě obrátit na nějakého učitele/učitelku na vaší škole?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ ano
- ☐ ne
- ☐ nevím

17. Na jakou otázku z oblasti sexuality neznáš odpověď? Co bys rád věděl/a a nevíš, nechceš nebo se bojíš zeptat? (neboj se zeptat na cokoliv, napiš konkrétní otázku)

.....

.....

18. Čteš časopis BRAVO?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ pravidelně
- ☐ občas
- ☐ nikdy

19. Jaký partnerský vztah budeš v budoucnu preferovat?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ manželství (uzavřeno zákonem stanoveným způsobem – sňatkem)
- ☐ volný vztah bez manželského svazku
- ☐ sám/sama bez partnera
- ☐ ještě nevím

20. Který názor o partnerském sexuálním vztahu je ti bližší?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ raději bych poznal/a více sexuálních partnerů a zkušeností během života, nechci se vázat na jednoho partnera
- ☐ zpočátku bych dal/a přednost více sexuálním partnerům a poté se usadil/a s jedním
- ☐ chtěl/a bych mít pouze jednoho sexuálního partnera na celý život
- ☐ nevím/ ještě nemám představu

21. Co je pro tebe v partnerském vztahu nejdůležitější?

(oznámkuj od 1 do 10 v pořadí podle důležitosti – 1 nejdůležitější, 10 nejméně důležité)

- ☐ povaha
- ☐ sex
- ☐ odpovědnost
- ☐ vzhled
- ☐ peníze
- ☐ důvěra
- ☐ inteligence
- ☐ společné zájmy
- ☐ smysl pro humor
- ☐ smysl pro rodinu

22. Co si myslíš o „sexu na jednu noc“?

(zaškrtni jednu z možností)

- ☐ je to nepřijatelné, neudělal/a bych to
- ☐ je to špatné, budu se snažit, aby se mi to nestalo
- ☐ není to správné, ale stát se to může
- ☐ nevidím v tom nic špatného, záleží na okolnostech
- ☐ je to zcela normální, proč to nezkusit

23. O které/kterých z následujících funkcí si myslíš, že patří do oblasti sexuality?
(zaškrtni libovolný počet možností)

- ☐ plození nové generace (rozmnožování – pohlavní styk)
- ☐ uspokojení, slast a příjemné pocity
- ☐ partnerský vztah a vzájemné soužití
- ☐ nejintimnější druh komunikace mezi dvěma lidmi
- ☐ řeší psychické problémy, redukuje napětí a stres

24. Pečlivě si přečti všechny citáty a vyber jeden z nich, jehož význam je ti nejbližší?
(zaškrtni pouze jeden)

☐ Sexuálně vzato je žena zařízení přírody, jejímž cílem je zvěčnit své největší dílo. Muž je zařízením ženy, jehož účelem je, aby žena mohla splnit tento povel přírody co nejpříjemnějším způsobem.
(G.B.Shaw)

☐ Milostný styk těší daleko víc, je-li spojen s oddanou láskou. Ne v požiticích, které jsou kdykoliv po ruce, ale v požiticích, v něž se teprve doufá, spočívá hlavní půvab milostné touhy.
(Xenofón)

☐ Soulož by neměla být dílem okamžiku, živelným vybitím, poskytujícím záblesk slasti. Měla by naopak být promyšleným konáním, poskytujícím zaměstnání na celý večer.
(Heine Heinrich)

☐ Kdo vášnivě miluje, nežije již v sobě samém, nýbrž v milované bytosti, čím více opouští vlastní bytost a takřka přechází v toho, jejž miluje, tím větší rozkoš pociťuje.
(Erasmus Rotterdamský)

☐ Pokládám lásku za jednu z nejdůležitějších věcí v životě. Láska je mnohem více než touha po pohlavním styku, je hlavním východiskem z osamělosti.
(Russel)

25. Rozhodni, co si myslíš o sexualitě?
(na škále od 1 do 5 vyber, čemu se více přikláníš)

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 nevím 4 spíše ne 5 rozhodně ne

1	2	3	4	5	
☐	☐	☐	☐	☐	Sexualita souvisí pouze s pohlavním stykem a plozením dětí.
☐	☐	☐	☐	☐	O sexualitu se zajímají jen neslušní lidé.
☐	☐	☐	☐	☐	Sexualita a otázky s ní spojené narušují morálku společnosti.
☐	☐	☐	☐	☐	Sexualita provází člověka během celého života, je součástí každého z nás.
☐	☐	☐	☐	☐	Je nutné přijmout svoji sexualitu.
☐	☐	☐	☐	☐	Každý má právo na sexuální život.
☐	☐	☐	☐	☐	Sexualita ovlivňuje naše chování a postoje.
☐	☐	☐	☐	☐	O sexualitě nepotřebujeme žádné informace.
☐	☐	☐	☐	☐	Je správné, že se o sexualitě mluví zcela veřejně a otevřeně.
☐	☐	☐	☐	☐	Informace o sexualitě mě přitahují.

PŘÍLOHA Č. 2 – OSVĚDČENÍ

Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická,
příspěvková organizace, Liberec, Kostelní 9
IČ 00673731
vydává

OSVĚDČENÍ

Veronika Steklá

narozen(a): 5.3.1983

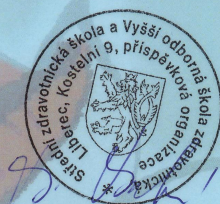
absolvoval(a)

Vzdělávací program pro učitele a vychovatele
zaměřený na sexuální problematiku náctiletých
s akreditací MŠMT ČR č.j. 15 840/2006-25-356

rozsah 21 hodin

v termínu 28. – 30. března 2008

V Liberci dne 30. března 2008

Mgr. Božena Bubeníková
ředitelka školy

MUDr. Monika Schleiderová
hlavní manažer projektu